

Kl. 12.00 – 16.40

1 § Aktuell debatt: Tunnelbygget genom Hallandsåsen

Aktuell debatt:

Anf. 1 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Vi i Moderata samlingspartiet har begärt den här aktuella debatten med anledning av miljöolyckan i anslutning till bygget under Hallandsåsen. Olyckan borde inte ha hänt. Rhoca-Gil skulle aldrig ha använts.

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

Många människor har drabbats direkt och indirekt. Det gäller dem som arbetat där och de boende i området. Nu måste enligt vår uppfattning de som drabbats stå i centrum. Det gäller frågan om hälsa, frågan om miljön, frågan om ekonomisk ersättning och frågan om skadestånd. De människor som bor i detta område måste återigen kunna känna sig trygga och säkra. Förutsättningen för en fortsatt byggnation måste vara full och kompromisslös hänsyn till miljön och till människornas trygghet.

Fru talman! Nu krävs också klarhet. Hur kunde detta hända? Vem har ansvaret? Det pågår en polisutredning. Regeringen har tillsatt en oberoende kommission. Detta är bra. Det pågår också aktiviteter och utredningar på andra områden.

Till sist, fru talman, vill jag påpeka att det är viktigt att vi tar reda på hur vi motverkar liknande olyckor i framtiden. Det blir en fråga som vi måste analysera och diskutera med största noggrannhet.

Anf. 2 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! I går besökte jag Hallandsåsen på inbjudan av LRF och kommunen. Då mötte jag många frågor som ni också har läst i tidningarna eller hört direkt av de berörda. Jag mötte en lantbrukare som var orolig över om det fanns någon framtid för den släktgård som han hade drivit de senaste 16 åren. Jag mötte flera tunnelarbetare som undrade hur arbetsmiljön hade kunnat skötas på det här sättet.

Men jag mötte också några reaktioner som inte har kommit fram och som jag därför tycker att det är viktigt att förmedla här i kammaren.

För det första har människorna i Båstad och kommunens ledning hanterat den här krissituationen väldigt bra. Man har lagt alla partipolitiska gräl åt sidan och kavlat upp ärmarna gemensamt för att reda upp situationen. Det är bra. Vi kanske har en del att lära av hur de har hanterat det här i Båstad.

För det andra fick jag i går en vädjan från nästan alla jag mötte som jag också vill förmedla. Det finns ett riskområde på Bjärehalvön där läget

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

är allvarligt, men det är en liten del av bygden. Det är inte farligt att köpa varor från Båstad. Det är inte farligt att åka dit som turist. Vi har mycket stränga regler med stora säkerhetsmarginaler som våra myndigheter har slagit fast. Det räcker. Låt inte hela bygden drabbas av riskstämpeln, krisstämpeln eller av eventuell köprädsla! Bygden skall leva vidare. Vi får inte göra ont värre för den här bygden.

Alla vi här i kammaren har en gång stöttat tunneln därför att vi tyckte att det var ett bra miljöprojekt. Nu har vi alla ett ansvar för att stötta Båstad, reda upp situationen och se hur vi kan gå vidare.

Från regeringens sida har vi försökt göra vad vi kan. Vi har garanterat kommunen att vi skall bistå dem med experter när de behöver hjälp. Banverket och Skanska har garanterat att de drabbade skall få ersättning snabbt så att de inte drabbas av privatekonomiska problem, och regeringen följer naturligtvis att så sker. Vi har gett kommunen ekonomiskt stöd för att ersätta de extra kostnader som har drabbat kommunen, och vi har beslutat att tillsätta en oberoende kommission för att utreda hur det kunde hända, varför det skedde och hur skall vi kunna undvika att något sådant sker i framtiden.

Vad kan vi då säga om framtiden? När det gäller tunnelbygget kan ingen svara på det i dag. Nu måste vi reda ut vad som har hänt. Vi måste reda ut saneringen. Vi måste få alla fakta på bordet så att vi får ett bra underlag. Sedan kan vi ta ställning till fortsättningen och framtiden.

Hur kan vi då undvika att någonting sådant här sker igen? Jag skall erkänna att jag trodde inte att det kunde ske i Sverige 1997. Den kommission som regeringen har tillsatt har bl.a. i uppgift att ge oss råd för framtiden. Men några slutsatser kan vi dra redan nu.

Låt mig börja med lagstiftningen. Redan enligt dagens lagstiftning och kemikaliereregler är det mycket tydligt att kemikalier inte får hanteras på det här sättet. Vi har EU:s strängaste kemikalielagstiftning. Det är också därför vi fick undantag från EU-reglerna när vi blev nya medlemmar i EU. Nu ser vi över om vi kan göra ännu mer för att göra kemikalie-reglerna ännu tydligare och ännu hårdare.

Vi kan också se en förändring jämfört med när tunnelbygget beslutades. Järnvägslagen, som Ines Uusmann har lagt fram, innebär kraftigt skärpta krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Vi kan se att den nya miljöbalken innebär en förstärkning av dagens lagstiftning. I samband med att vi lägger fram den nya miljöbalken ser vi också över tillsynsreglerna.

På senare år är det många företag som har satt i gång ett intensivt frivilligt arbete med miljöfrågorna. Det är bra. Men vi har också lärt oss att det inte räcker. Nu vill vi också se över tillsynen och hur vi kan skärpa tillsynen på alla nivåer, i kommunen, länsstyrelsen och myndigheterna, när miljöbalken träder i kraft.

Men jag vill också förtydliga och säga att jag inte tror att det var bristande tillsyn som förorsakade det som hände i Båstad. Såvitt jag har kunnat följa kommunens arbete har de gjort ett bra arbete med tillsynen. Tyvärr hade de inte fått tillräcklig information.

Det handlar inte bara om lagstiftning om vi skall kunna förhindra att någonting sådant här sker igen. Vi måste också ha modet att se framåt och inte bara diskutera hur vi skall hantera gamla miljösynder. Vi måste också diskutera hur vi i framtiden skall se till att det blir rätt, rent och

riktigt från början. Det är ett skäl till att det nu är viktigt att göra ordentliga investeringar i ny teknik och bättre miljö. Det är ett skäl till att regeringen, när vi nu har fått ordning på vår ekonomi, också har valt att lägga pengar på lokala investeringar i kommunerna för satsningar på ny, bättre teknik som skall ge oss bättre miljö.

Dessa pengar, 5,4 miljarder, skall bl.a. kunna användas i byggsektorn. Det handlar om att se till att våra byggprojekt i framtiden har ny teknik och hårda miljökrav. Det kan handla om att använda de här resurserna för att sanera förorenad och förgiftad mark. Det kan vi ju se alltför många exempel på i kommunerna.

Men jag tror att vi också måste leta efter nya system där alla är med och tar ett ansvar för miljön. Företag, myndigheter och statsförvaltning måste lära sig att ta ansvar, från högsta ledning till den som är ansvarig för olika projekt i praktiken.

Det är därför regeringen också har initierat och väldigt aktivt driver på miljöledningssystemen. Staten skall gå före med 25 pilotmyndigheter. Hela statsförvaltningen skall på sikt införa miljöledningssystem, och vi vill också införa miljöledningssystem i hela näringslivet. Man kan väl tillägga att Banverket *inte* tillhörde de pilotmyndigheter som hade infört miljöledningssystem, och Skanska hade inte heller infört miljöledningssystem. Jag tror att detta är ytterligare ett sätt att förebygga den här sortens skandaler i framtiden och se till att det blir rätt, rent och riktigt från början.

Detta är några av de slutsatser som jag tycker att vi kan dra redan i dag vad gäller hur vi undviker liknande skandaler i framtiden. Jag hoppas också att vi kommer att få fler tydliga, framåtriktade förslag från den kommission som regeringen har tillsatt och vars ordförande blir Axel Edling.

Anf. 3 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Tunnelbygget vid Hallandsåsen har ju varit randat av en rad problem. Som jag har sagt tidigare är det nu viktigt att vi tar hänsyn till de människor som drabbats på olika sätt. De måste åter kunna känna trygghet och säkerhet i sin hemmiljö och i sitt arbete. Det kan gälla dem som arbetar på gårdar som drivits under generationer, eller det kan gälla andra verksamheter i denna vackra bygd. Vi måste återställa förtroendet.

Om vi skall lyckas med detta krävs att saneringsarbetet och det arbete som måste aktualiseras i det sammanhanget sker med största noggrannhet och effektivitet. Detsamma gäller frågan om ersättning och skadestånd. De här frågorna får inte dras i långbänk, utan här måste det bli snabba och effektiva beslut. Hälsa och miljö måste sättas i främsta rummet. Här krävs också en markant öppenhet när det gäller det fortsatta arbetet, så att människorna känner att de kan vara med och att de är delaktiga i den fortsatta processen.

Jag tycker personligen, precis som miljöministern, att de ansvariga i Båstad kommun har skött sig mycket bra efter det att de fick reda på den här olyckan. Det är bra att man gemensamt, över de politiska gränserna, arbetar för att klara av de här problemen.

Nu är det emellertid väldigt många aktörer inblandade i det här arbetet. Det gäller Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, länsstyrelsen, kommunen, Socialstyrelsen och andra. Jag skulle vilja

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

vädja till miljöministern att se till att det blir en riktig samordning av de olika insatserna. Det är faktiskt väldigt angeläget. Det är regeringens ansvar, och jag skulle vilja höra hur ministern har tänkt sig den samordningen.

Fru talman! Detta var en stor miljöolycka, och man frågar sig: Varför skulle det hända? Rhoca-Gil skulle givetvis aldrig ha använts. Hur kunde man använda detta höggiftiga medel i ett berg som var osäkert, i en osäker miljö? Det är obegripligt. Man borde väl ändå ha känt till de varningar som kommit långt tidigare. Svensk Kärnbränslehantering avlade t.ex. 1987 en forskarrapport, där man klart slår fast att detta är olämpligt i en sådan miljö. Inom den biotekniska forskningen använder man akrylamid i väldigt, väldigt små mängder, och detta är då omgärdat med mycket rigorösa säkerhetsbestämmelser. Avfallet i polymerform är faktiskt klassat som miljöfarligt och måste brännas. Vid tunnelbygget i Hallandsåsen har man använt detta medel i utomordentligt stora mängder. Det är obegripligt.

Man kan också fråga sig varför inte säkrare metoder användes, trots att Banverket har fattat beslut om detta. Vi kan väl i det sammanhanget konstatera att det var olyckligt att Banverket saknade ledning, en ordinarie generaldirektör, under ett halvår, i ett skede när man hade ansvar för ett sådan viktig verksamhet. Kommunikationsdepartementet har givetvis ett ansvar för detta.

Ett annat stort problem är grundvattnet, som människorna oroar sig för. Det är också ansvarslost att man har sänkt grundvattennivåerna så mycket utöver vad som var tillåtet i vattendomen. Ett nittiotal brunnar är torrlagda. Också här måste ansvaret mycket klart analyseras.

Fru talman! Bjärehalvön med Hallandsåsen är utomordentligt vacker. Här ligger vackra, välskötta gårdar. Här betar välmående djur på åkrar och ängar. Här ser vi prunkande grönsaksfält och fina fruktodlingar. Detta är bilden av Bjärehalvön. Nu drabbas hela bygden. Detta är orimligt. Jag har förståelse för osäkerhet, men osäkerheten måste också, precis som miljöministern har sagt, ta sig rimliga proportioner. Den största delen av Bjärehalvön har formellt faktiskt inte drabbats av den här olyckan.

Jag tycker att Livsmedelsverket har agerat bra i det här sammanhanget. Man skriver i sina kommentarer: "Det finns ingen anledning att befara att livsmedel odlade utanför riskområdet skulle kunna innehålla akrylamid." Detta är bra. Det är klara besked. Tyvärr har det kommit andra budskap, som förvirrar situationen och som gör att fruktodlare, grönsaksodlare och andra drabbas oförskyllt.

Jag skulle här vilja vädja till miljöministern att ta initiativ till en saklig information. Den sakliga informationen skall för det första gälla åtgärder *inom* riskområdet. Det är viktigt. För det andra – och också det är viktigt – skall den sakliga informationen gälla åtgärder *utanför* riskområdet. Detta är viktigt för att människor inte skall drabbas oförskyllt i denna vackra bygd.

Anf. 4 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Människor måste kunna känna trygghet i sin vardag. Det är den allt överskuggande frågan i dag. Det gör man inte i dag på Bjärehalvön. I dag känner människor stor oro för barnens hälsa och för den

egna hälsan. Det gäller naturligtvis människor som har arbetat i tunneln och kommit i kontakt med kemikalierna, och det gäller människor som har använt vatten ur brunnar och vattendrag som man trodde var säkra. Man känner oro för djur, man känner oro för växande gröda, och man känner oro för miljön. Man känner naturligtvis oro för den egna ekonomin. Man känner att den egna ekonomin skakas av det som händer omkring en.

Vi har alla ett ansvar för att medverka till att undanröja den oron, att se till att återskapa trygghet för människor och miljö. Ett särskilt ansvar har naturligtvis regeringen. Problemet är att vi inte undanröjer oron. Vi skapar inte trygghet genom att debattera här i kammaren eller genom att besöka Båstad. Det räcker inte för att undanröja oron och skapa trygghet. För det behövs konkret och tydlig handling från i första hand regeringen. Regeringen måste ta på sig det särskilda ansvaret.

Till att börja med gäller det att visa den omsorg som behövs gentemot de människor som på något sätt påverkats av kemikalierna, vare sig det gäller arbetare i tunneln eller det gäller boende i området. Vi måste tydligt på olika sätt visa konkret omsorg om deras hälsa. Alla åtgärder måste vidtas för att garantera människornas hälsa.

Det andra som måste ske är en sanering av miljön, om det nu är av tunneln eller av omliggande miljön, på ett sådant sätt att inte ont görs värre. Det får naturligtvis inte vara så att saneringsarbetet förvärrar den uppkomna situationen.

Det tredje är, fru talman, att människors ekonomi måste garanteras, skyddas och tryggas. Där är det viktigt att komma ihåg att det inte bara är de mest uppenbara kostnaderna för människor som måste täckas. En del saker är förhållandevis enkla att räkna ut: kostnaden för djur som måste gå till slakt, kostnaden för mjölk som måste tippas bort. Men det finns andra litet otydliga ekonomiska konsekvenser.

Det gäller t.ex. konsekvensen för potatisodlaren i Torekov eller grönsaksodlaren i Kattvik som blir av med sin försäljning som en följd av situationen, vare sig det är rätt eller inte. Oavsett om man har behandlat säkerhetsområdena rätt eller inte vet vi att människor runt om händelsernas centrum kommer att drabbas också ekonomiskt.

Ytterligare en sak som naturligtvis måste till för att trygga människorna i deras miljö är att också fortsättningen av detta projekt – om det finns någon fortsättning – sker på ett sådant sätt att människorna inte känner oro, vare sig det gäller kemikalier eller sänkt grundvatten.

Nu säger miljöministern med rätta att Skanska och Banverket ekonomiskt bär ansvaret för att ersätta människor. Det är nog på det sättet. Jag har ingen anledning att betvivla det. Men det är uppenbart att människor nu sitter i en mycket konkret och akut ekonomisk situation.

Jag menar att det enda rimliga är att staten garanterar ersättning till dem som har drabbats av händelsen, oavsett om det gäller hälsa och miljö eller om det gäller ekonomi, och att staten garanterar att det kommer att utgå ersättning till de människor som om händelsen inte hade inträffat. Det innebär ersättning också till dem som kanske befinner sig långt bort från händelsernas centrum, men som ändå påverkas i sin vardag och i sin ekonomi.

Jag skulle gärna höra miljöministern säga det med klar och tydlig stämma och inte bara tala om en kommande miljölagstiftning och en

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

redovisning av hur de 5,4 miljarder som den här kammaren sedan skall ta ställning till skall användas och fördelas.

Det vore bra om miljöministern med tydlig och klar stämma sade: Staten garanterar full ersättning till dem som på olika sätt har drabbats av den här händelsen. Det tror jag skulle mildra oron och skapa trygghet. Säg på det sättet, miljöministern!

Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Det är otroligt vackert på Hallandsåsen. Också en litet gråmulen dag, som i lördags när jag var där, är naturens skönhet betagande – bokskogarna, de sluttande ängarna, bäckarna, sädesfälten runt de små gårdarna och den milsvida utsikten. Sverige har många trakter som förtjänar Evert Taubes benämning änglamark. Men Hallandsåsen är en av de vackraste.

När man är där är det nästan plågsamt svårt att ta till sig att det man ser är förgiftat, att ängarna är klassade som riskområde, att bäckarnas vatten är farligt och att nervgiftet, som också kan vara cancerframkallande, kan komma att finnas kvar i marken i årtal.

Det som skett är naturligtvis en skandal. Det som skett är också ett brott, eller flera brott. Den här gången måste rättvisan fungera. Den här gången får inte bristande resurser och erfarenhet hos polis, åklagare och domare leda till att de ansvariga slinker ur nätet.

Såvitt jag förstår begicks brottet vid tunnelbygget redan innan medlet Rhoca-Gil kom in i bilden. Avrinningen av vatten ur åsen och därmed grundvattensänkningen var betydligt större redan i vintras än vad en dom i Vattendomstolen medgav. Brottet var anmält, men som så ofta vid miljöbrott inte effektivt åtgärdat. Det får inte hända igen.

Vi svenskar älskar vår natur. Uppslutningen bakom ett effektivt skydd för naturen är så massiv att vi kanske invaggats i en falsk säkerhet att sådant här som nu har hänt inte skulle kunna hända. Men historiskt sett är det tragiskt nog så att det varit miljöskandalerna som väckt allmänhetens och politikernas insikter om miljöförstörelsen.

Så var det med DDT-användningen och kvicksilverbetningen av utsäde. Fågeldöden startade den moderna miljödebatten. Så var det också med ödeläggelsen av Stora Sjöfallet, som väckte opinionen för effektivare skydd av fjällvärldens natur. Så var det med BT Kemi-skandalen i Teckomatorp, som reste krav på en effektivare miljöövervakning. Nu har det hänt igen. År 1997 är det Hallandsåsen och akrylamid.

Det här är inte rätt tid för partipolitik. Låt oss i dag i den här debatten, eller det här samtalet, som jag hellre skulle vilja säga, visa oss kapabla att precis som politikerna i Båstad skjuta det grälsjuka åt sidan och manifesteras enighet. Låt oss först enas om ett åtgärdsprogram för Hallandsåsen och därefter dra några slutsatser inför framtiden.

Jag tror det vore bra om vi över partigränserna skulle kunna skicka följande budskap till dem som bor på åsen.

För det första: Nu är saneringen det viktigaste. Staten skall garantera att det finns tillräckliga ekonomiska resurser för den.

För det andra: De som drabbats skall få snabb ekonomisk ersättning. Eventuellt processande får komma sedan.

För det tredje: Tunnelbygget måste stå stilla ända till dess att full klarhet har nåtts om vad som skett. Ett absolut villkor för ett fullföljande

är att miljön inte riskeras på nytt. Jag tror att vi gör klokt i att vänja oss vid tanken att den här tunneln kanske aldrig blir byggd.

För det fjärde: Ett eventuellt beslut om återupptagande av bygget får inte fattas mot båstadbornas vilja.

Det är lika viktigt att slå fast saker inför framtiden. Arbetet med den nya miljöbalken måste delvis göras om. Det tycks behövas skärpta regler för miljökonsekvensbeskrivningar. Många menar att hanteringen av stora giftmängder av det slag som förekommit här måste kräva särskilt tillstånd också vid den här typen av projekt.

Den s.k. utbytesprincipen, skyldigheten att pröva om det finns miljövänligare medel att använda, måste preciseras och tillämpas hårdare. Lokala miljögrupper måste tas på större allvar och ges en starkare ställning i rättsprocessen.

Vi måste också överväga budgetfrågor på nytt. Är rättsväsendets resurser tillräckliga? Är det rätt att nu dra ned på resurserna till miljöforskning och övervakning?

Om giftläckaget på Hallandsåsen finns naturligtvis inget positivt att säga. Men om en tyst vår i miljöpolitiken nu kan följas av en aktiv höst är det åtminstone en liten tröst. Tillsammans har vi möjlighet att skärpa miljökraven. Låt oss ta vara på den chansen!

Anf. 6 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Det är egentligen en omöjlighet att på några få minuter redovisa allt det som vi i Vänsterpartiet och många med oss funderar över i dag när det gäller denna katastrof. Ilskan är stor över det faktum att oskyldiga människor har drabbats eller i kommande generationer kanske kommer att drabbas på grund av klantiga beslut eller missbedömningar. Det är Vänsterpartiets uppfattning att de som bor i området och de som har arbetat med tunnelbygget skall få en berättigad ersättning för att inte också drabbas ekonomiskt. De skall ha rätt till kompensation för läkarundersökningar eller sjukvård i de fall där det behövs. Det är nödvändigt att få besked om detta i dag.

Turerna kring tunnelbygget i Hallandsåsen är många och i dagens läge fortfarande delvis oklara. Vi är ändå glada över att så många som har reagerat och agerat i den här frågan har gjort det på ett tydligt sätt och i rimlig tid. Vi välkomnar också den oberoende kommissionen.

Debatten i dag grundar sig på bristfällig information. Vi väntar på resultat från såväl en polisutredning som den oberoende kommissionen. Vi väntar också på nya provtagningar från tunnelbygget. Vänsterpartiet tänker inte delta i försöken att finna syndabockar i förtid. Däremot skall de ansvariga identifieras och sedan ta sitt ansvar. Om det blir Skanska, Banverket, producenterna av Rhoca-Gil eller regeringen, eller alla dessa, får vi vänta med att se.

Fram till dess att vi har tillräckliga bakgrundsfakta kan vi egentligen bara fråga oss: Hade den här katastrofen kunnat förhindras med hjälp av annorlunda lagstiftning, annorlunda praxis? Hur kan vi se till att det inte händer igen?

Fru talman! Det är Vänsterpartiets uppfattning och ambition att den nya miljöbalken får så starka och tydliga skrivningar att den här typen av händelser inte skall kunna inträffa igen. Därför är vi oroliga över två punkter i det nuvarande förslaget till miljöbalk. Dessa två punkter kan

Prot. 1997/98:18
23 oktober

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

direkt relateras till miljökatastrofen vid Hallandsåsen. Först och främst måste vi se till att sanktionerna stärks vad gäller utbytesprincipen och att man bevarar möjligheten till straffsanktionering. Nuvarande lagstiftning säger att varje led, dvs. alla som hanterar en vara från tillverkning till användning, kan ställas till ansvar för sina handlingar. Såsom det står skrivet i dag i texterna kring miljöbalken, skall ansvaret endast ligga på användaren av en produkt – även om det finns andra alternativ som är bättre för miljön. Det lägger ansvaret enbart på den enskilde konsumenten. I det här fallet borde väl det vara Skanska vad jag förstår.

En andra punkt, som direkt relaterar till den nya miljöbalken och till Hallandsåsen, är att vi i dagens läge måste kunna visa på uppsåt för att fälla någon för brott mot miljön. Den lagstiftningen har lett till att endast *en* person i Sverige har dömts till fängelse för miljöbrott. I fallet med tunneln genom Hallandsåsen verkar det vara en omöjlighet att påvisa uppsåt, dvs. att Skanska, Banverket eller tillverkaren av Rhoca-Gil medvetet skulle ha planerat den här miljökatastrofen. Därför måste miljölagstiftningen skärpas så att vi får en tydlighet när det gäller denna typ av frågor.

Trots att vi bör avvakta mer fakta vill jag peka ut två områden som tydligare bör belysas. Den första punkten handlar om vilka som skall granskas. De som skall granskas som eventuellt delansvariga är ju faktiskt inte bara Skanska, Banverket eller den nuvarande regeringen. Även Båstads kommun borde kunna ingå i den granskningen. Detsamma gäller den tidigare borgerliga regeringen. Anledningen är att projektet i sin helhet har kantats av tveksamma beslut som en gång för alla bör redas ut innan beslut fattas om tunnelns framtid.

Den andra punkten gäller att den här katastrofen aldrig hade inträffat om de uppsatta kraven på miljön hade hållits. Frågan är därför om man har arbetat utifrån de miljökonsekvensbeskrivningar och andra krav som ställts på projektet. Den frågan är ytterst relevant. Det är ju ingen som helst mening med att utarbeta vare sig miljökonsekvensbeskrivningar eller hårda regler för miljön om dessa krav frångås i själva arbetet. Det här borde också klargöras av de kommande utredningarna – alltså bl.a. frågan om tillsyn, som Anna Lindh nämnde tidigare.

Fru talman! Naturen sätter sina gränser. Vi är en del av naturen. Kan inte tunnelbygget garantera miljöns krav vad gäller såväl vatteninläpp och grundvattennivå som användning av kemikalier, skall projektet stoppas. Det får vi med all säkerhet återkomma till.

Anf. 7 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Ni som lyssnar på läktaren och tittar på TV! Många har sagt väldigt många självklarheter tycker jag. Vi måste ta människors oro på allvar. Regeringen måste ta sitt ansvar. Så här får det inte gå till. Staten skall garantera full ersättning till alla som drabbas – jag håller med Lennart Daléus om att det är oerhört viktigt.

Men en del debatter skulle man egentligen inte alls vilja ha, och det här är en sådan debatt. Den skulle jag helst vilja vara förutan. Jag kommer kanske att säga en och annan sak som upprör en och annan gammal politiker från de gamla politiska partierna. De gamla politikerna och de gamla politiska partierna hävdar nämligen att sådana frågor som de som vi nu står inför inte är politik. Men det är just precis vad de är.

Budgetunderskott är politik – miljöunderskott är också politik. Stats-skuld är politik – miljöskuld är också politik. Ingen kan springa undan detta. Skälet till att giftkatastrofen på Hallandsåsen blev möjlig finns faktiskt här i Sveriges riksdag. Det är årtionde efter årtionde med dålig miljölagsstiftning som vi ser resultatet av. Miljölagsstiftningen har varit så dålig att en statlig myndighet, ett svenskt storföretag, åklagare i Malmö och tillsynsmyndigheter inte har haft möjligheter, inte har velat, inte har kunnat, inte har förmått och inte har tvingats att göra det som leder till ett hållbart ekologiskt samhälle.

Det gift som vi nu talar om heter akrylamid. Det har använts i tunneln i stora mängder. Men det finns mycket mer sådant i Sverige. Hur mycket får vi inte veta, för det har Kemikalieinspektionen hemligstämplat. Jag kräver här och nu att Kemikalieinspektionen släpper på hemligstämpeln. Vi har rätt att veta hur mycket som används.

Men det är värre än så. Akrylamid är en av tusentals lika farliga kemikalier som används dagligen – en av tusentals! Kemikalierna finns. De sprids. De tas upp av våra kroppar alltmedan Göran Persson och Carl Bildt diskuterar huruvida vi kan överleva i samhället om vi har 50 % eller 55 % marginalskatt. Detta är tragiken i den svenska politiska debatten.

Akrylamid lyckades vi spåra i vatten, i kor och i människor. De flesta andra, lika farliga, kemikalier har vi inte teknik eller kunskaper för att spåra över huvud taget. Ändå släpper vi ut *hundratusentals* ton kemikalier! Det är för att det är lönsamt. Lönsamt för vem och hur länge?

Vattendomen slog fast att Banverket måste kontrollera vattnet. Vad kontrollerades då i vattnet? Jo, en del metaller och litet pH-värden. Akrylamid brydde man sig inte om. Så småningom drabbades några kor. Då blev det synligt. Hade inte korna druckit vattnet där de just då gjorde det, skulle det fortfarande inte ha synliggjorts vad som hänt. Korna gjorde det som tillsynsmyndigheterna inte hade resurser att göra.

Hur har det kunnat bli så här egentligen? Hur har vi kunnat hamna i en verklighet som är ett enda stort försökslaboratorium där insatserna är vår hälsa, våra barns framtid och slutligen – våra liv på den här jorden? Det är det som det totalt sett handlar om i kemikaliesamhället.

Ett av skälen till att människor bildade Miljöpartiet var just övriga partiernas ointresse för de verkligt stora frågorna, dvs. när inte just de frågorna poppade upp. Då blev nämligen alla oerhört intresserade. Vi i Miljöpartiet tycks fortfarande vara ganska ensamma.

I Båstads kommun var det bara Miljöpartiet som insåg vad som höll på att hända när partiet som enda politiska parti reserverade sig emot det s.k. mellanpåslaget. Alla andra ville med öppna ögon ta risken. Man ville tjäna pengar. Ställde man upp, skulle man nämligen få pengar till vägar. Man sålde alltså ut sin miljö. Medvetet tog man en risk.

Miljöpartiet polisanmälde att vattenuttaget blev tre gånger så stort som det fick vara. Åklagaren sade att detta var ett rutinärendet, som kunde ligga till sig ett år eller så. Samtidigt drar regeringen ned på pengarna för tillsyn, kontroll och åklagarmyndigheter.

Miljölagarna måste förändras. Jag vill att en miljörättskommission med svensk och även utländsk miljörettsexpertis bildas. Erfarna kommunala miljöchefer och internationella experter skall ingå. Dagens lagstiftning räcker nämligen inte. Carl Bildt har försökt lägga fram en miljöbalk. Den blev ett fiasko. Göran Persson försöker nu. Inte heller den ser ut att

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

bli hållbar. Vi kan säkert förbättra den, men till syvende och sist kan vi inte leva med denna typ av lagstiftning. Därför behövs en miljörättskommission, som skall vara kemiskt fri från intressegrupper och politiker. Där skall de som kan miljörätt sitta. Man skall utgå från miljön, inte från särintressen.

En miljörättskommission som börjar från början kan bygga upp lagverket utifrån miljöns bästa, vilket är avgörande. Carl Bildts miljölagar räcker inte. Göran Perssons miljölagar räcker inte heller. Men jag är övertygad om att Sverige kan bättre. Vi måste kunna bättre. Vi måste gå från ord till handling.

Därför frågar jag: Är Anna Lindh villig att ställa upp på att vi tillsätter en miljörättskommission som ser över alltihop från början, samtidigt som vi förbättrar det vi nu har?

Anf. 8 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Sedan statsminister Göran Persson för någon vecka sedan fråntog kommunikationsministern ansvaret för den fråga vi nu debatterar måste jag säga att miljöminister Anna Lindh har skött detta ärende med fingertoppskänsla.

Det har handlat om att sköta uppstädningen efter denna miljöskandal och om att få de ansvariga att göra utfästelser så att jordbrukare och övriga som drabbats ekonomiskt får ersättning. Det är helt nödvändigt att de som drabbas åtminstone kan känna trygghet i den del som handlar om ekonomisk kompensation. Fullständig trygghet kan dock ingen känna förrän man vet att allt vad gäller akrylamid är borta från vatten och natur och att en eventuell fortsättning av tunnelbygget kommer att ske på ett fullständigt miljösäkert sätt.

Anna Lindh tog i sitt anförande upp en annan problematik. Det gäller den krisstämpel som nu har satts på Bjärehalvön. Jag tycker att det är väsentligt och viktigt att nu klargöra vilka de egentliga riskerna är. Man måste informera konsumenter och invånare och ge en fullständig och korrekt bild. Jag vill skicka med ett tips till regeringen: Från Kristdemokraternas sida kommer vi inte att protestera. Tvärtom kommer vi att tycka att det är bra om regeringen nu ger extraanslag exempelvis till Livsmedelsverket för att via annonser och annan information visa på sakförhållandena. Detta tror jag skulle kunna lugna situationen för alla dem som nu berörs av den stämpel som tunneln gett Hallandsås och dess omgivningar. Det gäller att ge frågan rätt proportioner. Ta gärna det initiativet, Anna Lindh!

Fru talman! Miljöministerns fingertoppskänsla för att hantera den uppkomna miljöskandalen minskar inte vår plikt som folkvalda att granska regeringens hantering av ärendet under hela resans gång. Det finns en del frågetecken. Jag skall ta upp ett par av dem. Detta är ingen grälsjuka, Lars Leijonborg. Vår uppgift måste ändå vara att försöka vända på en del av de stenar som finns i frågan.

Redan i tisdags ställde jag här i riksdagen frågor till miljöministern om det regeringsbeslut som Anna Lindh var med om att fatta den 11 april 1996. Regeringen skickade då ned 95 miljoner kronor för att tunnelprojektet skulle öppna en ny tunnel uppe på åsen. Konsekvensen av detta blev miljöskador. Redan då rann vattnet för fullt. Regeringen borde ha förstått att här krävdes extraordinära insatser för att få hejd på vattenflö-

det. Anna Lindh svarade inte på min fråga i tisdags, men nu vill jag ha ett svar. Ringde inga klockor i Regeringskansliet redan i april 1996, när man såg hur svårbemästrat vattenproblemet var? Föredragande i regeringen när beslutet fattades var Ines Uusmann, som inte finns här i kammaren i dag. Anna Lindh är dock lika ansvarig, och eftersom statsministern nu fört kommunikationsministern åt sidan vill jag ha ett besked av miljöministern. Tar regeringen fullt ansvar för detta beslut? Ringde inga larmklockor redan på detta stadium?

Fru talman! En annan fråga gäller vilken kontroll regeringen har på sina statliga verk. Det har i dag gått sju månader, 200 dagar, sedan Banverket började använda Rhoca-Gil och det i en mängd som mig veterligen inte har någon motsvarighet någon annanstans i världen. Har inte regeringen någon kontakt med de myndigheter den ansvarar för? Även i denna fråga saknas det ansvariga statsrådet, Ines Uusmann. Jag ställde också denna fråga i tisdags. Nu har miljöministern möjlighet att ge ett svar. Hur har regeringen haft det med kontakterna med Banverket?

Avslutningsvis kan jag konstatera att det nu gått 836 dagar sedan vi kunde ha haft en samlad och effektiv miljöbalk, vars ambition var att förhindra den typ av miljöskandal vi nu står mitt uppe i. Ansvar för att vi inte har denna miljöbalk vilar nu främst på Miljöpartiet, men givetvis också på regeringen. Varför drog ni tillbaka det förslag som fanns på riksdagens bord 1994? Det hade kunnat bli en riktigt bra miljöbalk i det fortsatta riksdagsarbetet. Nu finns det inget förslag på riksdagens bord, och vi vet inte om det kommer något. Vi saknar ett riktigt verksamt instrument för att förebygga miljöbrott, och för att, när sådana ändå sker, verkligen kunna dra miljöbovarna inför domstol och få dem fällda och dömda. Jag hoppas att Anna Lindh orkar komma till riksdagen med ett nytt förslag. Det är bara att beklaga den försening som har skett.

Fru talman! Regeringens allmänna avlövnings av miljöpolitiken med kraftfulla neddragningar av anslag för miljötillsyn, miljökontroll och forskning bidrar givetvis till att vårt land nu för en sämre miljöpolitik än tidigare. För detta bär faktiskt regeringen och Centerpartiet huvudansvaret, eftersom det är deras gemensamma miljöbudget som röstats igenom här i Sveriges riksdag under de senaste åren. Detta har skett trots motstånd från bl.a. oss kristdemokrater, ansvariga miljömyndigheter och miljöorganisationer.

Allra sist hoppas jag att det kan komma något positivt ur det som har hänt. Om vi på nytt kan bygga upp en effektiv miljöorganisation som kan stävja den här typen av händelser har det ändå kommit något positivt ut ur denna eländiga historia.

Anf. 9 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tycker att det är glädjande att se att vi har en så pass stor enighet i kammaren i dag. Jag skall beröra några av de aktuella frågor som jag har fått.

Göte Jonsson frågade mig – och flera har varit inne på detta – om samordningen mellan myndigheters och andras agerande. Vi diskuterade det när vi besökte kommunen i går. Kommunen har en ledningsgrupp som sköter situationen utomordentligt bra. Regeringen har garanterat att gruppen skall ha en kontaktperson vid varje myndighet. Därmed skall

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

kommunen kunna fortsätta att ha ansvaret för hur informationen sköts i Båstad.

Vi tror inte på att oroliga människor skall behöva vända sig till Stockholm för att få svar på sina frågor. Dessa skall man kunna ställa till de politiker som finns i bygden. De skall få vår hjälp med experter och annat för att kunna svara på frågorna och för att hjälpa till med all den information som kan behövas.

Jag tog i mitt första inlägg upp ersättningen, och flera andra har kommit tillbaka till den frågan. Det är självklart att de människor som har drabbats skall ersättas, och de skall ersättas snabbt. Banverket och Skanska har ansvaret, och de har också tagit sitt ansvar. De har lokalt bildat en organisation, som snabbt och obyråkratiskt skall se till att de drabbade får ersättning. Regeringen skall inte föregripa det här arbetet. Vi förutsätter att det kommer att hanteras korrekt, och vi följer också väldigt noga att så sker.

Jag skulle i detta sammanhang vilja vädja till handeln att inte bojkotta alla varor från regionen, utan att följa myndigheternas föreskrifter. Inga statliga bidrag i världen kan ersätta den framtidstro som går förlorad ifall man inte känner att bygden har en framtid. Jag vill därför vädja till handeln att ta sitt ansvar.

När det gäller saneringen skall arbetet naturligtvis bedrivas med all kraft. Det sparas varken möda eller pengar för skötseln av saneringsarbetet.

Så till några av frågorna. Dan Ericsson frågade om det s.k. mellanpåslet. Regeringen har fått en skrivelse undertecknad av Monica Andersson och Jan Brandborn. Det fanns ingenting i den som talade vare sig om de stora problemen när det gällde grundvattnet eller om giftiga kemikalier. Regeringen hade i det läget ingen anledning att fatta några miss-tankar.

När det gäller lagstiftningen vill jag konstatera att vi tack vare att vi drog tillbaka miljöbalksförslaget och under hösten tänker lägga fram ett bättre sådant förslag kommer att kunna skärpa lagstiftningen för framtiden.

Den nya miljöbalken innebär avsevärt mer preciserade och tydliga krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Reglerna stärks när det gäller kemikaliehanteringen och kemikaliekravet. Jag vill verkligen bemöta det som sades i nyheterna i går om att möjligheterna att byta ut farliga kemikalier försämras. Tvärtom hade kommunen, om den i tid hade fått kunskapen och möjligheten, kunnat ingripa och säga nej till den farliga kemikalien både enligt dagens lagstiftning och enligt den kommande miljöbalken.

Dessutom inför vi i den nya miljöbalken en rad nya förstärkningar av miljörätten: en talerätt för miljöorganisationerna, miljödomstolar, mer omfattande hänsynsregler – jag ser att jag med hänsyn till min talartid inte hinner presentera dem alla. Det är viktigt att vi nu lägger fram ett bra och offensivt förslag till miljöbalk, som ger oss en bättre miljölagstiftning för framtiden. Vi behöver inte börja om från början. Nu krävs det – det visar allt som har hänt – att vi verkligen lägger fram förslag till en ny kraftfull och samlad miljölagstiftning.

Anf. 10 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag vill konkretisera några punkter. Vad gäller polisutredningen är det väldigt angeläget att ansvarsfrågan klart kan dokumenteras. Det är väl också viktigt att de polisiära resurserna liksom även åklagar- och rättsväsendet i stort räcker till. En utredning framlagd tidigare i år har tyvärr ännu inte givit något resultat. Jag hoppas verkligen, miljöministern, att de utredningar som nu är på gång kan genomföras effektivt, och det är oerhört viktigt att resurser för den rättsliga prövningen finns. Ansvarsfrågan är mycket angelägen.

Beträffande den oberoende kommissionen kan jag i stort ansluta mig till miljöministerns direktiv. Jag har läst dem. Jag vill samtidigt understryka att det är väldigt viktigt att regeringen fortsättningsvis tar sitt verkställighetsansvar. Regeringen kan inte på denna kommission skjuta över ansvar som regeringen de facto har för det fortlöpande arbetet. Jag förutsätter att vi är överens på den punkten, så att vi slipper en diskussion i framtiden om regeringens och kommissionens ansvar.

I frågan om att analysera lagstiftningen vill jag säga att det är klart att vi skall göra detta. Jag tycker att miljöministern har en ganska balanserad syn på den här frågan. Det spelar ju ingen roll vad vi har för lagstiftning, fru talman, om man bryter mot lagarna. Det pågår redan en del arbete inom ramen för gällande lagstiftning. Jag tycker t.ex. att Kemikalieinspektionen har fattat ett bra beslut så till vida att man har givit generaldirektören i uppdrag att analysera hur föreskrifterna inom ramen för gällande lagstiftning kan förbättras. Jag tycker att det är ett riktigt sätt att tackla dessa problem.

Om det i lagstiftningen råder oklarhet i ansvarsfrågan, skall vi självklart titta närmare också på detta.

Jag vill ställa en fråga till miljöministern om miljökonsekvensbeskrivningarna. Vi menar att dessa i framtiden måste vara klara och säkra. Jag tycker att det är beklagligt att vi inte har införlivat EU-direktivet om miljökonsekvensbeskrivningar, bl.a. vad gäller järnvägsbyggen. Jag vill fråga miljöministern: Varför har inte Sverige införlivat EU:s direktiv när det gäller de här miljökonsekvensbeskrivningarna?

Grunddirektiven kom redan 1985, och tilläggsdirektiv har kommit innevarande år. Att inte tilläggsdirektiven införlivats förstår jag, men vi borde faktiskt ha införlivat grunddirektiven. Vi lever, fru talman, nästan litet farligt i den här frågan.

Jag vill också ta upp framtiden så till vida att det, som vi ser det från moderat håll, är två saker som är viktiga när det gäller det statliga ansvaret: forskningen respektive tillsynen och kontrollen. Vi beklagar Naturvårdsverkets neddragningar inom forskningen, så att Naturvårdsverket inte fortsättningsvis har samlade forskningsresurser. Vi ser det nämligen som väldigt angeläget att det finns en direktkontakt mellan Naturvårdsverket, det verk som har huvudansvaret för vår miljö, och forskarvärlden. Den bryts i och med dessa neddragningar.

Jag skulle vilja vädja till miljöministern att se över detta. Jag tror att vi skulle tjäna på att bli eniga beträffande forskarsituationen. Precis samma sak gäller i frågan om tillsynen.

Jag vill till sist säga att det krävs klara gränser mellan uppgifter som åvilar å ena sidan staten, å andra sidan användare och brukare. Här måste

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

statens kärnuppgifter klart deklarerar. Lika klart måste ansvaret läggas på brukare och tillverkare i viktiga miljöfrågor.

Anf. 11 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Miljöbalken kommer naturligtvis att diskuteras i många olika sammanhang framöver. Det kan inte ha undgått miljöministern att det från många håll riktas stark kritik mot den lagrådsremiss som hittills är det som är känt vad gäller miljöbalken. Situationen kompliceras litet av att det här för en stund sedan från de två partier som förmodas komma att lotsa igenom miljöbalken i kammaren har ställts mycket starka villkor för hur denna balk ska se ut. Det är villkor som uppenbarligen kommer att kräva sin tribut i regeringens egen hantering av förslaget.

Vad som är bekymmersamt, fru talman, med miljöbalken som den nu hanteras är att det kommer att lämnas bara några veckor åt de berörda organen i riksdagen och så småningom i kammaren att arbeta med balken. Det kan man kanske ha principiella synpunkter på.

Från Centerns sida tycker vi att det är viktigt att lagstiftningen belyses. Vi anordnar i morgon, fru talman, en konferens på temat hur en miljölagstiftning som förhindrar fall som Hallandsåsen bör se ut. Självklart är miljöministern och kammarens ledamöter välkomna till den konferensen.

Framför allt, fru talman, vill jag ta upp ersättningsfrågan. Miljöministern säger nu att Skanska och Banverket samarbetar i den frågan. Det är de parterna som nu skall se till att ersättning betalas ut snabbt och på ett korrekt sätt. Problemet, fru talman, är att just Skanska och Banverket kanske inte har allra bästa rykte hos de människor som nu ställer rättmätiga krav på ekonomisk ersättning och ekonomisk kompensation.

Det är därför, fru talman, som jag menar att det är mycket angeläget att regeringen i detta läge träder in som den enda garanten och säger: Vi garanterar full ersättning till alla berörda. Kan inte miljöministern med klar och tydlig stämma säga att det kommer att bli så att regeringen står som garant för detta?

Anf. 12 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag tycker att det har varit en i huvudsak konstruktiv debatt, och det tror jag betyder mycket för de människor som nu är drabbade. Jag tror att det var bra att debatten kom till stånd.

I likhet med Lennart Daléus måste jag ändå fundera: Visst är det ett bekymmer att så många människor som kan miljörett tycker att det förslag till miljöbalk som nu föreligger är helt otillräckligt? Visst är det ett bekymmer att det är en spridd uppfattning att myndigheternas resurser att beivra miljöbrott och övervaka miljön är otillräckliga och att man ser att dessa resurser dras ned?

Jag har ett exempel. Det finns en utmärkt paragraf i kemikalielagen, som den nuvarande talmannen medverkade till då hon var miljöminister. Den handlar om en informationsplikt om, som det heter, materialflöden. Men människor som jag har talat med säger att denna informationsplikt tillämpas mycket dåligt och att myndigheterna inte har resurser att se till att den tillämpas.

Det finns också en stor oro över att den förstärkning som den förra regeringen hoppades göra på miljöforskningens område nu i praktiken tas till intäkt för att dra ned på de basresurser som har funnits. Jag hoppas att miljöministern positivt kan utnyttja det fruktansvärda som har hänt på det sättet att hon i regeringen kan utverka ökade resurser på de här angelägna myndighetsområdena. Har vi inte en miljökontroll med bett kan sådant här hända igen.

Anf. 13 HANNA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Det enda positiva med den här debatten är att vi i framtiden förhoppningsvis kan föra en fördjupad miljödebatt kring lagstiftning, kemikaliehantering och miljökonsekvensanalyser. Det behöver vårt samhälle. Vi måste lära oss att reagera och agera långt innan miljökatastrofer har hänt. Det hållbara samhället kommer inte att tillåta att ekonomisk vinst t.ex. går före miljöhänsyn eller hänsyn till hälsa.

Det tydligaste exemplet på lagstiftning som direkt bryter mot det här är EU:s lagstiftning vad gäller varor och handel. Där sägs det direkt och tydligt, rakt upp och ned, att miljöhänsyn inte får tas om det strider mot EU:s inre fria marknad.

Fru talman! När det gäller miljöbalken är det återigen Vänsterpartiets ambition att få så tydliga och starka skrivningar att vi kan förhindra liknande katastrofer i framtiden. Jag tror att det är möjligt. Men det innebär inte att jag tycker att allt som finns i förslaget är bra som det ser ut i dag. Jag trodde också att det var det vi skulle arbeta med tillsammans här. Jag trodde att det var därför vi hade en riksdag – för att tillsammans utarbeta lagstiftning som är heltäckande.

Fru talman! Till sist vill jag inte döma någon på förhand, men Vänsterpartiet kommer inte att acceptera – och jag hoppas att ingen annan gör det heller – att de utredningar som nu är tillsatta resulterar i någon sorts ”jaså” eller ”hoppsan, det här var ju inte meningen”. Vi tror att det finns ansvariga i den här affären. De skall förbli ansvariga, och de skall ta sitt ansvar. Jag hoppas att vi är överens i den frågan.

Anf. 14 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Alla, den här gången t.o.m. med Moderaterna i spetsen, beklagar neddragningarna när det gäller miljövården. Det finns ingen måtta på hyckleriet i den här kammaren i dag. Vilka är det som under årtionden har velat dra ned mer och mer och mer? Kommunen skall vara tillsynsmyndighet, men hur mycket tar Moderaterna från kommunerna? Nej, någon ordning får det vara!

Det är riktigt, Lennart Daléus, att vi ställer hårda krav när det gäller miljöbalken. Det är fullt riktigt. Det är synd att inte ni också går in i det arbetet. I stället har ni ställt er utanför.

Till Dan Ericsson vill jag säga något om det här med etik och moral. Han sade att det är synd att vi inte har ett riktigt verksamt instrument som drar miljöbovarna inför rätta. Detta instrument skulle då vara den miljöbalk som kds ställde sig bakom i den borgerliga regeringen. Det är ingen måtta på hur Dan Ericsson tar i! Det var ju faktiskt så att när detta förslag presenterades reste sig Naturskyddsföreningen och gick ifrån förhandlingarna därför att man uppfattade det som fullständigt horribelt dåligt. Så

Aktuell debatt:

*Tunnelbygget genom
Hallandsåsen*

var det ju! Det förslag som nu ligger är faktiskt mindre dåligt – helt klart. Det kan också bli bättre.

Det skall sägas från den här talarstolen att den miljöbalk som den borgerliga regeringen lade fram var dålig. Vi har inga bindningar vare sig till borgare eller till socialister. Vi ser till miljöns bästa, och vi kan konstatera att den var sämre än det förslag som nu ligger. Det som nu ligger är inte bra. Det måste till rejäla förbättringar. Men till syvende och sist tror jag ändå att vi långsiktigt måste ha en miljörättskommission. Carl Bildts miljölagar räcker inte. Göran Perssons lär inte räcka. Vi behöver helt andra miljölagar, och då behövs en miljörättskommission där miljörettsexperterna utan politiskt eller annat inflytande ges möjlighet att beskriva verkligheten.

Anf. 15 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Så blev det då litet gräl här på slutet mellan mig och Birger Schlaug. Birger Schlaug, om nu denna nya miljöbalk är så bra, varför skall ni då samtidigt ha en miljörättskommission? Det hänger över huvudet taget inte ihop. Om det är ett bra miljöbalksförslag, är det ju det ni skall driva igenom ihop med regeringen. Är det inte det, måste ni ju stoppa det. Ni kan inte stå på båda sidor samtidigt och fortsätta med någon sorts kommissionsarbete kring det här.

Det är bara att konstatera: Det var Miljöpartiet som såg till att regeringen drog tillbaka det förslag som fanns 1994, vilket innebär att vi nu inte har en ny samlad miljöbalk. Vi hade kunnat göra det förslaget bättre i samband med riksdagsbehandlingen. Det har jag sagt hela tiden, och det vet Birger Schlaug.

Sedan, fru talman, vänder jag mig till Anna Lindh. Jag hade ett litet förslag på hur man kanske skulle kunna lugna ned situationen ytterligare på Hallandsås och Bjärehalvön, nämligen ett extraanslag till exempelvis Livsmedelsverket för korrekt information, annonser och riktad information för att klargöra fakta och på så sätt minimera skadeverkningarna. Har ministern någon synpunkt på detta? Det gäller ju också att handla snabbt nu.

Jag hade två frågor. En svarade Anna Lindh på. Det gällde det s.k. mellanpåslaget. Där fick regeringen alltså en skrivelse från Banverket, och man hade ingen anledning att fatta misstanke. Men det är ju så, fru talman, att i den här typen av projekt skall det finnas en tydlig miljökonsekvensbeskrivning. Det måste ändå ha framgått där hur situationen var redan då vad gäller vattenfrågan, att det faktiskt var krisartat i förhållande till de vattendomar som gällde. Återigen måste jag säga att jag är litet förvånad över att det inte ringde någon klocka redan då.

Den andra frågan gällde kontrollen av statliga myndigheter. Det har alltså gått 200 dagar sedan man började spruta in akrylamid i tunneln. Har inte regeringen på något sätt haft kontroll över Banverket och fått någon form av information i detta ärende?

Anf. 16 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag vill först svara på Dan Ericssons frågor. Nej, det är inte regeringen som utövar den direkta miljötillsynen och därmed ser vilka kemikalier som används. I det här fallet var det kommunen som

utövade tillsyn. Tyvärr hann kommunen inte ens säga nej till det här ämnet innan det hade använts i för stor omfattning. Det är uppenbart att Banverket, Skanska och även tillverkaren har agerat på ett felaktigt sätt.

Det gjordes en miljökonsekvensbeskrivning till den tidigare regeringen, Dan Ericsson, när den fattade beslut om att expropriera Hallandsåsen. Den miljökonsekvensbeskrivningen var inte så detaljerad och så genomträngande som den skulle ha varit om vi hade fattat beslut om en miljökonsekvensbeskrivning i dag, med dagens lagstiftning och med dagens järnvägslag. Då hade vi fått en betydligt bättre miljökonsekvensbeskrivning. De lagändringar som har gjorts efter den tidigare regeringen innebär att vi har en bättre miljökonsekvensbeskrivning i dag.

Fru talman! Nu är det uppenbart att vi har glidit över till miljöpolitiken. Jag tycker att det är bra att diskussionen om forskning kom upp, så att vi kan klarlägga ett missförstånd. Det är viktigt att tala om att miljöforskningen *inte* får mindre pengar i framtiden. Det görs en omorganisation av forskningen, och MISTRA får ett större ansvar för den. Naturvårdsverkets generaldirektör blir ordförande i MISTRA, och de fasta forskare som tidigare har suttit på Naturvårdsverket erbjuds att följa med över till MISTRA. Men det sker inte en minskning när det gäller resurserna. 450–500 miljoner fanns totalt för miljöforskning 1995. År 1998 blir det 550–600 miljoner kronor. Det är alltså en ökning av miljöforskningen, inte en minskning.

Vi kan också konstatera att vi har fått göra väldigt stora besparingar under senare år, och skälet till det vet ni allihop. Vi hade en regering som inte tog ansvar för statsfinanserna. Då var vi tvungna att ta ansvar för statsfinanserna. Det är klart att alla har fått spara, kommuner, länsstyrelser, myndigheter. De var tvungna att spara för att vi skulle få ordning på finanserna. Nu ser vi över hur vi skall klara framtiden. Hur skall vi se till att vi för framtiden satsar på de viktigaste områdena, välfärden och skolan, men också på miljön, nu när vi har egna och inte lånade pengar att satsa på miljön, utbildningen och välfärden?

Det är också viktigt att komma ihåg, tycker jag, att vi nu ser över hur vi kan stärka tillsynen. Det är inte bara en resursfråga. Hur kan vi också få en effektivare organisation för att stärka tillsynen för framtiden?

När det gäller miljöbalken kan vi konstatera att det kommer en hel del kritik från höger mot den. Lars Leijonborg, Dan Ericsson och Lennart Daléus har varit uppe och försvarat det tidigare förslag till miljöbalk som lades fram. Lennart Daléus var då sakkunnig på Miljödepartementet, så jag förstår att han känner ett ansvar för den tidigare miljöbalken. Men man skall komma ihåg att den miljöbalken inte hade gett oss strängare kemikalierregler eller tydligare krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Den hade inte gett talerätt för miljöorganisationer och den hade inte gett miljödomstolar, som det nuvarande förslaget till miljöbalk ger oss.

Jag beklagar att Lennart Daléus har valt att samarbeta med Moderaterna och Folkpartiet kring den gamla miljöbalken i stället för att vara med och stärka reglerna i den nya.

Avslutningsvis tycker jag ändå att det är viktigt att komma ihåg att även dagens lagstiftning mycket tydligt klargör att farliga kemikalier inte skall användas på det sätt som har skett vid Hallandsåsen.

Anf. 17 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Låt mig säga att jag tycker att det är bra att vi har en stor enighet i den här frågan. Birger Schlaug är som vanligt grälsjuk. Ni har inte monopol på miljöfrågorna, Birger Schlaug. Från moderat sida har vi faktiskt i budgetsammanhang lagt fram förslag om mer pengar till forskning och mer pengar till tillsyn. Det får vi diskutera en annan gång.

Sedan vill jag vända mig till miljöministern. Miljöministern säger att kommunen har ett samordningsansvar. Jag ifrågasätter inte kommunens ansvar i det här sammanhanget. Som jag sade innan har man skött sig mycket bra. Men när det gäller samordning av statliga verk och liknande tror jag ändå att regeringen måste ta ett större ansvar. Jag vill vädja till ministern att se till att det verkligen verkställs.

Även debatten om forskningen skall vi föra senare. Men låt oss ändå klargöra, Anna Lindh, att när det gäller den strategiska framtidsforskningen på miljöområdet, där bl.a. den kemiska forskningen ingår, kommer det att bli neddragningar. Varför är i annat fall tolv professorer uppsagda till 1999 och andra medarbetare inom forskningen uppsagda redan 1998? Det blir ju minskningar. Men låt oss ta även den diskussionen en annan gång.

När det gäller Bjärehalvön är det, som jag sade innan, viktigt att regeringen tar det samlade ansvaret. Samma sak gäller informationen om att livsmedel inte är farliga. Det är också viktigt att man ger tyngd åt just den informationen.

Sammanfattningsvis vill jag peka på några saker. Ersättningsfrågan är viktig för dem som drabbats. Saneringen måste ske effektivt. Vi måste överväga vilka åtgärder som krävs i framtiden. Tryggheten för människorna är det primära.

Fru talman! Enligt moderat uppfattning är det detta som är viktigt. Låt oss också gemensamt arbeta för just detta.

Anf. 18 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara påminna Göte Jonsson om att det naturligtvis är lätt att begära mer pengar till forskning när vi nu har rätt upp statsfinanserna så att vi har egna pengar att satsa. Men det är också viktigt att komma ihåg att när moderaterna har föreslagit mer pengar till miljöforskning har man inte talat om av vilka andra miljöpengar som skall tas. Detta skall finansieras av andra miljöområden, anser moderaterna. Skall vi ta pengarna från Kemikalieinspektionen eller skall vi ta pengarna från naturvärden? Varifrån skall pengarna tas? Det svarar inte moderaterna på.

De uppsagda från Naturvårdsverket har möjlighet att flytta över till MISTRA. Där kommer den fortsatta forskningsbasen att vara. Det finns alltså ingen anledning att känna oro när det gäller miljöforskningen.

Nu är debatten slut, och jag skulle vilja citera Svenska Dagbladet som jag tyckte hade en ganska bra sammanfattning när inrikeschefen, tidigare miljöreportern, häromdagen i tidningen skrev om detta: "En otidsenlig miljöskandal". Sedan frågade han efter grindvakten. Var fanns egentligen grindvakten, som skulle ha reagerat och som skulle ha stoppat det här? Jag tror att alla vi som sitter i kammaren har ett gemensamt ansvar för att se till att hela tiden stärka miljöansvaret i våra organisationer, på våra arbeten, i våra företag, i vårt dagliga arbete, från högsta ledning till den

praktiskt ansvariga. På alla nivåer skall vi se till att vi får grindvakter för miljön som kan förhindra att vi får några fler hallandsåsar, men som också kan se till att det blir rent, rätt och riktigt från början i stället för att vi skall behöva reda ut miljöskandaler i efterhand.

Prot. 1997/98:18
23 oktober

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att arbetsplenium *tisdagen den 2 december* skulle börja kl. 11.00 och avslutas senast kl. 16.30.

3 § Svar på interpellation 1997/98:15 om taxibranschen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 19 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att seriösa taxiföretag och deras anställda skall känna att de har myndigheternas stöd.

Det finns uppenbara skäl att vidta åtgärder för att förbättra situationen inom taxibranschen. Yrkestrafikutredningen har i betänkandet *Ny yrkestrafiklagstiftning* presenterat ett flertal förslag till regeländringar bl.a. för taxitrafik. Utredningen föreslår bl.a. vissa åtgärder som skall underlätta för myndigheterna att vid behov vidta åtgärder.

Vi arbetar för närvarande inom Regeringskansliet med en lagrådsremiss på grundval av utredningens betänkande. En proposition kommer att läggas fram för riksdagen under hösten. I propositionen kommer att presenteras flera åtgärder som syftar till att taxiverksamheten i hela landet kan bedrivas under lika konkurrensförhållanden.

Anf. 20 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det är nu sju år sedan man avreglerade taxinäringen. Motivet var att man ville ha bättre service, främst i form av fler bilar, men även möjlighet att konkurrera med priset. Ganska snart uppstod problem, särskilt i våra större städer. Man fuskade med skatterna och man fuskade med taxametrarna. Man tog för låga priser i form av milpriser som var helt orimliga om man skulle ha betalat gällande avgifter. Det som mest har syntts i medierna är frågan om fantasipriser från flygplatserna in till tätorternas centrum.

Jag har varit med i många debatter med olika statsråd i riksdagen. Jag skall inte göra partipolitik av detta, men ingen av de regeringar som funnits sedan man införde avregleringen har lyckats. Det har handlat om att införa nya maskiner och dyrare utrustning. Det har väckt kritik på landsorten. Där finns faktiskt också människor – även om det verkar som om en del inte har märkt det – och taxiägare, som inte kan förstå varför de måste utrusta sina bilar med en utrustning som kostar mycket pengar och som i slutändan innebär att priset blir onödigt högt. Gapet har också blivit större mellan dem som är, eller försöker vara, seriösa och dem som inte

*Fel! Okänt
växelargument.*

är det. De som struntar i utrustningen, eller fuskar, får ännu större motivation att fortfarande befinna sig i den oseriösa branschen.

Fru talman! Det är inte fler regler och mer utrustning vi skall ha, utan vi måste ha en effektivare kontroll med de regler som finns.

I Skåne har vi ett särskilt problem, framför allt i Landskrona och Helsingborg, med svartåkare. Det är personer som i organiserad form kör taxi med privatbilar. Det är, vad jag förstår, personer som saknar respekt för eller inte har fått information om gällande svensk lagstiftning. Polisen känner till detta, men har inga resurser. Det är mycket svårt att bevisa och fälla någon för s.k. svartåkeri.

Jag skulle vilja ställa några frågor till statsrådet baserade på mitt resonemang.

Är statsrådet medveten om att dyrare utrustning och mer regler ökar priset för dem som i framtiden vill använda taxinäringens tjänster? Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta eller kan tänka sig föreslå mot svartåkeriet?

Det är väl bra om man skapar lagar och regler mot dem som bryter mot vad som allmänt gäller i samhället. Men om man inte har någon mekanism för att se till att lagarna efterlevs tappar folk förtroendet för lagstiftningen. Delar statsrådet min uppfattning att en mängd lagar som ingen efterlever på sikt är destruktivt för ett demokratiskt samhälle?

Anf. 21 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det som Sten Andersson tar upp handlar om efterlevnaden av den lagstiftning och det regelsystem som finns i dag. Där har det väl varit en del i övrigt att önska. Den yrkestrafikutredning som vi nu arbetar med som grund i den nya propositionen tar just upp åtgärder om effektivare och förbättrad tillsyn. Det handlar om ett batteri av åtgärder.

För att ge några exempel kan jag nämna att det handlar om ett ökat samarbete mellan olika myndigheter, t.ex. Vägverket, Tullen, Polisen, kronofogdemyndigheten och skattemyndigheten. Det handlar också om effektivare rapportering mellan myndigheterna. Det handlar om hur man från prövningsmyndigheterna skall få fram uppgifter från Patent- och registreringsverket t.ex vad gäller bolag. Dessutom föreslår utredningen, vilket jag är övertygad om att Sten Andersson känner till, att straffbestämmelserna skall reformeras. Det skall införas, säger utredningen, att man skall kunna hindra fortsatt färd vid olaga yrkesmässig trafik.

Allt det här sammantaget ligger i arbetet med att förbättra och effektivisera tillsynen. Självklart är det så att lagar som inte går att följa upp har ett ringa värde. Det är viktigt att vi har ett regelsystem som följs upp. Det ligger i målsättningen.

Anf. 22 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har egentligen inget skäl att säga emot statsrådet. I den förra debatten, om Hallandsåsproblemen, krävde talare efter talare nya resurser till åklagare. Vi hade en debatt i riksdagen förra veckan om den svenska alkoholpolitiken. Det var en störtflod av nya begränsningar som skulle efterlevas av ett större antal poliser och en bättre åklagarorganisation.

Alla begär vi i dag detta. Men det fungerar inte, eftersom man inte kan lägga mer arbetsuppgifter på polis och åklagare när man inte ger dem ökade resurser. Det är en både fysisk och matematisk omöjlighet.

Fru talman! Jag har hört så många svar i taxidebatter i den här kam-maren där man har refererat till olika utredningar, till olika kommittéer, och nästan varje gång har man lyckats klara det man kallar Columbi ägg. Nu skall alla problem vara lösta. Nu har vi fått tag i den taxameter som ingen kan fuska med.

Bläcket på förslagen har knappt hunnit torka förrän någon har knäckt detta. Man fuskar hej vilt fortfarande.

Jag tror att det beror på att man vet att risken att åka fast är försum-bar. Chansen att fortsätta och på det sättet tjäna stora pengar är mycket stor. Jag tror att det är fel metod att gå ut och skapa nya lagar. Se i stället till att de som finns efterlevs.

Till sist, fru talman, även kommuner och landsting bidrar tyvärr till att hålla oseriösa taxiföretag under armarna. Jag har sett att man har upp-handlat färdtjänst till en milkostnad som absolut inte kan gå ihop. Jag tycker att man borde ha större ansvar från de båda nämndas sida.

Anf. 23 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag tycker att det var något dubbla budskap från Sten An-dersson. Han sade att risken att åka fast är försumbar och därför fortsätter man med fusket. Det skulle väl tyda på att Sten Andersson också kräver ökade resurser för dem som skall sätta fast vederbörande.

Jag tror inte att det så mycket handlar om ökade resurser, utan det handlar om att vi nu skall ha en organisation som ger effektiva verktyg så att man kan samarbeta myndigheter emellan så att man på det sättet kan komma åt dem som under flera år fallit mellan stolarna.

Det är möjligt att den ordning som kommer nu inte ger svar på alla frågor. Vi kanske inte får det perfekta taxisystemet. Det kanske inte ens finns. Men vi är i alla fall en bra bit på väg. Organisationen, dvs. effek-tiva verktyg, är otroligt viktig för att ordningen skall bli till båtad för den seriösa taxibranschen, som är en oerhört viktig del i kollektivtrafiken.

Anf. 24 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag vill klargöra att jag menar att man inte behöver skapa nya regler. Man måste se till att de som redan finns efterlevs, och man måste kontrollera det. Det är klart att det är lätt för statsrådet och rege-ringen att skapa nya regler. De får ju betalas av branschen, och ytterst av konsumenterna. Det innebär inte att man ger ökade resurser till dem som skall kontrollera att lagarna och reglerna efterlevs. Man lägger ytterst hela betalningsansvaret på konsumenten. Det är i och för sig ett smart sätt att klara det.

Samtidigt måste jag säga att vi lever i en marknadsekonomi. Det har väckts förslag om fasta priser och maxpriser. Jag hoppas att sådant inte blir verklighet. Man kan inte förhindra ett företag som drivs rationellt att konkurrera med ett lägre pris. Det måste väl vara utgångspunkten för en fungerande marknadsekonomi. Jag hoppas att det aldrig kommer något förslag om fasta priser.

Anf. 25 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag skall inte nu föregripa propositionen, men jag kan säga så mycket att det i de förslag som Yrkestrafikutredningen har lagt fram, som är basen för arbetet med propositionen, inte nämns något om det som Sten Andersson tog upp på slutet.

Vi för en dialog som jag menar är fruktbar med t.ex. Taxiförbundet. Jag känner mig ganska trygg när jag svarar att vi definitivt har branschen bakom oss när det gäller tillsynsfrågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1997/98:17 om taxi i Stockholm

Anf. 26 TALMANNEN:

Jag, och – är jag säker på – också kammarens ledamöter, skulle uppskatta om statsrådet och de två talarna ville medverka till att vi kan avsluta denna debatt före frågestunden. Eljest måste vi avbryta den och återuppta den först efter såväl frågestunden som informationen från regeringen.

Anf. 27 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag skall verkligen försöka hålla mig kort, men jag skall först lämna det formella svaret.

Juan Fonseca har frågat mig dels om jag avser att vidta åtgärder som kan leda till att man bryter den negativa situation som i dag finns inom taxibranschen i Stockholm, dels om regeringen avser att genom t.ex. fastställande av pristak skapa en framkomlig väg för sundare konkurrens.

Regeringen är medveten om de specifika problem som finns inom taxiverksamheten framför allt i storstadsområdena. Det är uppenbart att åtgärder måste vidtas. För att konsumenternas önskemål skall uppfyllas på ett optimalt sätt är det viktigt att de åtgärder som väljs främjar en sund konkurrens och inte hämmar eller snedvrider den. Åtgärderna bör vidare underlätta för konsumenterna att göra så väl underbyggda val som möjligt.

Yrkestrafikutredningen har i sitt betänkande *Ny yrkestrafiklagstiftning* (SOU 1996:93) presenterat ett flertal förslag till regeländringar bl.a. för taxitrafik. Utredningen föreslår bl.a. att kapitalkraven för dem som har trafiktillstånd skall öka. Vidare föreslås åtgärder som skall underlätta för myndigheterna att utöva tillsyn, utökad föreskriftsrätt på länsnivå etc. Utredningen har föreslagit att reglerna om prisinformation kompletteras med ett krav på att taxan skall vara så beskaffad att kunden kan uppskatta priset för transporten på ett enkelt sätt.

Vi arbetar för närvarande inom Regeringskansliet med en lagrådsremiss på grundval av utredningens betänkande. En proposition kommer att läggas fram för riksdagen under hösten. I propositionen kommer att presenteras ett flertal åtgärder som syftar till att skapa förutsättningar för en sundare konkurrens inom taxinäringen i landets alla delar.

Anf. 28 JUAN FONSECA (s):

Fru talman! Jag skall också försöka hålla mig kort.

Jag vill börja med att tacka kommunikationsministern för svaret, som jag tycker är ganska bra. Låt mig säga att anledningen till att jag har skrivit en interpellation i frågan var de upprörande bilder som vi kunde se i Stockholm via TV och andra massmedier av det som inträffade vid T-Centralen. Det upprörde mig att se den typen av bilder. Det är inga bra bilder för taxiverksamheten i Stockholm över huvud taget. Det är inga bra bilder vare sig för dem som kör taxi eller för kunderna. Det var därför jag ville ställa denna fråga.

Jag förväntar mig, precis som ministern säger, att frågan hanteras på ett sådant sätt att vi får ordning på taxiverksamheten i Stockholm.

Jag åker taxi ibland, och då pratar jag med taxichaufförerna i Stockholm. Jag har av de flesta taxichaufförerna fått upplysningen att det behövs ett tak som möjliggör en någorlunda bra konkurrens. Det är inte detsamma som att återgå till något slags monopol vad gäller taxi. Avregleringen skall gälla, men de avarter som finns måste naturligtvis hantearas.

Till slut, fru talman, vill jag säga att de flesta taxichaufförer oavsett taxibolag, inklusive friåkarna, är människor som vill göra rätt för sig. De vill göra ett bra jobb. Det finns en del som inte gör det, men man skall inte döma hela branschen efter dem. Somliga har sagt att det är en bransch som befolkas av skurkar. De flesta gör dock det jobb som de skall göra. De skall ha heder för det jobb de gör.

Anf. 29 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag förstår att skälet till Juan Fonsecas interpellation är de händelser som inträffade i Stockholm för tre veckor sedan. Vi såg för svenska förhållanden ganska ovanliga bilder i televisionen.

Allt baserades på att människor hade känt otrygghet när det gällde att ta en taxi från Stockholms central. Om man inte skulle åka tillräckligt långt tog chauffören inte körningen. Ibland, när man fick tag i en taxi, låg priserna på nivåer som hade passat bättre om man hade åkt från Stockholm till Gävle i stället för en tiondel av den sträckan.

Som jag ser det är det konstigt att man har fokuserat på detta just nu. Problemen har funnits runt omkring i övriga delar av Svea rike under en längre tid. Om man fokuserar på problemen i huvudstaden blir det tydlig en aktivitet på en del håll.

SJ erbjuder på sin egen mark plats åt ett antal företag som man själv tycker är seriösa. De får första tjing på körningarna. Jag kan inte se att detta agerande strider vare sig mot konkurrenslagstiftningen eller mot marknadsekonomins principer. De uppseendeväckande uppskörtningar som förekommit har gjorts av friåkare. Det är uppenbart. De tre företag som nu har fått första tjing på Stockholms central har garanterat att de inte kommer att säga nej till någon körning, hur kort den än är och hur litet den än kostar.

På SJ är man rädd om sina kunder. Man vill att SJ:s kunder skall komma ända fram till sina slutgiltiga mål. Jag förstår att SJ tycker att situationen nu är bra.

Jag hörde i går ett exempel på hur man kan fuska, eller försöka vilseleda myndigheterna. Det var en kund som hade fått betala 491 kr för en

*Fel! Okänt
växelargument.*

taxiresa, och han tyckte ju att det var enormt dyrt. Det visade sig att taxametern var konstruerad så att det på kvittot angavs 1 kr för körningen och 490 kr i dricks. Så kan man fiffla. Jag hoppas bara att detta är undantaget som bekräftar regeln.

Däremot är jag förvånad över att Luftfartsverket på Arlanda gör mycket litet för att komma till rätta med de här problemen. Där ute är problemen stora. Om en svensk går in i fel taxi och betalar för mycket tycker jag att han till viss del själv har skuld till det, därför att han kan inte ha undgått den taxidebatt som vi har haft i Sverige. Men när det kommer en utlänning till Sverige för första gången och får betala kanske drygt en tusenlapp eller mer för en taxiresa från Arlanda in till Stockholms city, är det sämsta tänkbara reklam för Sverige.

Fru talman! Jag har alltså ingenting emot friåkare, men den friåkare som tycker att han skall ha 1 000 kr för en körning mellan Arlanda och Stockholms city borde vara så pass ärlig mot sina kunder att han annonserar på sin bil att han tar 1 000 kr när andra tar 350 kr. Sedan är det fritt för konsumenten att välja bil.

Anf. 30 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag vill bara säga att jag i allt väsentligt delar både Juan Fonsecas synpunkter och hans oro. Vi skall naturligtvis inte gå tillbaka till tiden med "Taxi, var god dröj". Jag tror att vi är överens om det. Men för att kunderna skall kunna välja är det oerhört viktigt med t.ex. prisinformation, som är förståelig och tydlig, och det jobbar vi med. Om det sedan skall vara pristak eller någonting annat är mera en teknisk fråga. Det måste också vara möjligt för branschen att genomföra det.

Jag vill också poängtera, precis som Juan Fonseca säger, att de allra flesta taxiförare och taxiägare är hederligt folk som vill göra rätt för sig. Det som vi nu arbetar med i propositionen handlar därför mycket om tillsynsfrågor och om att stödja de seriösa delarna av branschen. Det är därför vi har ett nära samarbete med bl.a. Taxiförbundet, för att på alla sätt effektivisera tillsynen så att alla de som nu känner att de vill återupp-
rätta ett eventuellt skamfilat rykte för den här branschen skall kunna hjälpas åt och bidra – inklusive vi som stiftar lagar och fattar beslut i riksdagen.

Anf. 31 JUAN FONSECA (s):

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten så mycket. Egentligen har kommunikationsministern och jag inte olika uppfattningar.

Däremot reagerar jag mot somliga som deltar i debatten och som försöker svartmåla taxichaufförerna, i det här fallet friåkarna, som en samling skurkar. Även om det finns sådana vill jag gärna säga att de flesta är schysta och bra medborgare som vill göra rätt för sig och som vill göra sitt jobb. Sten Andersson kanske inte har fått information om att de också är beredda att rensa i sin egen bransch.

Därför vill jag säga att Sten Andersson och jag är överens om att de människor som gör rätt för sig skall kunna fortsätta att göra det. De andra skall naturligtvis inte köra taxi.

Anf. 32 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Först har jag en fråga till statsrådet: Anser statsrådet att SJ har handlat fel när man nu har gett tre taxiföretag rätt att få de bästa platserna på Stockholms Central? Ja eller nej?

Juan Fonseca säger att de allra flesta gör rätt för sig. Jag vet inte. Men jag vet att det inte finns någon bransch där folk i så stor omfattning har anmält att de har blivit uppskörtade som just i taxibranschen. Jag vågar påstå att uppskörtningen till stor del har begåtts av friåkare. Det är jag helt övertygad om.

Om Juan Fonseca inte känner till den här taxiproblematiken vill jag bjuda honom till Landskrona och Helsingborg. Jag skulle förvisso även kunna bjuda statsrådet, men jag förstår att hon har mycket att göra. Om Juan Fonseca kommer ned dit skall han få se hur taxiägare, friåkare och svartåkare fungerar i praktiken och hur de minimerar förutsättningarna för seriösa taxiföretag. När det finns en lucka i Juan Foncescas almanacka kan vi åka ned till Landskrona och Helsingborg över fredag och lördag, och då kan han få se verkligheten, som han tydligen inte har sett tidigare.

Anf. 33 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! På den konkreta frågan om SJ kan jag bara säga att det inte finns någon möjlighet eller anledning för mig att kommentera den, därför att den är under prövning i Konkurrensverket.

I övrigt hänvisar jag till det jag tidigare sade till Juan Fonseca. Vi är ense.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.46 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

5 § Frågestund

Frågestund

Anf. 34 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsråden välkomna till dagens frågestund. I dag deltar utrikesminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Leif Blomberg, kulturminister Marita Ulvskog, statsrådet Ylva Johansson, jordbruksminister Annika Åhnberg och statsrådet Leif Pagrotsky.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 35 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Jag vill återvända till en fråga som vi diskuterade för bara en liten stund sedan här i kammaren. Jag ställde en fråga till miljöministern som hon valde att inte svara på, antagligen därför att den var av övergripande karaktär.

Människor kring Hallandsåsen har drabbats ekonomiskt av händelsen där, en del väldigt tydligt, en del mer diffust. Uppenbarligen skall Skanska och Banverket i hög grad stå för ersättningen, men de har kanske inte det bästa rykte vad gäller sådant i dag.

Min fråga till utrikesministern är om regeringen är beredd att garantera omedelbar ersättning till dem som drabbats i väntan på att kostnaderna kan komma att täckas av Skanska och Banverket.

Anf. 36 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Som Lennart Daléus sade har vi just debatterat dessa frågor. Om miljöministern, som är den som har ansvar för detta, i dag inte kunde eller inte ville svara på den frågan, så gäller detsamma för mig.

Kongo-Brazzaville

Anf. 37 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Vi har ofta kunnat konstatera att Afrika är satt på undantag. Just nu blöder Kongo-Brazzaville. Tiotusentals har drabbats av terror, krig och plundring, och tusentals har blivit dödade.

Det finns ett nordiskt projekt med beteckningen Låt Kongo leva, med underrubriken Nej till ett nytt Rwanda. Såvitt jag förstår har projektet fått positiv uppbackning från UD och stöd från Sida. Problemet är att stödet inte når fram, utan det förhindras av banditgrupper och andra som vill hindra en insats.

Min fråga till utrikesministern är: Har Sverige aktualiserat frågan i FN:s säkerhetsråd? Kan Sverige finna en väg att hjälpa, ge skydd och stöd i en exceptionellt svår situation?

Anf. 38 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Vi är alldeles överens om att situationen i Kongo-Brazzaville är exceptionell och utomordentligt allvarlig. Det har alltså förekommit en statskupp. Självfallet fördömer den svenska regeringen att någon tar makten med våld, såsom skett vid det här tillfället. Jag är också mycket kritisk mot att ett grannland, Angola, har blandat sig i konflikten. Detta innebär att osäkerheten är stor för många kongoleser, men naturligtvis också för många utlänningar som finns i landet.

Som aktiv säkerhetsrådsmedlem arbetar Sverige för en FN-närvaro i Kongo-Brazzaville. Det har vi gjort i flera månader, och så här i efterhand ser vi att det var mycket tragiskt att någon sådan inte hann komma till stånd tidigare. Då hade kanske kuppen kunna avvärjas. Men vi fortsätter nu att arbeta för en FN-närvaro. Det tror jag är det största och bästa skyddet.

Anf. 39 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Utrikesministern nämnde Angolas roll, och den är att beklaga och fördöma. Men ministern borde möjligen också säga någonting om Frankrikes roll. Denna gamla kolonialmakt är inte utan inflytande här. Jag tror att det skulle vara av värde om Sverige inte bara gjorde en bedömning utan rent av i direkt samarbete med Frankrike, denna permanenta medlem i säkerhetsrådet, tog upp frågan och krävde insatser som kan förhindra att blod flyter i onödan.

Ni bör också veta att den Kongoambassadör som finns för Sveriges räkning nu har tvingats gå under jorden, eftersom han fruktar för sitt eget liv. Det är också en tråd att ta tag i, att stödja och hjälpa dem som Sverige har nära relationer till. Jag skulle uppskatta om utrikesministern förtydligade sig något och sade att man från svensk sida är beredd att aktivera sig ytterligare för att förhindra att tragiken fortsätter på denna kontinent som så ofta är övergiven av övriga världen.

Anf. 40 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Under de månader som vi aktivt har behandlat frågan om Kongo-Brazzaville och situationen där har vi från svensk sida förklarat oss beredda att ge bidrag till en FN-närvaro, med en eventuell FN-styrka. Sverige är alltså ett av ganska få länder som har sagt det. Det tyder på att vi är aktiva även när det rör ett land som inte direkt tillhör den krets av länder som vi har nära relationer med genom bistånd. Detta fall är så principiellt viktigt att vi vill vara aktiva också i FN:s säkerhetsråd på det sätt jag nu har beskrivit.

Djurtransport

Anf. 41 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag har en fråga till jordbruksministern. För ett antal månader sedan kunde vi återigen se bilder från vidriga förhållanden vid djurtransporter. Den här gången gick transporten från EU till tredje land. Vi kunde konstatera att EU betalar ut transportbidrag för transport av levande djur, uppenbarligen för att minska sitt överskott.

Jag skulle vilja höra vad jordbruksministern har att säga om hur denna fråga har hanterats sedan dess. Utgår det fortfarande exportbidrag för att transportera levande djur till ett tredje land?

Anf. 42 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Herr talman! Onödiga och plågsamma djurtransporter engagerar och upprör med rätta många människor, inte bara i vårt land utan även runt om i Europa. Jag ser det som en mycket viktig del i mitt ansvar att hävda den kända svenska uppfattningen – som också delas av många andra – att vi måste bort från den här hanteringen.

Vår uppfattning är att exportbidrag inte skall utgå i samband med transporter och export av levande djur. Vi har inte fått gehör för den ståndpunkten fullt ut, men ministerrådet har rätt nyligen ändå beslutat att ett villkor för att bidrag skall betalas ut är att transportererna ägt rum i enlighet med de villkor som finns reglerade i den europeiska unionen. Jag tyckte att detta var ett steg i rätt riktning.

Det var därför med sorg och bestörtning som jag noterade att de svenska EU-parlamentarikerna från Moderata samlingspartiet röstade mot förslaget när det skulle behandlas i EU-parlamentet. Det var i sak mycket beklagligt. Det var dessutom beklagligt, eftersom man över alla parti-gränser uppskattar och delar uppfattningen att vi skall vara emot den här typen av bidrag. Jag förväntar mig något slags förklaring från Moderata samlingspartiet till hur de på det sättet kan överge vår gemensamma linje.

Så sent som i måndags, när vi på nytt hade ministerrådsmöte i Luxemburg, diskuterade vi åter frågan om djurtransporter. Nya förslag väcktes i syfte att komma bort från den hanteringen, och EU-kommissionen fick i uppgift att återkomma med konkreta förslag i frågan.

Länsmusiken

Anf. 43 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till kulturministern om den centralisering och utarmning av svenskt musikliv som kan bli följderna om vi fullföljer den plan i budgeten som vi snart skall ta ställning till.

Jag är förtvivlad över avsaknaden av en helhetssyn på svenskt musikliv, dvs. över de följderna för svenskt musikliv över huvud taget som det här sparandet kan innebära. Jag tänker då på konsekvenserna för skolbarn, tonsättare, dansteatrar osv. Därför skulle jag önska att kulturministern kunde hjälpa mig med att ge ett svar till alla dem som nu uppvaktar kulturutskottet. Frågan är alltså varför vi måste spara just på Länsmusiken i landet.

Anf. 44 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Det som gäller för Länsmusiken är att i mitten av 80-talet ombildades den gamla militärmusiken till Länsmusikorganisationer. Kulturutredningen föreslog på sin tid en 50-procentig neddragning av resurserna till Länsmusiken. Man ville skapa andra organ och fördela medlen till musiklivet i Sverige på ett annat sätt än via Länsmusiken.

Regeringen valde inte så långtgående förslag. I kulturpropositionen för ett år sedan har vi föreslagit en omfördelning – en neddragning med 25 % av Länsmusikens resurser, som skulle fördelas på två år. Pengarna skulle omfördelas till andra konstnärliga uttrycksformer och konstarter ute i regionerna, men pengar skulle också gå till det s.k. fria musiklivet och till ungdomars musikutövande utanför länsmusikorganisationerna.

Efter den kritik som var och efter den genomgång av frågan som gjordes på olika håll, bl.a. av Kulturrådet, föreslår vi nu i budgetpropositionen en ytterligare anpassning, en neddragning till 20 % av det statliga åtagandet. Det kommer ändå att betyda att musiklivet ute i regionerna får ungefär tre gånger mer i statligt stöd än all annan konstnärlig och kulturell verksamhet runt om i landet. Jag tror att många kommuner och lands-ting kommer att vara angelägna om att fylla upp det utrymme, det glapp, som uppstår när staten *något* drar ned på sina ambitioner på det här området. Det handlar alltså inte om att dra ned på ambitionerna när det gäller musiken eller kulturlivet ute i regionerna. Mer än det som neddragningen handlar om kommer att gå tillbaka till regionerna.

Anf. 45 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag skulle önska att landsting och kommuner kunde gå in och fylla upp det hål som den 25-procentiga besparingen nu leder till. Vi talar alltså om en fjärdedels besparing.

Jag tror inte att t.ex. Örebro landsting, som har tvingats sparka 1 000 personer inom vården, har möjlighet att nu gå in och fylla upp det hål som uppstått. På lång sikt kan det här vara en väg att vandra, men nu står vi inför den dagsaktuella verkligheten. Det är bra att sparbetinget har minskats med 10 miljoner kronor, men de som får betala det är ju de lokala arrangörerna och Rikskonserter. Dessutom handlar det om de riktade stöden till barn och ungdomar. Det är alltså ändå inom samma musikliv som betalningen får ske.

Jag håller med ministerns verklighetsbeskrivning. När Kulturutredningen diskuterade Länsmusiken var man inte riktigt uppdaterad. Däremot är Kulturrådets kartläggning en uppdatering. Här ser man den evolution som under de senaste åren har skett när det gäller Länsmusiken. Man har ett fantastiskt samarbete med olika musiker inom en region. Just därför slår det här sparbetinget i dag så hårt. Det berör ju alla som man samarbetar med.

Jag har alltså här en vädjan till kulturministern. Man måste titta närmare på konsekvenserna, dvs. göra en konsekvensanalys, av hela Musiksverige.

Anf. 46 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Det handlar om en 20-procentig neddragning och omfördelning, alltså icke längre om en 25-procentig sådan. Det är naturligtvis en markering av att staten anser att det här utgör en mycket viktig del av svenskt kulturliv. Därför håller vi fast vid att det statliga stödet till musiklivet ute i regionerna skall vara ungefär tre gånger större än stödet till andra konstarter och konstnärliga uttrycksformer.

Jag tror att den uppställning för Länsmusiken som har kommit fram och som har blivit uppenbar för alla i samband med förslaget till nämnda omfördelning kommer att göra det lättare för kulturpolitiker i landsting och kommuner att också se till att det är möjligt att ställa upp med vad som är rimligt när det gäller regional verksamhet, nämligen mer av regionalt stöd. Det tror jag är oerhört viktigt för framtiden. Där man verkar måste man också ha ett starkt ekonomiskt stöd, inte bara ett verbalt stöd.

Anf. 47 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag inser naturligtvis de komplikationer som kulturministern nämner, men verkligheten ute i kommuner och landsting är oerhört bekymmersam. Därför vill jag fråga om kulturministern är beredd att söka någon väg att förhindra de allra mest dramatiska konsekvenserna av neddragningen inom Länsmusiken.

Anf. 48 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Vi har i flera steg gjort anpassningar av förslaget. Förutom att vi har valt att göra omfördelningen på två år och att minska neddragningen, från sammanlagt 60 miljoner kronor till 50 miljoner kronor, har vi valt att införa nya institutionsstöd i delar av landet där sådana har

saknats; detta just för att högkvalitativ verksamhet eller unik verksamhet av annat slag skall kunna fortleva. Samtidigt vet vi att det i olika delar av landet finns orkestrar, ofta kammarorkestrar, som håller en mycket hög kvalitet, som är kända långt utanför landets gränser och som behöver ytterligare stöd för att kunna fungera på samma sätt som i dag. Vi är alltså väl medvetna om detta och tittar närmare på det, men problemet är de ekonomiska restriktionerna. Pengarna räcker inte!

Mänskliga rättigheter i Iran

Anf. 49 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag har en fråga till utrikesminister Lena Hjelm-Wallén. Varje år stenas i Iran tiotals kvinnor till döds för utomäktenskapliga förhållanden. Även om det nu är en ny regim i Iran och vi har förhoppningar om att det skall leda till att situationen för mänskliga rättigheter blir bättre, fortgår nämnda medeltida och barbariska bestraffningsform.

Vad gör regeringen för att uppmärksamma detta och för att försöka få den iranska regeringen att sätta stopp för sådan här verksamhet?

Anf. 50 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det som här nämns är en barbarisk form för att utöva straff. Det är något som vi här naturligtvis samfällt är mycket kritiska mot och som vi fördömer. Det här är en del av de många brott mot mänskliga rättigheter som pågår i Iran. Som Bengt Hurtig vet för vi i Sverige både bilateralt och i EU en mycket kritisk diskussion med Iran om just mänskliga rättigheter.

När jag senast talade i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna lyfte jag särskilt fram Iran, eftersom det där förekommer så många brott mot mänskliga rättigheter. Stening av kvinnor på här nämnda sätt är en del av de många uttryck som vi naturligtvis måste lyfta fram i olika sammanhang, och det kommer vi också att göra.

Den ryska religionslagen

Anf. 51 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Också jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesminister Lena Hjelm-Wallén. Det gäller den ryska religionslag som antogs i och med att Boris Jeltsin undertecknade densamma den 26 september. Lagen har väckt en del uppmärksamhet på olika håll i världen, och protester har avgivits.

Lagen anses, har jag förstått från källor i Ryssland, vara särskilt betänklig på grund av de signaleffekter den ger till myndigheter. Den har redan börjat verka fastän den egentligen inte trätt i kraft ännu. Man har sagt att den har kommit till för att komma åt farliga sekter. Men med tanke på vilka man vänder sig mot är det lätt att förstå att det rör sig om betydligt fler organisationer och kyrkor. Egentligen är det bara den rysk-ortodoxa kyrkan som alla rättigheter. Sedan diskriminerar man utifrån att man delar dem in i fem olika grupper.

Jag vill fråga utrikesministern: Varför tog man inte upp frågan vid Europarådets toppmöte? Man har börjat släppa in fler medlemmar i

Europarådet utan att dessa egentligen uppfyller kriterierna. Detta gäller t.ex. Ryssland och Ukraina, där man inte avskaffat dödsstraffet utan även efter det att man blivit medlem i Europarådet har det kvar. Religionslagen strider mycket kraftigt mot Europarådets kriterier för mänskliga rättigheter. Varför tar man inte upp denna fråga när Jeltsin är på plats?

Prot. 1997/98:18
23 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 52 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Den lag som Ingrid Näslund nämner har varit internationellt mycket diskuterad. Det är många som har tagit upp den direkt med de ryska ledarna, den ryska regeringen och presidenten. Omvärldens syn på detta är inte på något sätt okänt för Ryssland. Jag är övertygad om att denna fråga har kommit upp även i Europarådet, inte minst i parlamentarikersamlingen. Toppmötet var alldeles nyligen, och jag tror att det var för sent i tid för att kunna påverka frågan. Men Europarådet finns alltför som ett organ där detta måste diskuteras.

Vad vi skall göra nu när väl lagstiftningen finns är att vi skall fortsätta att ha uppmärksamheten på dessa frågor. Såvitt jag förstår finns det många gummiparagrafer i denna lagstiftning. Därför gäller det att se till att verkställandet ändå blir så återhållsamt som möjligt så att det skadar religionsfriheten i Ryssland så litet som möjligt. Bra är det här verkligen inte.

Anf. 53 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag vill kommentera det utrikesministern sade om att man vid toppmötet inte skulle ha kunnat ta upp frågan. Lagen var redan antagen i och med att president Jeltsin hade undertecknat den. Så till vida stämmer det. Som utrikesministern själv sade gäller det nu att försöka påverka så att den får så litet dåliga effekter som möjligt. Detta var ett tillfälle. Det kan inte vara så att vi i olika instanser skall överlämna åt parlamentarikerna ensamma att stå för de mänskliga rättigheterna, utan där förväntar vi oss verkligen att ministrarna gör allt vad de kan.

Hur var det, gjorde vi från svensk sida någonting för att ta upp frågan? Såvitt jag förstår togs den inte upp på ministernivå. Nu görs Jeltsin till en av de tre stora i en trojka som även omfattar Tyskland och Frankrike. Detta får han göra när det är han som drivit fram att lagen faktiskt har skärpts. Detta verkar man inte ha klart för sig inom EU, men så är det. Vad gjorde Sverige i sammanhanget?

Anf. 54 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Nu är det inte Sverige som infört denna lagstiftning utan Ryssland.

(Ingrid Näslund inpass: Men Sverige är med i Europarådet.)

Det är många frågor som statscheferna har att behandla under den korta tid de är tillsammans på ett toppmöte. Jag deltog inte i detta. Såvitt jag kommer ihåg togs inte denna specifika fråga upp i Göran Perssons anförande. Jag vet inte hur det är vad gäller andra regeringschefer anföranden.

Varför koncentrera sig på ett toppmöte i det sammanhanget när det finns så många andra tillfällen? Europarådet har både parlamentarikerför-samlingen, ministerkommittén samt olika inspektioner där samråd sker med Ryssland. Ryssland är ett land som inte är någon fullfjädrad demokrati men är i en demokratiprocess. Då har just Europarådet mycket samråd och konsultationer med Ryssland. Inom dessa former skall naturligtvis denna fråga fortsättningsvis hanteras.

Anf. 55 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag vill inte förneka att man skall använda alla nivåer för att göra detta, men jag anser att ministrarna har ett särskilt stort ansvar. Varför tog inte Lena Hjelm-Wallén upp frågan om ingen annan gjorde det? Sverige borde ju gå i täten för religionsfriheten!

Anf. 56 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag var inte med på toppmötet, men bortsett från det är detta faktiskt en av många frågor som Europarådet behandlar. Det går inte, Ingrid Näslund, att stirra sig blind på en fråga och säga att just den skall tas upp och sedan utesluta en del andra. Vi har former för att hantera religionsfrihetsfrågan i Ryssland, och vi kommer att fortsätta att ägna oss åt den.

Regional fördelning av statligt kulturstöd

Anf. 57 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturministern, och den anknyter litet grand till den fråga som vi diskuterade alldeles nyss om Länsmusiken. Jag tänker dra den vidare. Det handlar om den regionala fördelningen av statliga medel till kulturen. Den fördelningen är ganska ojämn. Det förstärks av ett koncentrationstryck mot storstäderna, särskilt mot Stockholm, i och med att kulturarbetare blir arbetslösa ute i landet på grund av att man drar ned på teaterverksamheten och t.ex. Länsmusiken. Då flyttar de till storstäderna. Det är ett regionalt problem också ur den synpunkten.

Förra året gav en enhällig riksdag regeringen i uppdrag att analysera den här situationen och återkomma med förslag. Det har gjorts en liten analys av Kulturdepartementet, men den omfattar bara en del av medlen, de medel som fördelas av Statens kulturråd och dem som går till Riksteatern. De sattes inte i relation till övriga statliga kulturresurser. I budgetpropositionen står det att analysen skall fortsätta, men det finns inga förslag.

Hur tänker regeringen fortsätta det här arbetet, och när kommer det förslag för att åstadkomma en bättre fördelning av de statliga resurserna i Sverige? Det är faktiskt nödvändigt. Vi har haft uppvaktningar i kulturutskottet i dag och fått tendensen ytterligare bekräftad. Detta är en viktig fråga.

Anf. 58 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Det är en viktig del av regeringens kulturpolitik att se till att vi har ett rikt och lättillgängligt kulturliv i hela landet. Vi skulle väl på några punkter kanske ha behövt ett litet starkare stöd från Centern för att

driva dessa frågor. Vi kommer att fortsätta det här arbetet. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att säga inför kulturåret 1998 att kulturlivet i hela landet faktiskt är beroende av att vi har starka motorer också i huvudstaden och i de stora städerna. Vi måste ha starka nationella institutioner i Stockholm. Vi måste ha nationalscener, stora ansvarsmuseer. De är nödvändiga som förebild, som stöd och som resurs för kulturlivet i övriga Sverige. Det är hela tiden en balansgång.

Marianne Andersson vet mycket väl att vi, ofta tillsammans med Centern och andra partier, försöker driva på en utveckling som innebär att det som slogs fast i 1974 års kulturpolitik och som vi nu arbetar vidare med i 1996 års kulturpolitik inte stannar av. Har vi inte ett kulturliv i hela landet kommer också regionerna att dö, den regionala utvecklingen att stanna upp. Så viktig är kulturen. Vi gör därför ett fortlöpande analysarbete. Det ingår i det ordinarie arbetet i Regeringskansliet att se på utvecklingen på det här området. Vi kommer att fortsätta med det. I budgetpropositionen markerar vi att just de nationella institutionerna inte finns med i den analys som redovisas. Där kommer vi att återkomma till riksdagen.

Anf. 59 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är glad att vi har samma uppfattning när det gäller betydelsen av att det finns kultur i hela landet. Jag hoppas verkligen att det stämmer så att vi kan åstadkomma någonting mera. Det är synd att man i den här diskussion hela tiden får höra att det är viktigt med de stora institutionerna i storstäderna. Där har inte heller jag någon annan uppfattning. Det vore olyckligt om allt fokuserades bara på detta. Det handlar om hur man fördelar övriga kulturresurser ute i hela landet.

Det finns små institutioner som tvingas att säga upp sin fasta personal, och det blir mer och mer av frilansverksamhet och projektverksamhet som det i praktiken inte alltid blir någonting av trots att det är sagt så. De som då inte har fasta tjänster flyttar till Stockholm.

Det finns också en mängd andra sådana här tendenser som är allvarliga och som man behöver titta på i den här diskussionen. Jag hoppas verkligen att regeringen återkommer så snart som möjligt med den typen av förslag.

Anf. 60 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Vi är helt överens, Marianne Andersson, om vikten av att se till att den utveckling som har varit så stark under lång tid inte stannar av, framför allt på grund av att kommuner och landsting i dag har svårt med ekonomin. Statens kulturbudget har ökat med 100 miljoner kronor, och det förslår inte långt. Kommunerna har i ärlighetens namn haft ännu större ambitioner än staten när det gäller det regionala kulturlivet, men de har inte klarat att nå upp till sina höga ambitioner.

I dag kan vi se en utveckling av ekonomin i kommunerna som går åt rätt håll. Jag tror att kulturpolitikerna kommer att få det lättare att hävda kulturens roll och kulturens resurser, om vi från statens sida kan stötta bara ytterligare någon tid.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 61 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga med anledning av Riksrevisionsverkets rapport som presenterades i dag vad beträffar miljöarbetet och länsstyrelsernas resurser. I rapporten kritiserar man starkt möjligheterna för länsstyrelserna att utföra miljöarbetet. Man säger bl.a. att länsstyrelsernas miljövårdsarbete snabbt närmar sig en punkt där antingen mål eller resurser måste omprövas. Detta är kanske ingenting nytt för oss som håller på med miljöfrågor. Vi har sett hur man lastar över på länsstyrelserna allt fler nya administrativa uppgifter, inte minst i och med EU-medlemskapet och alla småstöd som länsstyrelserna måste lägga ned energi på.

Samtidigt minskar möjligheterna att utföra de ordentliga miljökontroller som behövs, inte minst på företagen. Händelserna i Hallandsåsen är ett exempel som visar hur viktigt det är att det finns resurser för miljöarbetet i länsstyrelserna.

Jag vill veta vad regeringen med anledning av denna rapport tänker vidta för åtgärder.

Anf. 62 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det är som Marianne Samuelsson sade, att vi har väldigt höga ambitioner när det gäller miljöpolitiken. Men det kan vara svårt med resurserna. Det är väl detta som återspeglas i den RRV-rapport som tydligen kom i dag.

Jag föreslår att en djupare diskussion om detta förs med miljöministern eller med ministern som är ansvarig för länsstyrelsefrågor.

Barentssamarbetet

Anf. 63 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Min fråga riktar sig till utrikesministern.

I måndags återkom de socialdemokratiska ledamöterna i försvarsutskottet efter några dagars resa på Kolahalvön, där vi naturligtvis såg alla problem. Men vi såg också möjligheter till en positiv utveckling i regionen.

Ett relativt stort problem är de mycket dåliga kommunikationerna. Det finns ett bilateralt avtal mellan Finland och Ryssland om gränsövergången vid Salla. Där kan alltså inte tredje land passera. Detta försvårar väldigt mycket för det samarbete och de kontakter som Sverige har med Ryssland på Kolahalvön – man får resa långa sträckor för att komma dit.

Frågan till ministern blir då: Vad avser utrikesministern och regeringen att göra för att få till stånd en internationell passage vid Salla?

President Jeltsin med stort följe kommer ju till Sverige i början av december. Avser regeringen att ta upp den här frågan med president Jeltsin? Jag anser att det är väldigt viktigt att det blir en öppning vid Salla. Det skulle betyda väldigt mycket för kontakterna, samarbetet och utvecklingen i regionen.

Anf. 64 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! För att Barentssamarbetet skall fungera väl behövs det goda kommunikationer och god infrastruktur för kommunikationer. Det är helt avgörande. Därför har vi också prioriterat den frågan i Barentssamarbetet. En negativ symbol för detta har faktiskt varit det som Sven Lundberg tar upp, nämligen att övergången vid Salla mellan Finland och Ryssland inte har fungerat så att också vi svenskar får använda den gränsovergången, och det är mycket irriterande.

Jag har personligen tagit upp den här frågan med utrikesminister Primakov, och jag tänker fortsätta att följa den. Men jag tror att det nu är en lösning på gång. Såvitt jag förstår har frågan klarats ut på den finska sidan, det har statsminister Lipponen försäkrat. Nu är det den ryska sidan som det handlar om. Men där är det ont om pengar. EU-kommissionen är beredd att ställa upp med resurser för gränsoverskridande samarbete. Det finns en särskild arbetsgrupp som arbetar, inte med tekniska frågor utan snarare med frågan hur pengarna skall fördelas. Frågan borde alltså snart vara föremål för en lösning.

Eftersom det har blivit en sådan stark symbolfråga för hela Barentssamarbetet får det inte bli på annat sätt än att denna fråga löses så snabbt som möjligt.

Anf. 65 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Det var ett bra svar, tycker jag. Men det vore inte helt i vägen att frågan lyftes upp på högsta nivå när president Jeltsin kommer hit. Det skulle nog underlätta rätt mycket.

Jag vet att det handlar om pengar för ryssarna. I Finland håller man på att bygga en helt ny station vid gränsen. Men vi vet ju hur det ser ut på den ryska sidan. Där behövs det också en station som fungerar.

Jag vore tacksam om denna fråga lyftes fram i samband med att den ryska delegationen kommer hit i december.

Anf. 66 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Om frågan inte har fått en lösning innan dess lovar jag att vi skall se till att den tas upp på något sätt. Det handlar inte bara om en allmän vilja från rysk sida utan det rör sig om praktiska saker. Just nu tycks det största problemet vara elbrist i området. Frågan måste alltså hanteras av många myndigheter, inte bara av tullmyndigheter och finansiella myndigheter utan också av dem som har hand om bl.a. vägar och energi.

Anf. 67 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag blev litet förundrad över utrikesministerns svar när det gäller satsningarna på och resurserna till Kolahalvön. Plötsligt är det vägarna och förbindelserna som är de prioriterade frågorna för regeringen.

Jag har varit i området, och är det någonting som borde vara en prioriterad fråga för regeringen är det miljöfrågan. Därför vill jag fråga utrikesministern om de svenska satsningarna i det här skedet skall gå till vägförbindelser eller till en sanering av de enorma miljöskador som finns

*Fel! Okänt
växelargument.*

i området, så att man kan få livskraft och möjlighet att klara överlevnads-situationen i form av en god miljö.

Anf. 68 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det ena goda behöver inte utesluta det andra. Men för att det skall bli ett folkligt samarbete och näringslivssamarbete uppe i norr behövs det goda kommunikationer. Det går inte att komma ifrån. Annars kan inte folk mötas.

Den enskilda sakfråga som har störst samarbetspotential för övrigt är ju miljöfrågan där läget är helt kaotiskt med stora kärnavfallsproblem och liknande. Det arbetas mycket hårt med dessa problem. Nu handlar det inte i första hand om några stora svenska pengar utan det rör sig om pengar från EU och de internationella finansieringsorganen. Vad vi har att göra är att hålla litet olja i maskineriet för att det hela skall fungera, och det gör vi.

Miljöfrågorna är mycket väsentliga. Vi i Sverige har kärnavfallsteknik och liknande. Vi är mycket aktiva vad gäller det tekniska samarbetet här.

Anf. 69 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Tack för det svaret som i alla fall visade att det finns en liten gnutta engagemang för miljöfrågorna. Men jag känner mig ändå inte tillfreds med svaret. Jag tycker att det utrikesministern nu uttryckte klar-gjorde att det är just i de internationella organen som regeringen jobbar med trafiken, förbindelserna, kommunikationerna och satsningarna på näringslivet och inte med miljöfrågorna. Det lät mer som om det var en sidoprioriterad fråga för regeringen.

Om vi t.ex. skall klara vår egen livsmiljö måste vi satsa på Kola-halvön och miljösanering, och göra det snabbt och nu.

Anf. 70 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag trodde jag sade tydligt att det ena goda inte behöver förskjuta det andra. Miljön är det enskilda fackområde där vi samarbetar som mest. Man behöver bara titta på de insatser vi faktiskt gör och hur arbetsgrupperna arbetar för att se att det läggs ned väldigt mycket möda på miljöområdet. Och för att detta skall fungera är det faktiskt bra om det finns vägar och tullstationer som fungerar, Marianne Samuelsson. Vi tänker faktiskt arbeta med det också och se till att det jag sade om tull-stationen i Salla blir genomfört.

Anf. 71 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Det är inte bara det att det skall fungera med gränsöver-gångar rent fysiskt, att byggnader, järnvägar och sådant skall finnas, utan visumhanteringen måste också fungera. Där uppstår det ofta en irritation, och det finns ett hinder både från svensk och rysk sida i och med att man ibland måste söka visum för varje resa som man gör. Om man såg över detta och försökte få visum för längre perioder för de människor som man litat på och som man vet arbetar seriöst, skulle detta samarbete underlättas. Visumhanteringen tar tid och innebär ett administrativt krångel. Jag tänkte fråga om man är beredd att se över hanteringen av visum mellan Sverige och Ryssland.

Anf. 72 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det är också en fråga som tas upp rätt ofta i det här samarbetet. Frågan i sig är ju inte större i norr än vad den är i Östersjösamarbetet för övrigt. Det är ju samma viseringsförfarande. Men visst vore det bra om man kunde få ett sådant system som Bengt Hurtig säger, att viseringen kunde få fungera under en längre tid för dem som åker ganska ofta. Jag tror att det fungerar så också, i alla fall inom vissa grupper, men det är kanske något som skulle kunna utvidgas också till andra grupperingar. Jag är beredd att titta på det.

Ersättning för studier i svenska

Anf. 73 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Integrationen av våra invandrare är ju viktig för hela samhällsutvecklingen. Regeringen talar mycket om vikten av integration. Vi har en integrationsminister, vi vill ha en integrationsmyndighet osv. Grundförutsättningen för integration är ju att man har bra kunskaper i svenska. Hittills har invandrare som läst svenska och inte har haft några andra utkomstmöjligheter haft möjlighet att få tinersättning, men i budgetförslaget drar nu regeringen in tinersättningen för svenska för invandrare.

Jag vill ställa en fråga till skolminister Ylva Johansson. Hur rimmar det med regeringens integrationspolitik?

Anf. 74 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Budgetsäneringen omfattar i princip alla områden. Ersättningen till invandrare som studerar svenska är i princip ograverad. Det är en mycket marginell förändring som görs. Den gäller inte det allmänna stödet till de nyanlända invandrare som studerar svenska utan en mycket begränsad grupp som gör det samtidigt med att de arbetar och behöver få ersättning för vissa timmar under den tiden.

En stor del av dem som inte kan få ersättning den här vägen kommer i stället att kunna få ersättning via det vanliga studiestödssystemet.

Anf. 75 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Det är intressant att höra att Ylva Johansson säger att det här berör en mycket liten grupp. Det gör det. Det handlar om ungefär 3 500 människor. Men just därför tycker jag att det är så principiellt intressant. Det är en svag grupp. Det är en grupp med väldigt små röstresurser. Den kommer inte att kunna göra sig hörd så mycket. Det är speciellt många lågutbildade människor som har svårt att lära sig svenska och som därför inte har lärt sig det under den första introduktionstiden som man har rätt till. Det gör inte detta till ett bättre förslag, snarare tvärtom. Jag tycker att det visar att regeringen tyvärr alltför ofta gör besparingar och nedskärning på sådana områden där det drabbar små och resurssvaga grupper.

Anf. 76 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag påpekade att det förslag som finns i budgetpropositionen rör en väldigt liten grupp. Det gör jag inte därför att det är en ovik-

*Fel! Okänt
växelargument.*

tig grupp. Inger Davidson framställde frågan som om det var en generell försämring av studiestödet för invandrare som studerar svenska, och det är det inte.

Vi vet att det anslag som har funnits för den särskilda timersättningen för att studera svenska inte alls har utnyttjats till det belopp som har varit budgeterat. Det har de facto varit en mycket liten grupp människor som har varit berättigade till det här speciella stödet. Det har i sin tur utnyttjats väldigt litet, kanske bl.a. beroende på att många invandrare tyvärr inte har någon anställning eller tvingas ut i arbetslöshet och därför inte hamnar i den gruppen.

Av dem som har varit berättigade till det här stödet kommer en väsentlig del att kunna få stöd till sina studier via det ordinarie studiestöds-systemet. Det blir alltså en mycket begränsad grupp som kommer att drabbas av de förändringar som föreslås i budgetpropositionen. Det betyder inte att det är oviktigt, men det är viktigt att komma ihåg proportionerna när det gäller studiefinansieringen för att studera svenska för invandrare.

Anf. 77 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Jag har inte tagit upp det generella stödet, utan jag har tagit upp stödet till den här lilla lågutbildade och utsatta gruppen. De kommer de facto att drabbas. De kommer inte att kunna läsa på komvux och få studiestöd den vägen, eftersom de inte har tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna läsa andra ämnen på komvux. De kommer inte att kunna vara tjänstlediga på halvtid och fylla ut resten med att utbilda sig inom sfi och få timersättning. Gruppen kommer att drabbas, och vi tycker inte att det rimmar med integrationspolitiken.

Anf. 78 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det här stödet har utnyttjats väldigt litet under den tid det har funnits. Det finns säkert flera skäl till det. Kanske är ett av skälen att de som är berättigade till det är de invandrare som har en anställning men inte har tillräckliga kunskaper i svenska. Det är nog så att det är en relativt begränsad grupp av dem som har anställning och som har så pass dåliga kunskaper i svenska som ändå har kunnat utnyttja det. Jag tror att det stora hindret för gruppen att få tillräckligt goda kunskaper inte finns i utformning av studiestödssystemet utan att det snarare handlar om andra åtgärder när det gäller både integration och kunskaper i svenska.

Mutor

Anf. 79 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Jag vill fråga statsrådet Pagrotsky om mutor. I början av sommaren beslutade OECD om en internationell överenskommelse mot korruption och mutor. Det skall vara förbjudet att muta utländska tjänstemän. Det här låter ju alldeles utmärkt. Jag förstår inte riktigt hur detta skall fungera och hur det skall kontrolleras. Därför vill jag fråga om detta.

Anf. 80 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det var en överraskning också för mig när jag började sätta mig in i de här frågorna när de var nya att det faktiskt inte är olagligt i alla länder att muta folk. De flesta länder har förbud mot mutor i det egna landet, men i en del länder är det fullt lagligt att muta t.ex. stats-tjänstemän i grannländer.

Alla industriländer som finns med i OECD – det är nu 29 stycken – har enats om att tillsammans kriminalisera detta ofog i alla dessa länder. Det är ju en mycket betydande del av världshandeln som då faller under den här lagstiftningen. Jag hoppas att fler länder ansluter sig, så att det blir en självklarhet i hela världen att det är lika olagligt, lika kriminellt att muta utländska statstjänstemän som tjänstemän i det egna landet.

Sedan gäller det naturligtvis att se till att detta uppmärksammas, att det blir möjligt att fälla folk i domstol och upptäcka människor som begår de här brotten. Men det är ju först när det handlar om ett brott som det går att börja jaga förbrytare. Jag ser då detta som ett nödvändigt och viktigt första steg.

Erfarenheten visar att ingen mutkolv kan gå säker. I många av de mest korruperade länderna kan man se hur den nya regimen efter ett regimskifte vill komma åt sina företrädare och att detta då rullas upp. Det visar sig i sådana sammanhang också ibland vilka som har mutat. Detta är något som jag menar att alla skumraskfigurer av det här slaget bör ta lärdom av. Jag hoppas också att vi tillsammans, med striktare regler i många länder, med öppnare banksekretess och annat, ökar upptäcktsrisken så att de här skurkarna kan bli litet räddare och låta bli att uppföra sig på det här sättet.

Anf. 81 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Efter vad jag förstår måste det handla om en bindande konvention. Jag undrar om det har inletts några förhandlingar om det här och hur det har gått. Jag är naturligtvis också intresserad av att veta vad det här får för betydelse för Sverige. Jag är inte särskilt glad över den stora svenska vapenexporten, men jag kan ändå föreställa mig att ett förbud mot att muta utländska tjänstemän kommer att få betydelse för vapenhandeln i alla länder. Vilken betydelse bedömer handelsministern att det här kommer att få?

Anf. 82 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Vi diskuterade vid OECD:s årsmöte i början av sommaren frågan om en konvention eller en rekommendation. Det låter som en ointressant skillnad, men det var ett land som menade att man inte ville göra detta brottsligt i sitt land förrän man visste att alla andra hade gjort det. Man ville inte ha den konkurrensnackdel det kan innebära att ha strängare regler än andra. I det landet har det nu blivit regeringsskifte, och det går nu lättare att förhandla i dessa frågor – det rör sig om ett stort land i södra Europa.

Om detta nu blir verklighet – och allt pekar på det – tror jag att det kommer att innebära en konkurrensfördel för de svenska exportföretagen. Jag kanske är aningslös, men jag tror att de svenska exportföretagen i det här avseendet är litet bättre än andra. I varje fall är det färre av de stora

*Fel! Okänt
växelargument.*

svenska företagen än av företag i andra länder som har blivit avslöjade för mutbrott. Om det jämnas ut innebär det en fördel för de svenska företagen.

Det vi har avslöjat har ju gällt skumrask i vapenexporten. Jag tror att bl.a. det som hände med Bofors har fått de andra företagen att rensa upp, och att vi nu har mindre av detta. Det har ju däremot upptäckts skumrask i andra affärer, i Belgien, i Pakistan och på andra håll. Där har det handlat om våra företags konkurrenter. Även på det här området tror jag att vi kan se fram emot att de svenska företagen skulle få en något bättre konkurrenssituation om sämre konkurrenter tvingades skärpa sig.

Jag hoppas naturligtvis att detta oskick försvinner totalt och att det redan har försvunnit bland de svenska företagen.

Ägarkoncentrationen i massmedierna

Anf. 83 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till kulturministern. Eftersom jag inte har föranmält mig skall jag hålla mig väldigt kort.

Jag undrar hur stor maktkoncentrationen i medierna kan bli innan kulturministern kommer med förslag till åtgärder, t.ex. i form av en lagstiftning eller indragen sändningsrätt. Jag skulle gärna vilja ha t.ex. en procentsiffra. Ett kort svar räcker.

Anf. 84 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Den ägarkoncentration som vi kan se på mediemarknaden i dag har passerat den gräns vi från regeringen anser vara rimlig. Det är en osund utveckling såväl i Sverige som på mediemarknaden i vår omvärld. Vi diskuterar nu mycket brett i regeringen vad vi skall göra för att bidra till en annan utveckling. Jag är inte beredd att i dag redovisa åtgärderna, men jag kan säga att detta för oss är en mycket viktig fråga.

Anf. 85 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Också jag är oroad, och jag tycker att gränsen sedan ett bra tag är nådd. Jag hoppas att kulturministern kommer med bra och konkreta förslag på det här området, exempelvis lagstiftning.

Samarbetet i Norden och i Östersjöregionen

Anf. 86 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky i hans nya roll som nordisk samordningsminister med ansvar för Östersjösamarbetet med inriktning på handeln.

Min fråga till statsrådet är: Har vi ändrat inriktning? Gäller det bara "hårdvara" i framtiden, eller orkar statsrådet också bära fram de mjuka varorna i det nordiska samarbetet, de kulturella, språkliga och sociala dimensioner som har varit och fortfarande är grunden i nordiskt samarbete?

I Östersjösammanhanget är miljöfrågorna väldigt viktiga. Kommer de miljöfrågorna att drunkna i varuflödet i Östersjön?

Anf. 87 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Sinikka Bohlin har rätt när hon beskriver styrkefaktorer-
na i det nordiska samarbetet på det mjuka området, och det kommer *inte*
att bli någon ändring på det, i varje fall inte som följd av mina insatser.
Om vi nu har varit duktiga på en del områden och gjort bra ifrån oss,
finns det då inte skäl att utnyttja det och gå vidare på fler områden? Det
behöver väl inte vara en konkurrens eller ett antingen–eller.

Vi som samarbetar i den nordiska kretsen är varandras allra viktigaste
handelspartner. Det ligger väl inget fult i att vi också samarbetar på det
området, för att det skall bli lättare att handla och att det skall bli fler
jobb i våra länder och att vi utsträcker detta till att också gälla andra
länder i vårt närområde. Det är väl absolut inget hinder för samarbete vad
gäller kultur, litteratur och sociala frågor. Jag ser det tvärtom som ytterli-
gare en fördjupning av samarbetet mellan våra länder, något vi alla borde
vara glada för.

Anf. 88 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Jag vill inte på något sätt nedvärdera betydelsen av han-
del. Men eftersom vi i Sverige diskuterar frågan om ett ”hållbart Sverige”
borde vi också diskutera ett ”hållbart Norden” och ett ”hållbart Östersjö-
samarbete”. I det sammanhanget bör man ta med alla tre dimensioner –
den ekologiska, den ekonomiska och den sociala dimensionen går ju hand
i hand. Jag hoppas att den nye samordningsministern följer den här tre-
faldigheten i sitt arbete.

Anf. 89 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag kan säga att jag instämmer med föregående talare.

Rovdjurspolicy

Anf. 90 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till jordbruksministern om rov-
djurspolicyen.

Det har diskuterats hur stor vargstammen kan bli. Naturvårdsverket
sade för några veckor sedan att den kan ökas kraftigt. Det här har startat
en förnyad debatt bl.a. hemma i Värmland om hur stor vargstammen kan
vara, var i Sverige den skall finnas, hur ersättningen skall se ut, osv.
Många människor är väldigt oroliga över det här. Därför behöver vi den
här policyen så snart som möjligt, för att kunna svara på frågorna och
redovisa bl.a. för värmlänningarna där hemma vad vi tycker i vargfrågan.

Jag vill fråga: Hur går arbetet med rovdjurspolicyen, och när kan vi
vänta oss att den är färdig?

Anf. 91 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det här är en angelägen fråga,
och jag har all förståelse för att den engagerar människor, särskilt i Värm-
land, eftersom Värmland kan sägas vara centrum för den svenska varg-
stammen. Nu är emellertid ansvaret så fördelat att det är Miljödeparte-
mentet som ansvarar för den konkreta begäran som riksdagen har gjort
om en utredning och en översyn av en sådan rovdjurspolicy. Såvitt jag

vet pågå också arbetet på Miljödepartementet med denna utredning. Jag kan inte svara på exakt hur långt arbetet har kommit, men jag kan försäkra riksdagsledamoten om att hennes uppfattning att det här är en mycket angelägen fråga delas av hela regeringen.

Anf. 92 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund slut, och vi tackar statsråden för medverkan.

6 § Information från regeringen om EG-domstolens utlåtande om Systembolaget

Anf. 93 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Bakgrunden till det s.k. Franzén-målet i EG-domstolen är att handlaren Franzén åtalats för att olovligen ha sålt vin i sin livsmedelsbutik. Franzén har medgivit att han ha sålt vin i sin butik men har invänt att ensamrätten för Systembolaget att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker strider mot EG-fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor inom unionen och att han därför inte kan straffas. Landskrona tingsrätt har beslutat inhämta ett förhandsbesked från EG-domstolen.

EG-domstolen har i sitt förhandsbesked i dag till Landskrona tingsrätt slagit fast att Systembolagets monopol på detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl är anpassat till de krav som ställs upp i artikel 37 om statliga handelsmonopol. Monopolet är således inte något handelshinder och diskriminerar inte heller varor från andra EU-länder.

EG-domstolen har riktat kritik mot tillståndssystemet för import av och partihandel med spritdrycker, vin och starköl. Det gäller bl.a. nivåerna för ansöknings- och tillsynsavgifterna hos Alkoholinspektionen och de krav som har ställts upp för att erhålla tillstånd.

Regeringen finner det glädjande att Systembolagets detaljhandelsmonopol entydigt står i överensstämmelse med EG-rätten. Monopolet är ett centralt inslag i den svenska alkoholpolitiken. Ett annat inslag, att genom beskattning hålla en hög prisnivå och därigenom minska alkoholkonsumtionen, påverkas inte heller av domen. Domen är ur ett folkhälsoperspektiv mycket glädjande.

När det gäller import och partihandel innebär domen att förändringar blir nödvändiga. Regeringen kommer nu snarast att noggrant analysera domen och vidta de åtgärder som krävs för att få bestämmelserna på området i överensstämmelse med EG-domstolens utlåtande. Utgångspunkten är att åtgärderna skall kunna genomföras utan negativa alkoholpolitiska konsekvenser.

I detta sammanhang bör uppmärksammas att regeringen förbereder förslag som syftar till förstärkt punktskattekontroll, bl.a. avseende punktskatt på alkohol. Regeringen vill också framhålla att det även i fortsättningen kommer att krävas tillstånd för partihandel med spritdrycker, vin och starköl.

Den som importerar alkoholdrycker till Sverige är också skyldig att enligt gemensamma EU-regler betala svensk punktskatt för varorna. Görs inte detta kan det bli fråga om åtal för skattebrott. Varor som importerats

kan inte heller säljas till vem som helst utan endast till Systembolaget och den som har serveringstillstånd. Försäljning av varor till någon annan medför ansvar för olovlig alkoholförsäljning.

I detta sammanhang är det viktigt att poängtera att den svenska alkoholpolitiken ligger fast. Förutsättningarna att bedriva en traditionell svensk alkoholpolitik har ändrats i och med det svenska EU-inträdet. Målet är att begränsa alkoholens skadeverkningar, och ambitionsnivån är oförändrat hög.

EU-medlemskapet gör det nödvändigt att söka nya metoder för det förebyggande arbetet för att kunna upprätthålla dessa mål. I den nya situationen behöver samhällets olika insatser på området samordnas bättre än hittills.

Regeringen har därför beslutat att det inom Socialdepartementet skall finnas en nationell ledningsgrupp för det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet med uppgift att bygga upp ett långsiktigt förebyggande arbete som direkt kan påverka människors förhållningssätt och vanor och som också påverkar det individuella ansvarstagandet. Det handlar också om att utveckla hållbara lokala strategier och ett ökat lokalt ansvarstagande. Ledningsgruppen har till sitt förfogande 30 miljoner kronor i årligt anslag.

Regeringen har också tagit ett samarbetsinitiativ genom att tillsätta en kommitté som skall utveckla samarbetet mellan berörda myndigheter, försäkringsbolag och olika branschorganisationer på alkoholområdet med uppgift att uppmuntra olika aktörer, företag, branschorganisationer och försäkringsbolag att tillsammans med berörda myndigheter engagera sig i arbetet mot alkoholmissbruk.

Sverige har tillsammans med Finland gjort två ansökningar till EU-kommissionen om medel för att göra länderjämförande undersökningar av alkoholproblemets omfattning och hur alkoholpolitiken ser ut i samtliga EU-länder. De undersökningarna skall tjäna som underlag för diskussioner om behovet av en alkoholpolitik inom EU. När Sverige blir ordförandeland år 2001 kommer den frågan med all säkerhet att finnas med på den svenska dagordningen.

Restriktioner mot alkoholisk är ett annat initiativ där Sverige har fått stort gehör inom EU-gemenskapen för att åstadkomma gemensamma åtgärder. Kommissionen vill ha en fortsatt dialog med Sverige om åtgärder för att minska alkoholens skadeverkningar främst bland ungdomar.

Regeringen har genom Allmänna arvsfonden givit 15 miljoner kronor som stöd till olika ideella organisationers barn- och ungdomsprojekt när det gäller alkohol- och narkotikaförebyggande arbete. Dessutom har Folkhälsoinstitutet utöver ordinarie anslag fått 25 miljoner kronor till förstärkta förebyggande insatser.

Alkoholreklamutredningen, som har till uppgift att se över nuvarande marknadsföringsregler, lämnar inom kort sitt slutbetänkande. Dess förslag kommer förhoppningsvis att leda till effektivare regler mot alkoholreklam.

Utredningen *Svartsprit och ungdomar* lämnade en rad förslag när det gäller insatser mot den ökade illegala hanteringen av alkohol. Bl.a. föreslogs kriminalisering av köp och innehav av hembränd sprit. Skatteflyktskommittén har också lämnat förslag som rör alkoholområdet. Be-

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

redningsarbete med anledning av de båda utredningarna pågår inom Regeringskansliet.

På alkoholforskningens område behöver konsumtionsforskningen utvecklas och stimuleras. Därför har regeringen tagit initiativ till att ett särskilt alkoholforskningsinstitut tillskapas.

Sverige avser på intet sätt kapitulera inför den utmaning som internationaliseringen och Europasamarbetet innebär när det gäller att komma till rätta med alkoholskadorna. Jag tror att EU-utmaningen för svenskt vidkommande kommer att innebära en omfattande mobilisering med fokus på de problem som en majoritet av befolkningen anser mest angelägna att bekämpa.

Det innebär ökat individuellt och lokalt ansvarstagande med koncentration på insatser för att åstadkomma en alkoholfri uppväxt, en alkoholfri trafik, alkoholfria graviditeter och i övrigt återhållsamma och måttfulla alkoholvanor för att försöka minska berusningsdrickandet framför allt bland ungdomar och minska utrymmet för den illegala hanteringen.

Tack, herr talman!

Anf. 94 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag känner mig glad den här dagen. Jag tror att det är en seger för folkhälsan. EG-domstolen kom till den enda logiska slutsatsen och underkände den ytliga, för att inte säga okunniga, rapport som generaladvokaten hade lämnat över. Han fick alltså rött stoppljus i EU, inte bara i den svenska systembolagskän.

Statsrådet tog upp frågan om licensiering. Hon nämnde punktskatter som ett viktigt inslag. Det är alldeles riktigt. Men det vill till någonting mer, nämligen att det handlar om seriös verksamhet. Det har visat sig att sådana som definitivt inte kan räknas till branschen nu opererar, och det bör man se över.

Sedan vill jag resa en fråga, med tanke på den tydliga deklARATION som statsrådet här gör. Jag tror att detta mycket mer är ett svenskt problem än ett europeiskt problem för Sverige. Därför har vi en del att se över när det gäller kommunal tillståndsgivning. Det gäller också taxfreefrågor, där det nu finns professionella gråterskor.

Det gäller att hävda den totala konsumtionen både för att minska våldet och för att öka t.ex. trafiksäkerheten. God fortsättning, socialministern! Det här är en folkhälsofråga vars betydelse ligger långt djupare än vi kan ana.

Anf. 95 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Tack för det, Elver Jonsson! Jag tror att alla goda krafter behövs mobiliseras i arbetet med att minska alkoholskadorna. Vi har en entydig forskarkår som kan visa på riskerna och en allmän känsla hos befolkningen att detta är ett problem som man inte vill skall växa.

Redan i dag växer 10 % av alla barn upp i familjer där det finns uttalade alkoholproblem. Det är klart att det inte är någon god framtidsprognos för många av de barnen. Samtidigt är det så att detta naturligtvis ställer nya krav på oss. Vi kan inte använda exakt samma metoder som tidigare. Vi behöver anpassa dem. Vi behöver se till att alkoholpolitiken också vinner allmänt förtroende och att man känner att de åtgärder vi

vidtar motsvarar de förväntningar som man har och de krav som man ställer på oss. Arbetet är alltså inte på något sätt avslutat med det här. Det är en ständigt pågående kamp för att, som sagt, minska totalkonsumtionen och alkoholskadorna.

Prot. 1997/98:18
23 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 96 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag vill också instämma i att det är bra att Systembolaget får fortsätta att sköta försäljningen av alkohol i vårt land. I domen ser man ju väldigt positivt på Systembolagets försäljningsmodell. Man anser inte att det på något vis skulle vara diskriminerande för utländska drycker gentemot svenska när det gäller försäljningen att ha det precis som det är. Det tycker jag också är en känga mot generaladvokatens sätt att argumentera i sin inlaga. Där hade han ju väldigt många märkliga synpunkter på just Systembolaget.

När det gäller domslutets effekter på Alkoholinspektionen kan man väl fundera på om vi gjorde rätt i svensk riksdag när vi tog bort de monopol som vi tidigare hade och som sedan ersattes av Alkoholinspektionen. Det kan vi aldrig få något svar på. Möjligtvis kan vi inte återinföra dem heller efter det här domslutet. Då fanns det kanske ett litet klarare samband i förhållande till folkhälsomålet. Det kan man naturligtvis bara diskutera. Man kan inte veta hur det kommer att bli.

Det kändes också skönt att socialministern inte gav upp Alkoholinspektionens roll. Det finns väldigt mycket som man fortsättningsvis måste göra från den myndighetens sida och som också har att göra med alkohollagstiftningens roll och betydelse. Jag ser också att det inte är nödvändigt att detta sker med omedelbar verkan. Vi får möjlighet till en betänketid så att vi gör det här på ett bra sätt.

Anf. 97 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Domen är glasklar när det gäller att detaljhandelsmonopolet inte strider mot Romfördraget. Här finns inte heller någon som helst uttalad kritik mot Systembolaget och dess funktionssätt. Däremot finns det lika tydligt en kritik mot villkoren för tillstånd. Detta behöver vi åtgärda. Det skall vi också, som jag tidigare aviserat, göra. Jag bedömer att det vi *kan* åtgärda snabbt *skall* vi också ta itu med snabbt.

Det som särskilt nämns i domen är avgifter. Det är också lagerhållning eller lagerlokaler. Det är naturligtvis det vi ser över först av allt. Det är viktigt att man granskar det här och, möjligen i olika steg, gör de förändringar som är nödvändiga. Samtidigt säger vi från regeringens sida att det kommer att krävas tillstånd i fortsättningen också för att importera och ha partihandel med alkohol. Detta innebär inte ett laglöst tillstånd – det är regeringens budskap.

Anf. 98 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det är bra att det finns en stabilitet i lagstiftningen. När socialministern tar upp skadeverkningarna kan jag nämna att jag sitter med i en grupp som för EU-kommissionens räkning skall rapportera från alla europeiska länder om barns situation i missbrukarfamiljer. Det här är inte enbart ett svenskt problem. Det här är i allra högsta grad ett europeiskt problem som hör ihop med alkoholförsäljningen även i andra länder.

Anf. 99 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill först gratulera både regeringen och Systembolaget för att man i denna fråga har lyckats hävda den svenska synen på alkohol- och folkhälsofrågorna. Det ser jag som ett oerhört framsteg. Jag vill verkligen gratulera er som har jobbat med detta och er som främst har stått i blickpunkten i arbetet. Jag vill också gratulera alla andra – framför allt nykterhetsorganisationer, men också en rad andra frivilligorganisationer i vårt land.

Det jag vill fråga socialministern är: Hur ser regeringen på detta? Är det ett tillfälligt stopp? Finns det en risk för att man ånyo kommer att ta upp den här frågan inom några år och då försöka hävda att vi inte har rätt att själva avgöra om vi behöver ett systemmonopol eller inte?

Den andra frågan jag undrar över är: Hur ser regeringen på det här när det gäller EU-samarbetet? Kan man betrakta det som ett genombrott för synen på alkohol som en folkhälsofråga? Kan man tänka sig att vi kan påverka andra länder? Då menar jag kanske inte just att de skall skaffa systembolag, men kan man på ett annat sätt än i dag få dem att se alkohol som en folkhälsofråga?

Anf. 100 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig börja med den sista frågan först: Ja, det kanske man kan säga. EG-domstolen har ju entydigt gått med på och accepterat våra argument om att detta är en folkhälsofråga. De har sett det här som en folkhälsofråga. Det är naturligtvis ett stöd för vår argumentation och vår linje. Jag tror också att det finns ett ökat intresse bland EU-länderna för att diskutera de här sakerna. Det är ju inte bara vi som har sådana här bekymmer där det särskilt är det ökade alkoholbruket bland ungdomar som är bekymmersamt. Jag tror att vi kommer att få en diskussion på den punkten – inte minst utifrån den jämförande studie mellan olika länder som vi har tagit initiativ till.

Beträffande den andra frågan kan man naturligtvis aldrig säga något säkert. Frågan kan ju väckas igen. Men det här är ju ett entydigt utslag från EG-domstolen. Det är så tydligt att viljan att pröva det utifrån den aspekten naturligtvis minskar.

Anf. 101 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag sällar mig naturligtvis till glädjekören. Det är mycket bra att Systembolaget får vara kvar och bli en viktig del i det tvärsektorriella arbetet med att informera om hur man kan visa respekt för alkoholen, gå över till alkoholsvaga drycker osv.

Det är bra också av ett annat skäl. Nu blir det tydligt att vi i Sverige är suveräna när det gäller att fatta beslut om hälsoproblem och sådant. Det tror jag är en viktig signal till svenska folket i fråga om inställningen till EU.

Socialministern nämnde en rad insatser av tvärsektorriell karaktär när det gäller att åstadkomma ett minskat alkoholbruk och att visa respekt för alkoholen. Då hoppas jag att socialministern kikar på den modell som Gabriel Romanus, som är här i kammaren, initierade i början av 80-talet. Det gäller SAMO, Samordningsorganet för alkoholfrågor, som ju involverade alla berörda departement och myndigheter. Jag tror att det är vik-

tigt att man samfällt går ut och gör det tydligt – också i massmedierna – att man menar allvar.

Jag tror också att det är viktigt att man kopplar respekten för alkoholen och riskerna att bli alkoholberoende till annan beroendeproblematik. Om vi ser till narkotikamissbruket, är det ju få missbrukare som inte har börjat med tobak, gått vidare till alkohol och sedan gått över till narkotika. Man skall se det här tvärsektorielt både när det gäller departements-, myndighets- och organisationsmedverkan och när det gäller de olika beroendeframkallande agenser som vi faktiskt har på marknaden.

Anf. 102 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jo, jag tror nog att vi ständigt behöver se över våra samarbetsformer och att vi skall samordna oss effektivare än vi har gjort. Det får man hålla ögonen på ständigt. Vi har ju en del som vi har satt i gång nu som är litet nytt och oprövat. Vi får se hur det går. Om det behövs skall vi göra ytterligare ansträngningar för att få med fler i det här arbetet.

Jag vill bara lägga till något. Jag har inga invändningar och inga svar – jag uppfattade inte heller några direkta frågor. Jag tycker också att det är viktigt att lyssna på vad ungdomar själva säger när man pratar om hur det här opinionsbildande arbetet skall bedrivas. Deras budskap har i alla fall hittills varit ganska tydligt: Kom inte med för mycket skrämselfpropaganda. Försök att vädja till vår intellektuella förmåga att ta till oss information och till den självständighet som vi har. Se till att det är ett budskap som vi kan ta till oss och förstå. Låt det inte komma för mycket ovanifrån. Det skall vi också försöka att rätta oss efter.

Jag tror också – och jag är säker på att Gabriel Romanus håller med om det – att det handlar om att Systembolaget måste se till att ständigt utveckla sin service till medborgarna. Det är nödvändigt för att hela detta system skall kunna behålla ett förtroende hos svenskarna.

Anf. 103 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Det är lätt att instämma med de hittillsvarande talarna i denna informationsstund, och gratulera Margot Wallström och hennes medarbetare i regeringen till ett mycket framgångsrikt arbete. Sakligheten och den på vetenskaplig grund baserade argumentationen har vunnit över generaladvokatens i mitt tycke mycket slarviga tyckande i frågan.

Jag har inte för avsikt att hålla något långt inlägg. Men jag vill gärna säga att en förutsättning för att vi nu skall kunna gå vidare och bevara grunderna i den svenska alkoholpolitiken naturligtvis är en förankring hos svenska folket för att detta är riktigt och bra. En förutsättning för detta är ett bra upplysnings- och informationsarbete. Systembolaget är viktigast, men sedan kommer informationsgivningen. Den är en mycket viktig punkt i den fortsatta svenska alkoholpolitiken. Det är bra om alla krafter som är beredda att motverka en stigande alkoholkonsumtion kan samsas och komma överens om budskapet, och kanske också mer aktivt medverka i aktiviteterna och framför allt i finansieringen.

Avslutningsvis vill jag i detta inlägg peka på att den hittillsvarande förankringen för alkoholpolitiken i mycket har skett genom ett intensivt folkrörelsearbete – inte minst genom nykterhetsrörelsen. Jag vill poängtera detta och hoppas att det ligger Margot Wallström varmt om hjärtat.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror att det är oerhört viktigt att folkrörelserna av olika slag i detta land också fortsättningsvis kan engageras i upplysnings- och informationsarbetet kring alkohol- och drogpolitiken.

Anf. 104 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker att regeringen har ett väldigt bra samarbete med organisationerna. De gör fantastiskt fina insatser, och jag hoppas att det kan få fortsätta att vara så och att vi skall kunna behålla det goda samarbetsklimat vi har. Jag skall göra allt för detta från min sida.

Anf. 105 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Beslutet i dag underlättar naturligtvis fortsatt aktivt arbete med alkoholfrågorna och socialpolitiken. Samtidigt pekar socialministern på att det behövs nya metoder för det förebyggande arbetet och på att EU:s politik påverkar oss direkt.

Jag noterar att regeringen satsar 30 miljoner kronor på en nationell ledningsgrupp och 25 miljoner kronor på Folkhälsoinstitutet. Det kanske kan vara väl använda pengar. Men i sammanhanget vill jag ställa frågan: Vilken är folkrörelsernas roll och hur är deras ekonomi? Jag avser nykterhetsrörelsen, Länkarna och andra organisationer som såväl aktivt jobbar ute på fältet med förebyggande arbete som tar hand om dem som redan har problem.

Vad händer med de nya ungdomsprodukterna? Socialministern nämnde att man skall minska skadeverkningarna av alkoläskan. Vad jag kan förstå av den informationen är det alltså inte längre möjligt att stoppa den som produkt i Sverige.

Vad händer med det nya alkogodiset? Det är en ny produkt som riktar sig speciellt till ungdomar och som man bl.a. haft stora problem med i Danmark. Kommer också Sverige att tvingas ta emot denna produkt, och endast kunna försöka mildra skadeverkningarna?

Anf. 106 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det mesta av de projekt pengar som står till förfogande och som Folkhälsoinstitutet, branschkommittén och den nationella ledningsgruppen arbetar med kanaliseras via folkrörelserna. Det skulle inte gå att jobba utan deras hjälp och stöd. Oerhört mycket sker alltså i samarbete och kanaliseras sedan ut på det lokala och regionala planet. Hela jobbet är uppbyggt på det sättet.

Jag har tagit upp frågan om alkoläskan i ministerrådet. Jag har mött ett stort intresse där eftersom många fler länder har detta bekymmer. Det är naturligtvis mycket mer uttalat i de länder där alkoläskan säljs i alla butiker. I Sverige säljs den ju via Systembolaget, så det finns en viss kontroll. Ändå är det så att alkoläskan sprids långt ned i åldrarna i stora ungdomsgrupper. Det är framför allt de unga flickorna som är målgruppen. Alkoläskan har fungerat, den har nått den tänkta målgruppen. Sverige har haft ett nära samarbete med Storbritannien. Jag har nyss varit där och träffat min kollega, som berättade att man försökt vidta frivilliga åtgärder, t.ex. att få industrin att ta ansvar. Till viss del har detta också lyckats.

Jag förutser att jag skall få komma till kommissionären Pdraig Flynn. Han inbjöd mig efter ministerrådet att komma till EU-kommissionen och

närmare diskutera vad som är möjligt att göra och hur vi skall utforma insatserna så att de blir effektiva. Jag tror inte att det är realistiskt att tro att vi helt och hållet skall kunna stoppa produkten, men vi kan säkert göra en hel del för att få både producenter och distributörer att ta ett större ansvar. Vi kanske också skattevägen kan se till att göra produkten mindre intressant och något begränsa den.

Anf. 107 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag noterar att socialministern över huvud taget inte berör frågan om alkogodiset och hur hon tänker hantera den.

Eftersom vi vet att regeringen gett statliga bidrag till Kopparbergs bryggeri för att tillverka just alkoholäskan är det intressant att socialministern samtidigt säger att regeringen skattevägen skall försöka minska konsumtionen. Det är ett märkligt hanterande av skattebetalarnas pengar! Dels skall de betala en produktion, dels skall deras pengar användas för att så att säga minska symtomen av produktionen. Jag blir väldigt förvånad över detta budskap. Ena stunden ger man bidrag av skattebetalarnas pengar och nästa stund försöker man minska symtomen och skadeverkingarna.

Anf. 108 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Marianne Samuelsson vet att regeringen direkt tog itu med den här saken. Så fort regeringen upptäckte hur det låg till rättades det till. Nu har också Näringsdepartementet sett över sina regler. Så fort regeringen gjordes uppmärksam på detta rättades det alltså till. Vad jag förstår har man också ändrat på regelverket så att detta inte skall vara möjligt. Naturligtvis tyckte inte heller regeringen att det skall få gå till på det här sättet. I fortsättningen skall man rätta sig efter detta.

Vad jag förstår har inte alkogodiset introducerats i Sverige ännu. Jag vet inte hur man kan komma åt det så här långt. Jag har hört att det har förekommit i Danmark. Detta får regeringen naturligtvis titta på. Jag vet inte om punschflaskor och annat också går under denna beteckning, men vi måste hålla ögonen öppna för detta och se om det är någonting som vi behöver ingripa emot.

Anf. 109 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag har förståelse för att man måste studera domen betydligt noggrannare och för att det kan vara svårt att ta ställning till alla punkter. Men såvitt jag förstår är kravet på partihandelstillstånd i dess nuvarande form stridande mot artikel 30. De höga priser som Alkoholinspektionen tar ut angrips också. Detta betyder med största sannolikhet att ett stort antal nya små importörer vill in på marknaden och på arenan.

Jag har visserligen en annan uppfattning än socialministern och den allmänna hyllningskören här om Systembolagets vara eller inte vara. Men jag anser att vi skall bestämma Sveriges alkoholpolitik själva, här i riksdagen, och inte få den oss förelagd. När nu ett antal importörer vill in kommer säkert någon att känna sig diskriminerad. Då blir det snabbt nya processer, och vi riskerar att ånyo få Sveriges alkoholpolitik styrd utifrån.

Man måste fråga sig hur regeringen tänker tackla det faktum att det kommer in många nya importörer. Vad tänker regeringen göra åt Alko-

holinspektionen för att få den förenlig med det som har sagts? Är det verkligen möjligt att Systembolaget utan att diskriminera någon kan handskas med många nya importörer och många nya märken?

Anf. 110 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jo, det tror jag. Det kan man i Finland, och det borde man också här kunna göra. Det som vi omedelbart kan ta itu med är det som har pekats ut i domen och som handlar om de höga avgifterna och om reglerna för lagerhållning. Vi skall också ta itu med det. Jag har även tidigare aviserat att vi har vetat om att kommissionen har riktat den här kritiken mot oss.

Detta kan vi alltså åtgärda omedelbart, och det blir fråga om att sänka avgifterna. Hur konstruktionen blir kan jag inte säga i dag, men vi tar itu med det här omedelbart. På samma sätt ser vi också över bestämmelserna om lagerhållning. Går det i Finland, är jag säker på att också Systembolaget skall kunna klara det här. Utgångspunkten är att utforma regler som kan fungera icke-diskriminerande.

Anf. 111 FANNY RIZELL (kd):

Herr talman! Jag sällar mig till hyllningskören, och jag vill verkligen tacka för socialministerns ställningstaganden i alkoholpolitiska frågor. Jag tycker att de känns väldigt bra.

Min enda undran när jag har hört frågorna här gäller följande. När man ser över bl.a. tillståndsgivningen, vilket är bra, finns det också annat att titta närmare på, t.ex. hur de lagar som vi redan har i Sverige efterlevs. Jag skulle önska mer av seriositet på den punkten.

Socialministern säger att 10 % av barnen växer upp i hem där alkohol är vanligt förekommande. Något som skrämmer mig ännu mera är att så många av våra barn själva använder alkohol. Jag undrar om vi inte kan få – först och främst för barnens skull men också för att verkligen få respekt för vår alkoholpolitik – en uppstramning av efterlevnaden av svenska lagar, så att barn och ungdomar skyddas under sin uppväxt.

Det ser ganska illa ut i dag. Jag är mycket medveten om att så är fallet också i många andra länder, men jag undrar om Socialdepartementet och socialministern har på gång någonting som verkligen hjälper oss att ändra attityder och att få en annan situation i samhället vad gäller barns och ungdomars uppväxt.

Anf. 112 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är egentligen en av hörnstenarna i den svenska alkoholpolitiken att först och främst skydda barn och ungdomar. Vi skall helst garantera en alkoholfri uppväxt. Det skall inte på skolgårdar o.d. förekomma narkotikaförsäljning, smuggelspritsförsäljning osv. Det är utgångspunkten.

Jag har ett barn som är 11 år gammalt, snart 12, och jag blir förskräckt när man i CAN:s undersökningar kan se att det i en vanlig skolklass av 12-åringar är 10 elever som brukar alkohol. Detta visar på det ansvar som vi har som föräldrar, som politiker och som medborgare att göra allt vad vi kan för att undvika att det här leder till alkoholskador och alkoholmissbruk. Vi som är här känner allihop till vad ett alkoholmiss-

bruk innebär, vilka skador, vilka risker och vilket lidande som följer av ett alkoholmissbruk.

Detta är vårt grundläggande ansvar. Vi måste vidare alltid kämpa med hur vi skall efterleva den lagstiftning som finns. Vi kan inte lagstifta mot allt. Det handlar om ett individuellt och ett gemensamt ansvarstagande. De flesta av våra projekt har denna utgångspunkt. Många av Branschkommitténs projekt kommer att som speciella målgrupper ha ungdomar och skolor. Det är riktigt att både myndigheter och vi som enskilda medborgare här behöver ta ett större ansvar.

Anf. 113 FANNY RIZELL (kd):

Herr talman! Jag är medveten om att lagstiftning egentligen inte hjälper utan att det är attitydförändringar som kan ge resultat. Jag ser verkligen fram emot insatser för att ändra attityderna i Sverige till barns och ungdomars drickande.

Anf. 114 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! En stor medborgerlig opinion är faktiskt för försäljning av vin – observera att jag talar om vin – i livsmedelsaffärer. Här saknar regeringen folklig förankring för det som man vill åstadkomma. En fråga som jag vet att väldigt många medborgare skulle vilja ställa till socialministern är följande: Varför är regeringen inte lika lyhörd för vad opinionen tycker i den här frågan som i t.ex. EMU-frågan?

Anf. 115 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror att det är svårt att jämföra på det här sättet. Det är också så att vi i den här frågan, som handlar om alkoholpolitik, ständigt måste föra en debatt om våra motiv och om våra grunder för alkoholpolitiken och diskutera vad som är mest verksamt. Vilka instrument har vi för att föra en bra alkoholpolitik?

Vårt favorithatobjekt har väl historiskt varit Systembolaget, där vi ser framför oss långa köer osv. Men när man diskuterar med de flesta människor, i alla fall med föräldrar som har barn i lägre åldrar, finner man att de inte vill att det skall säljas öl och vin – för att begränsa oss till det – i alla livsmedelsbutiker. De inser att med 8 000 försäljningsställen kommer alkoholkonsumtionen och riskerna för våra barn och ungdomar att öka.

Jag tror att det är lättare att motivera att vi faktiskt behöver Systembolaget som ett alkoholpolitiskt instrument. Därmed är inte sagt att det inte kan behöva utföra sina tjänster ännu bättre och visa ännu större servicekänsla, och jag är säker på att det också kommer att göra det för att behålla ett förtroende.

Det är väl så man får föra den här diskussionen. Jag tycker att det är svårt att jämföra med en mängd andra frågor. Varje debatt kräver sin egen uppläggnings, har sina egna motiv och behöver föras på sitt eget sätt.

Anf. 116 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag har lyssnat hela tiden på socialministerns inlägg, och det har talats en del om att man själv har ett visst ansvar, även som förälder. Jag har väldigt svårt att se hur man som medborgare skall kunna ta ansvar under en form av förmynderi, vilket det här är. Jag kopplar därför

*Fel! Okänt
växelargument.*

ihop detta med EMU-frågan, där man vill att det skall finnas en folklig förankring och att allihop skall vara med. Samma sak borde gälla beträffande alkoholpolitiken.

Jag har full förståelse för vissa saker som socialministern har sagt. Jag begränsar mig fortfarande till vin och öl i livsmedelsaffärer. Vi är trots allt en del av Europa. Överallt annars kan man hantera detta. Varför behöver vi detta förmynderi just i Sverige?

Anf. 117 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Anledningen är den att Sverige fortfarande, mätt i andel 12-åringar som berusar sig varje vecka, ligger lägst av alla länder. Vi tycker oss ha stora problem, men det är inte så att man i övriga Europa – om vi nu skall anföra som ett argument att vi är en del av det övriga Europa – har mindre alkoholproblem. Det är alldeles tvärtom.

Vi behöver göra oss av med en del myter om detta. Man har där ute enorma alkoholskador och betalar ett mycket högt pris. En del kanske tycker att också vi skall vara beredda att betala ett sådant pris. Jag menar dock att det är ett ganska inskränkt frihetsbegrepp, om höjden av frihet för svensken är att slippa stå i systembolagskön, även om den innebär att vi kan undvika att ännu fler hamnar i alkoholmissbruk och misär.

Anf. 118 ANNIKA JONSELL (m):

Herr talman! Moderaterna har hela tiden varit ense med socialministern och hennes parti om att svensk alkoholpolitik skall beslutas i Sverige och i Sveriges riksdag. Det gäller även om vi inte har samma syn på alkoholpolitiken som socialministern utan har en mer liberal sådan. Jag vill nu fråga socialministern hur regeringen avser att undvika att vi hamnar i nya sådana här situationer i framtiden. Det är inte vi själva som tar initiativen i alkoholfrågor, utan förändringar i vår omgivning gör att vi tvingas ändra alkoholpolitiken under galgen, eller så måste vi invänta domstolsutslag.

Vi har nu fått ett domstolsutslag som till en del tvingar oss att ändra reglerna för hur alkoholimportörer skall behandlas. Å andra sidan fick vi behålla Systembolaget, men det hade lika gärna kunnat bli tvärtom i den frågan. Då hade vi stått utan beredskap och hastigt fått lägga om politiken. Är det inte bättre att lugnt och sansat lägga upp riktlinjer för en modern och framsynt alkoholpolitik, som har stöd hos befolkningen?

Vi ser i dag att de traditionella svenska instrumenten, skatter och regleringar, tappar i kraft, eftersom så mycket av konsumtionen består av sådant som inte köps på Systembolaget. Det är fråga om smuggling, laglig införsel och hembränning.

Min fråga är: Hur avser regeringen att lägga om svensk alkoholpolitik så att vi inte hamnar i samma situation igen, dvs. att det blir EG-domstolen som bestämmer vår alkoholpolitik?

Anf. 119 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det kan ju vara roligt om jag någon gång kan hålla med Annika i en fråga här. Jag tycker naturligtvis att vi i Sverige skall bestämma vår alkoholpolitik och dess inriktning. Det har varit utgångspunkten, och det var också budskapet inför medlemskapsomröstningen: Den

här frågan skulle vi få bestämma själva. Men det fanns faktiskt en reservation: under förutsättning att EG-domstolen ger oss rätt. Vi kan naturligtvis aldrig helt och hållet komma ifrån att vi kan prövas i EG-domstolen, men självklart måste vi också fundera på hur vi skall stärka folkhälsoargumentet och alkoholpolitiken ur folkhälsoaspekt. Det kan vi behöva fundera på inför kommande överläggningar i EU-sammanhang – att göra det ytterligare och att göra det ännu tydligare.

Jag tycker ändå att det här var en stor framgång. Det här var ett konstaterande av att vi får använda folkhälsoargumentet, och det är en viktig plattform för framtiden. Men vi måste ständigt fundera på om vi kan göra någonting mer för att stärka vår position, vår ställning och våra möjligheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1997/98:16 om officers- och totalförvarsutbildningen

Anf. 120 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Ulla Löfgren har frågat mig om jag är beredd att dra tillbaka regeringens förslag om officers- och totalförvarsutbildningen och återkomma till riksdagen när ett säkrare beslutsunderlag föreligger.

Mitt svar är att jag inte avser att dra tillbaka regeringens förslag om officers- och totalförvarsutbildningen.

Regeringens budgetproposition (prop. 1997/98:1) behandlas nu i riksdagens utskott, och jag vet att motioner i denna fråga har väckts i vederbörlig ordning. Jag utgår därför från att riksdagen ingående kommer att diskutera regeringens förslag.

Ulla Löfgren ifrågasätter i sin interpellation regeringens förslag ur ett huvudsakligen ekonomiskt perspektiv. De ekonomiska spörsmålen omfattar främst en påstådd osäkerhet i de ekonomiska kalkylerna. Ulla Löfgren hänvisar till ett brev från en officer som själv deltagit i arbetet. Även jag har erhållit detta underlag.

Låt mig konstatera att den kalkylmodell som Försvarsmakten har använt när myndigheten lämnat sina underlag till Skolutredningen naturligtvis – liksom alla modeller – har såväl förtjänster som brister. Det är för övrigt samma modell som Försvarsmakten använde i grundorganisationsarbetet inför 1996 års försvarsbeslut. Såväl skolutredaren, landshövding Gunnar Björk, som regeringen är medvetna om att vissa personalkostnader sannolikt kvarstår för Försvarsmakten även efter det att en organisationsmyndighet lagts ned. Detta hänger samman med att många yrkesofficerare är anställda med s.k. fullmakt. Den information interpellanten och jag nu erhållit motsäger emellertid inte på något sätt att en avsevärd besparing uppkommer med Skolutredningens och därmed regeringens förslag.

Regeringens förslag ligger således fast.

Anf. 121 ULLA LÖFGREN (m):

*Svar på
interpellationer*

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min interpellation.

Försvarsministern menar i sitt svar att riksdagen i vederbörlig ordning kommer att diskutera regeringens förslag om att de gemensamma officersutbildningarna förläggs till Halmstad, Solna och Östersund och att regeringens förslag därmed ligger fast. Jag tycker ändå att statsrådets svar andas en viss förståelse för, kanske t.o.m. en förhoppning om, att försvarsutskottet går emot regeringens förslag. Jag kan ha ett visst överseende med att försvarsministern inte i denna sena timme vill dra tillbaka förslaget. Samtidigt känner jag en frustration över att riksdagen skall tvingas behandla ett förslag som så uppenbart inte kan komma att genomföras enligt de ekonomiska förutsättningar som budgetpropositionen anger.

Herr talman! Försvarsministern konstaterar i sitt interpellationssvar att den kalkylmodell som Försvarsmakten använt när myndigheten lämnat sina underlag till Skolutredningen har såväl förtjänster som brister. Försvarsministern konstaterar också att det är samma modell som använts såväl i Skolutredningen som inför 1996 års försvarsbeslut. Enbart detta faktum tycker jag talar för att regeringen borde ha tänkt efter ytterligare en gång innan förslag om snabba förändringar av skolorganisationen lades fram på riksdagens bord. Skälen för detta är uppenbara.

Enligt skrivningarna i budgetpropositionen är regeringen orolig över utvecklingen i försvaret. Ökade kostnader och brister i befälens kompetens äventyrar förra årets försvarsbeslut, enligt budgetpropositionen. Enligt andra uppgifter som har läckt ut är det åtskilliga miljarder som saknas. Är inte detta tillräckligt skäl för eftertanke? Om regeringen knappt ett år efter försvarsbeslutet är oroad över både kostnader och kvalitet finns det väl ingen anledning att ytterligare äventyra ekonomin och försämra kvaliteten.

Herr talman! Regeringen anför i budgetpropositionen även vikten av att militära skolor ligger i anslutning till civil högskola. Så är fallet i Umeå. Där har under flera år ett intimt och gott samarbete etablerats mellan stridsskolan och Umeå universitet, och även med FOA 4 och skyddsskolan. Från dessa parter har också utarbetats ett förslag om totalförsvarscentrum. Hur totalförsvarsutbildningen skall lösas kan regeringen av naturliga skäl inte ta ställning till förrän ÖCB har lagt fram sitt betänkande. Varför vill regeringen inte ta ett samlat grepp över utbildningarna? Det skulle finnas tid, när skolutredaren lagt fram sitt slutbetänkande, att överväga ett samordnat beslut. Kanske finns det synergieffekter att hämta i en samordning.

Jag vill därför fråga försvarsministern: Vore det inte både möjligt och klokt att avvakta med skolbesluten tills bägge utredningarna är klara?

Anf. 122 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Interpellanten tar upp tre punkter i sitt inlägg. För det första gällde det frågan om beräkningsmodell. Jag tycker att det är en fördel att kunna säga att den här åtgärden är genomförd med samma kalkyl som det som beslutades av riksdagen 1996. Det är en del i 1996 års försvarsbeslut. Det gör att de är jämförbara – på fördelar och nackdelar.

För det andra tog Ulla Löfgren upp frågan om det nuvarande försvarsbeslutets ekonomiska utveckling. Det har kommit uppgifter från

högkvarteret om olika underskott. Vi undersöker dem i en arbetsgrupp mellan Regeringskansliet och högkvarteret. Jag kan för dagen inte bekräfta de uppgifter som har förekommit om mycket stora underskott, långt större än det som omnämndes av regeringen i budgetpropositionen.

För det tredje tog Ulla Löfgren upp Umeå och den nuvarande stridsskolan. Jag har besökt Umeå och fått redovisat för mig både stridsskolan och totalförsvarets skyddsskola. Det finns ingenting annat att säga än att det är två institutioner som har hög klass på sin verksamhet, såvitt jag kan förstå. Totalförsvarets skyddsskola kommer att vara kvar, och jag hoppas att det skall vara möjligt att ytterligare öka samverkan med Umeå universitet och Försvarets forskningsanstalt på det sätt som det ges förutsättningar för just i Umeå.

Anledningen till regeringens förslag när det gäller skolor för markstrid framgår väl i propositionen. Man kan säga att dess grundval är att eftersom det inte finns en brigadutbildning i Umeå är det mera lämpligt att förlägga den typen av skolor och utbildning till andra orter i vårt land.

Jag kan avsluta mitt inlägg med att säga att jag har fått ett gott intryck av utbildningens innehåll, inriktning och viljan i Umeå att utveckla sin verksamhet. Det är inte det som det har handlat om, utan motivet som har funnits har varit knutet till samlokalisering av brigadernas organisation.

Tack, herr talman.

Anf. 123 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Först Umeå. Det var väl ungefär vad vi sade i försvarsbeslutet för knappt ett år sedan, att en nedläggning av MB 20 i Umeå innebär en nedläggning även av Stridsskola Nord, vilket då förnekades av regeringen. Det är ju inte lönt att diskutera det beslutet, det är ju redan gjort, även om jag fortfarande anser att det var ett felaktigt beslut. De stora ekonomiska överskridanden som Försvarsmakten nu gör kanske också kommer att bli ett bevis på det.

Men, herr talman, jag har riktat in mig på ekonomiska skäl för regeringen att återta förslaget om officersutbildningarna, därför att det enligt propositionen är det enda bärande skälet att fatta beslut nu. Försvarsministern säger i sitt svar att den information som statsrådet och jag har erhållit från en officer på intet sätt motsäger att en avsevärd besparing uppkommer med skolutredningens och därmed regeringens förslag.

Den bedömningen delas inte av Försvarsmakten. ÖB har i preliminära budgetdirektiv givit gemensamma staben i uppgift att analysera besparingarna med utgångspunkt från kritiken, en kritik som man alltså i svaret till den här officeren säger sig dela. Det uppseendeväckande resultatet av den analys som redovisades i förra veckan är, att av de bedömda 721 miljonerna i besparing som utredaren Gunnar Björk redovisar återstår nu 282 miljoner. För att klara budgeten inom ramen för skolutredningen är således Försvarsmakten tvingad att genomföra besparingar som är 250 % större än dem som kalkylerats. Detta är enligt Försvarsmakten inte rimligt. Därför tycker jag också att det är helt orimligt att riksdagen skall fatta ett beslut om det som regeringen föreslår. Jag antar att även försvarsministern har insett detta, men att han av tekniska, tidsmässiga eller andra skäl överlåter åt riksdagen att göra det enda möjliga i denna situation, nämligen att uppmana regeringen att återkomma med ett nytt förslag.

Anf. 124 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Med anledning av den sista delen av anförandet vill jag säga att jag inte känner till någon samlad information från Försvarsmakten om hela skolutredningen. Den hearing som vi hade inför propositionsarbetet visade på att Försvarsmakten ansåg att utredningens förslag är genomförbart. Den bedömning man kan göra när det gäller kvarstående kostnader för Umeå, som anknyter till att många officerare har fullmakt och därmed i särskilt stark mening är tillsvidareanställda i Försvarsmakten, pekar ändå på att man kommer att uppnå en ekonomisk förbättring på många tiotals miljoner. För regeringen är det viktigt att genomföra förändringar som både leder till ekonomiska förbättringar för försvaret och har som motiv att verksamheten kan bedrivas på ett bra, ja, kanske t.o.m. förbättrat sätt, trots att Umeås verksamhet på intet sätt kan anses vara underlägsen den verksamhet som bedrivs vid de nuvarande enheterna.

Anf. 125 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Jag vet att utbildningen i Umeå är bra. Den har också varit mycket kostnadseffektiv. Utbildningen i Umeå har kostat hälften av vad utbildningen på Stridsskola Syd har kostat, vilket jag tycker är mycket talande.

Jag förstår att Försvarsdepartementet inte har fått den information som jag har fått från högkvarteret, eftersom den kommer efter årsskiftet i samband med att ÖB lägger fram sitt förslag till budget. Det innebär att förutsättningarna från hearingen, då man från Försvarsmaktens sida sade sig kunna genomföra det här beslutet, och fram till dess man lägger fram ett förslag till regeringen i vår har förändrats i och med att man har upptäckt denna grava felkalkylering.

Jag förstår att jag inte kan komma längre i dag, men jag hoppas ändå att den interpellationsdebatt som vi har i dag kan bli ett underlag i försvarsutskottets behandling av detta ärende och att man inser det kloka i att be att regeringen återkommer sedan man har fått titta på de nya kalkylerna.

Anf. 126 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag menar nog att det som kan komma i en skrivelse från Försvarsmaktens ledning längre fram inte bör ligga till grund för en förändrad bedömning av regeringens förslag till riksdagen. Om det som Ulla Löfgren säger här i talarstolen är en del av den bild som finns inom högkvarteret, och man från högkvarterets sida menar att det kan handla om ett underfinansierande av det nuvarande försvarsbeslutet, vill jag säga att det pågår ett analysarbete inom Regeringskansliet i dialog med Försvarsmakten. Inte heller den uppgiften bör därför enligt min åsikt ligga till grund för ställningstaganden för närvarande.

Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 127 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Lennart Rohdin har frågat vad regeringen avser vidta för åtgärder för att riksdagens yttrande över motioner angående helikopterberedskapen i Söderhamn skall kunna inväntas innan definitivt beslut fattas i frågan.

I 1996 års totalförsvarsbeslut (prop. 1996/97:4, bet. 1996/97:FöU1, rskr. 1996/97:110–112) beslutade riksdagen med anledning av regeringens proposition dels att lägga ned Hälsinge flygflottilj, F 15, i Söderhamn, dels att inrätta Försvarsmaktens helikopterflottilj på Malmen. Statsmakterna förutsatte i detta beslut att samordningen av helikopterverksamheten inom Försvarsmakten skulle ge ökade möjligheter till att förbättra räddningsberedskapen inom landet som helhet.

I budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1) föreslår regeringen att Försvarsmaktens helikopterflottilj organiseras i fyra divisioner. Därutöver lämnar regeringen en fyllig redovisning om verksamheten i stort, organisationen i krig och organisationen i fred. När det gäller det sistnämnda anför regeringen att förutsättningarna för att hålla helikopter från Försvarsmakten i beredskap för räddningstjänst i norra Sverige, enligt regeringens mening, förbättrats väsentligt genom denna omstrukturering. Regeringen nämner även den utredning om behov av helikoptertjänst för flyg- och sjöräddning som utarbetats inom Sjöfartsverket och Luftfartsverket. Enligt regeringens mening finns nu en god grund för ett fortsatt aktivt arbete. Avsnittet i propositionen avslutas med följande ord: ”Regeringen, som således utgår från att de berörda myndigheterna snarast enas om hur räddningstjänstberedskapen i Norrland och särskilt utmed norrlandskusten skall organiseras, bedömer att ytterligare åtgärder från regeringens sida inte erfordras i nuläget.”

Jag bedömer, med 1996 års totalförsvarsbeslut som grund och därutöver regeringens förslag och bedömning i årets budgetproposition, att förutsättningarna för en förbättrad helikopterberedskap längs Norrlandskusten är mycket goda.

Tack, herr talman.

Anf. 128 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag vet att det hör till god sed här i kammaren att tacka för svaret, men den här gången känner jag mig faktiskt ganska hjälplös. Jag förstår inte vad det är jag skall tacka för.

Sedan måndag tio dagar från i dag står helikoptrarna från F 15 i Söderhamn i Östersund dygnet runt. Från samma dag finns personalen på plats måndag–fredag, kl. 8–17, dvs. under normal arbetstid. I övrigt, kvällar och helger, befinner den sig i bostaden, i Söderhamn.

Försvarsministern säger nu att förutsättningarna för att hålla helikopter från Försvarsmakten i beredskap för räddningstjänst i norra Sverige enligt regeringens mening förbättrats väsentligt genom denna omstrukturering. Han säger vidare: ”Jag bedömer – – att förutsättningarna för en förbättrad helikopterberedskap längs Norrlandskusten är mycket goda.”

*Fel! Okänt
växelargument.*

Försvarsministrernas besked måste vara ett lågvattenmärke, om man inte menar att ju mindre, desto bättre.

När försvarsutskottet och sedan riksdagen sent förra hösten tog sitt försvarsbeslut ägnade vi mycken tid åt helikopterfrågorna. Jag vill hävda att det rådde stor enighet i försvarsutskottet. Vi hävdade att försvarets helikopterresurser skall ses samlad.

Utskottet skrev då: "Utskottet konstaterar att regeringen nu inte lägger några förslag om programmet Helikopterförbands organisation och basering. Regeringen avser återkomma i ärendet till riksdagen hösten 1997. Utskottet anser det viktigt att detta förslag blir en helhetslösning som beaktar uppgifterna såväl i krig som i fred. Härvid bör samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred inte försämrats."

Utskottet framhöll vidare om den nya organisationen att den förutsatte att "tillkomsten av denna kommer att öka möjligheterna till en bättre räddningsberedskap inom landet som helhet. Det är angeläget, vilket utskottet också tidigare framhållit --, med en bättre beredskap i norra Sverige."

Utskottet konstaterade i bred enighet, mot bakgrund av att regeringen skulle återkomma hösten 1997, att riksdagen inte nu bör "göra några uttalanden om det blivande helikopterprogrammets närmare organisation eller om lokaliseringen av dess resurser".

Försvarsministern var förvisso inte försvarsminister då, och vi var många som trodde att bytet på den posten skulle innebära en större lyhördhet. Det kanske är för mycket begärt att försvarsministern skall ha läst hela riksdagens beslut, men den kompetensen borde väl finnas på departementet. Dagens besked är en kalldusch – inte minst för försvarsministrernas partikamrater i utskottet. Försvarsministern rodnar inte – den här salen hade upplysts väsentligt om hans partikamrater i utskottet hade varit här. Förutsättningarna för att i försvarsutskottet i fortsättningen kunna sätta tilltro till inte viljan men förmågan hos regeringsmajoritetens utfästelser blir obefintliga.

Försvarsministrernas trosvisa bedömningar kanske håller på papperet. *Kanske* kommer det något framöver; Luftfarts- och Sjöfartsverken gör ju samma bedömning av de luckor som uppstår med Försvarmaktens av försvarsministern med tillförsikt åsedda flyttning av räddningshelikopter- verksamheten från södra Norrlandskusten till de jämtska fjällbygderna. *Kanske* blir det framöver någon placering av helikopterberedskap vid södra och mellersta Norrlandskusten.

I teorin kanske det rent av blir i Söderhamn. Men försvarsministern är, liksom Försvarmakten, väl bekant med att de kvalificerade och professionella personalresurser som fram till nu funnits vid verksamheten i Söderhamn nu snabbt försvinner för gott. De kommer inte att stå *stand by* för att finnas tillgängliga vid en framtida återlokalisering någonstans vid Norrlandskusten.

Nu har en samlad opposition – helt i linje med vad utskottet förväntade sig kunna få påverka – väckt förslag om att riksdagen vid budgetbehandlingen i december skall ta ställning till helikopterberedskapen vid södra och mellersta Norrlandskusten. Försvarsministern åser med tillförsikt att helikopterberedskapen vid samma kust från nästa måndag bryts ned.

Anf. 129 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Denna hembygdens dag kanske försvarsministern märker att helikopterverksamheten i våra trakter är lika viktig i fredstid som i krig. För mig låter det orimligt och anmärkningsvärt att verkställa en flyttning av helikopterverksamheten inom tio dagar, när man samtidigt väntar på förhandlingarna mellan Sjöfartsverket och Försvarsmakten, som enligt de uppgifter jag har fått beräknas vara klara om cirka en månad. Varför göra denna flyttning nu, i stället för att vänta? Samtidigt pågår det budgetförhandling i detta hus där riksdagen skall ta ställning till de motioner som behandlas i försvarsutskottet. Dessutom talar alla fakta för Söderhamn i den här frågan.

Jag tycker att det är orimligt att flytta helikopterverksamheten från Söderhamn till Östersund. Om jag har förstått det rätt, inser alla som är något så när insatta i frågan att Helikopter 10 skall stå vid kusten i Söderhamn och icke i fjällvärlden. Söderhamn har i dag alla faciliteter för verksamheter, och personalen bor där. Det behövs inga nya investeringar. Verksamheten kan fortsätta i Söderhamn utan investeringar och utan flyttkostnader.

Herr försvarsminister! Sunda förnuftet talar för detta. Kan inte ministern hålla med mig om att det är orimligt att flytta helikoptrarna från Söderhamn till Östersund?

Anf. 130 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag hoppas att försvarsministern förstår att den här mobiliseringen av riksdagsledamöter från södra Norrland betyder någonting. Jag hoppas att försvarsministern tar intryck av det.

Det är många oklarheter i det här svaret, precis som Lennart Rohdin och Sinikka Bohlin har sagt. Försvarsministern säger: "Statsmakterna förutsatte i detta beslut att samordningen av helikopterverksamheten inom Försvarsmakten skulle ge ökade möjligheter till att förbättra räddningsberedskapen inom landet som helhet." Om man vill vara litet elak skulle man kunna säga att den då måste bli avsevärt bättre på många andra områden i landet, eftersom den blir så mycket sämre vid södra Norrlandskusten, med ett glapp på 90 mil mellan kusthelikoptrarna.

När det gäller organisationen i fred framhåller försvarsministern att "förutsättningarna för att hålla helikopter från Försvarsmakten i beredskap för räddningstjänst i norra Sverige, enligt regeringens mening, förbättrats väsentligt genom denna omstrukturering". Då vill jag fråga: På vilket sätt?

Enligt min mening är det förslag som redovisats förenat med betydande brister, precis som Lennart Rohdin har sagt tidigare. Det gäller främst möjligheterna för den redovisade organisationen att klara högt ställda krav på allmän räddningsverksamhet till havs längs södra Norrlandskusten. Men också katastrofberedskapen i övrigt och möjligheterna till snabba sjuktransporter inom regionen försämras drastiskt. Helikopterrarnas betydelse t.ex. vid en större skogsbrand visade sig inte minst denna sommar, när den stora skogsbranden härjade på Agön utanför Hudiksvall.

De räddningsuppdrag som flygvapnets helikoptrar utför gentemot flygvapnet svarar för en mindre del av den totala flygtiden. Den av försvarsledningen föreslagna kopplingen till de kvarvarande flygflottiljerna måste därför ifrågasättas. Avgörande bör i stället vara om berörda heli-

koptrar klarar flygvapnets krav på räddningsinsatser, inte var de är uppställda.

Regeringen har också slagit fast att samhällets möjligheter att utnyttja de militära helikopterresurserna i fred inte får försämrats. Såvitt jag förstår, som Lennart Rohdin har framhållit, blir det en avsevärd försämring om man genomför en stationering i Östersund jämfört med hur det har varit under många år i Söderhamn. Där har man genom otaliga uttryckningar dygnet runt visat att ett engagemang och en beredskap som är hög har kunnat svara mot högt ställda krav på helikopterservice både för flygvapnet och för den civila räddningsberedskapen.

Om det förslag till organisation som nu ligger blir förverkligat innebär det att den räddningsberedskap som i dag finns längs Norrlandskusten kommer att allvarligt försämrats över ett mycket stort område. Jag kan inte förstå hur försvarsministern bara kan försöka släta över det.

Jag skulle vilja avsluta med att fråga på vilket sätt försvarsministern är beredd att agera för att säkra en fullgod helikopterberedskap längs södra Norrlandskusten även i fortsättningen.

Anf. 131 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! På försommaren ställde jag en fråga till försvarsministern om helikopterverksamheten i Söderhamn. Jag hänvisade bl.a. till riksdagens två beslut om att Försvarsmakten på ett tillfredsställande sätt skall medverka till att samordna civila sjuktransporter och räddningsinsatser. Vidare har riksdagen uttalat att det är angeläget med en bättre beredskap i norra Sverige. Svaret blev kort och gott: Utredning pågår. Det var delvis förstäligt, eftersom organisationsförslaget inte var klart.

Det som däremot är obegripligt är den lösning som har presenterats och som påstås ge en bättre beredskap längs Norrlandskusten. Ministern, liksom den militära Försvarsmakten, har åsidosatt kraven på en god beredskap när det gäller att vara en resurs i samhället för civila räddningsinsatser, till förmån för ett militärt revirpinkande, där man till varje pris anser att militär personal och militär utrustning absolut måste finnas på den plats som utgör den militära tillhörigheten. Med en sådan inställning hamnar naturligtvis de marina räddningshelikoptrarna i Söderhamn följaktligen i Östersund.

Man har tydligen inte heller tagit del av Luftfartsverkets och Sjöfartsverkets utredning, som påvisar att en placering av helikoptrarna i Östersund inte är förenlig med kravet på att inom 90 minuter kunna utföra en flygräddningsinsats i sjönöd. Helikoptrarna i Söderhamn är mest lämpade för insatser i marin miljö, och mindre lämpliga för fjällräddningsinsatser.

Mot bakgrund av dessa faktum är det magstarkt att påstå att den nya organisationen med placering av helikoptrarna i Östersund skulle förbättra beredskapen längs Norrlandskusten. För mig är det en ekvation som inte går ihop.

Det som är ännu allvarligare är den trångsynthet som finns hos Försvarsmakten när det gäller att väga möjligheterna att delta i civil verksamhet mot den militära verksamheten. Man inser inte vad som är de verkliga hotbilderna i dag. Det är inte de militära hotbilderna, utan de miljö- och befolkningsmässiga. Samhället måste på ett tydligare sätt ha beredskap för civila katastrofer och händelser. Det visar inte minst Estoniaolyckan.

Försvarsministern delar tydligen Försvarsmaktens syn i denna fråga. Jag anser att man inte lever upp till det riksdagsbeslut som jag nyss har hänvisat till. Till slut ber jag försvarsministern om att avvakta med förflyttningen åtminstone tills ärendet är behandlat i riksdagen. Det är en begäran som man skulle kunna bifalla.

Prot. 1997/98:18
23 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 132 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Tack för de inlägg som har gjorts. Jag förstår väl vad som ligger i inläggen, men jag vill ändå gå igenom ärendet rätt noggrant.

Försvarsmaktens utgångspunkt för sin helikopterverksamhet är och bör enligt min och regeringens åsikt vara knuten till Försvarets behov. Det gäller naturligtvis Försvarets behov i fred liksom i krig. Det bör vara en utgångspunkt. Det leder till att regeringen delar överbefälhavarens ståndpunkt, nämligen att helikoptrarnas grundbaserings bör vara vid flottiljer där det förekommer militär verksamhet.

ÖB:s förslag innebär en strukturell förändring av Försvarsmaktens helikopterverksamhet. Det sker stora förbättringar när det gäller Försvarsmaktens förmåga att genomföra sina egna uppgifter på ett bättre och mer ekonomiskt sätt. Det finns möjligheter att göra förändringar i helikopteranskaffningen – kanske en förenkling när det gäller antalet typer. Det finns utbildningsfördelar. Jag har fått intrycket att det finns rätt stora ekonomiska och även verksamhetsmässiga vinster att göra.

Hur är då situationen när det gäller räddningshelikoptrar i Norrland? De uppgifter jag har fått pekar på att det i Söderhamn och i Boden för närvarande i princip finns helikoptrar. De har funnits tillgängliga under den tid som det har pågått militär verksamhet. I övrigt har det icke funnits några avtal med andra myndigheter om service av räddningskaraktär, utan man har tvingats att bemanna helikoptrarna när det har hänt någonting. Har det skett utanför tjänstetid har man fått göra oreglerade insatser.

Det förekommer i budgetpropositionen, liksom tidigare, referat av vad som håller på att ske. Sjöfartsverket har tagit ett eget initiativ till att tillsammans med Luftfartsverket åstadkomma ett system som innebär att Försvarsmakten frambaserar helikoptrar för räddningstjänst efter Norrlandskusten. Det gäller att åstadkomma en ekonomisk uppgörelse som är korrekt i förhållande till vad helikoptrarna används för. Det finns referat i budgetpropositionen. Det har kanske inte framförts kritik mot vad som står där, men man har antytt att försvarsministern och regeringen egentligen ingenting gör i sammanhanget.

Jag kan rapportera att Rådet för räddningstjänst hade sammanträde i Malmö i går. Denna fråga var en av punkterna. Representanter för Sjöfartsverket, Luftfartsverket, Kommunförbundet och Försvarsmakten redovisade hur långt förhandlingarna har kommit. Man menar från alla håll, och framför allt från den primära intressenten Sjöfartsverket, att man är mycket nära ett avtal. Man träffar en ekonomisk uppgörelse med Försvarsmakten och andra som innebär att man kan ha en för sjöräddningsverksamhet lämplig helikopter frambaserad efter Norrlandskusten.

Min bedömning är att ett sådant avtal kommer att träffas inom en mycket snar framtid. I vårt konstitutionella system är det myndigheterna som har ansvaret för att genomföra detta i slutändan, eftersom det är det som regeringen har begärt av myndigheterna.

Jag kan därför säga att jag fick ett intryck av att vi är mycket nära, och jag hoppas att ett avtal kommer att kunna träffas innan riksdagen, förhoppningsvis i enlighet med regeringens förslag, fattar sitt beslut här i kammaren om den framtida helikopterverksamheten.

Anf. 133 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Låt mig först få tacka Sinikka Bohlin och Sven Bergström för deras inlägg i denna debatt. Jag är helt övertygad om att det är deras ärliga uppfattning som de framför. Jag önskar er all framgång i det fortsatta arbetet. Det är som vanligt era två partier som avgör även denna fråga. Det brådskar.

Försvarsministern säger att Försvarsmaktens utgångspunkt när det gäller helikopterverksamheten är Försvarets, dvs. Flygvapnets, verksamhet. Det kan låta logiskt. Men nu flyger stridsflygplanen huvudsakligen inte över Frösön, t.ex. Mycket av den mer farliga verksamheten sker över Östersjön. Det gäller även flygplanen som står uppe i Östersund. Vi vet hur det är med flygplanen nere i Ängelholm. De flyger inte heller över Laholmsbukten, utan långt in över de småländska skogarna. Frågan om var helikoptrarna skall stå någonstans är inte alls så enkel om man skall begränsa sig till verksamhetens behov.

Frågan är om man över huvud taget skall se frågan på detta sätt. Försvarsutskottet gör det inte. Försvarsutskottet konstaterar att man från en samhällssynpunkt måste se samlat på dessa resurser. Man kan inte bara se på Flygvapnets eller på Försvarets resurser, utan man måste se på samhällets resurser i ett sammantaget säkerhetsperspektiv. Utskottet strök på ett antal ställen i det betänkande som riksdagen ställde sig bakom i december under på att man måste se på frågan på detta sätt. Det är från den utgångspunkten som man förväntar sig att verksamheten skall bli bättre, och absolut inte försämrad.

Därför skrämmer det mig litet grand även från konstitutionell utgångspunkt att försvarsministern gör sig till talesman för en mycket snäv Flygvapensynpunkt på vad som är kärnan i helikopterverksamheten.

Jag blir också litet förvånad när försvarsministern säger att det inte finns några avtal i vare sig Söderhamn eller Boden. Men titta på verksamheten som den har fungerat. Vi vet att det alltid har funnits tillgång till hjälp när det har hänt saker. Människor har funnits på plats. Det har funnits en beredskap för att träda in.

När helikoptrarna kommer upp till Östersund finns inte denna hjälp mer än på dagtid. Då är det inte bara ett avtal som begränsar, utan då begränsar också verkligheten verksamheten. Jag tycker nog att landets försvarsminister har anledning att också väga in verkligheten, och inte bara vad som står i papperna. I verkligheten innebär förflyttningen en försämring.

Försvarsministern säger fortfarande mycket trosvisst att han tror att det skall komma en lösning väldigt snabbt. Men då förstår jag inte varför försvarsministern inte också kan göra klart om han tycker att man skulle kunna avvakta med den förflyttning av helikoptrarna från Söderhamn som Flygvapnet har slutfört om tio dagar. Är det så nära en praktisk och bra lösning för Norrlandskusten verkar det väldigt fänigt att låta flyttningen äga rum, med tanke på de konsekvenser som det får för de människor som under tiden lämnar verksamheten. Dem ersätter man inte heller så

snabbt. Det är också en del av verkligheten. Det gäller hur den verkliga räddningsberedskapen kommer att se ut de närmaste åren vid Norrlandskusten.

Prot. 1997/98:18
23 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 134 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Jag håller med Lennart Rohdin i det här resonemanget. Jag blev också litet ledsen när jag lyssnade till försvarsministern och hörde att detta skall vara knutet till försvarets behov och att det i så fall skall finnas vid flottilj med militär verksamhet.

Försvaret är för mig till för människors behov, alltså för samhällets. Jag är en av de människor som har de behoven. Det gäller speciellt i fredstid. Vi har diskuterat räddningsuppdrag och sjuktransporter. Vi har "dödens väg", E 4:an, genom Gävleborg. Vi har Östersjön utanför. Det har stor betydelse för människors trygghet och vardag att veta att den här verksamheten finns i närheten.

Jag är mycket förvånad över att man nu säger att detta skall genomföras inom tio dagar. Ändå väntar man inom en nära framtid ett helhetsförslag, med eller utan konsekvensbeskrivningar – jag vet inte eftersom jag inte har sett förslaget. Jag föreslår försvarsministern att man avvaktar med flyttningen från Söderhamn till Östersund eftersom man skall få det här helhetsförslaget, men också för demokratins skull på grund av den här diskussionen och på grund av den diskussion som pågår i utskottet.

Anf. 135 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Visserligen är Björn von Sydow försvarsminister och har att se till försvarets behov, men jag tycker ändå att det är litet oroande att försvarsministern så starkt lierar sig med försvarets behov och att de är viktigast. Här handlar det ju om en helhetssyn och en förpliktelse att faktiskt värna människors trygghet också när det gäller den civila gärningen såsom räddningsverksamhet, sjuktransporter och mycket annat.

Det skulle vara intressant att höra försvarsministern tala om verksamhetsmässiga fördelar. Vad är det? Vad består de exakt av?

Jag tycker att det är oroande signaler att försvarsministern inte tar större ansvar för helheten.

Vad jag förstår skulle genomförandet av en sådan här organisation innebära att Norrlandskusten får den klart sämsta räddningsberedskapen i hela landet, en klart försämrad räddningsberedskap. Närmaste helikoptrar längs kust skulle vara stationerade i Berga söder om Stockholm och i Luleå med 90 mils avstånd samt en helikopter på kontorstid inne i Östersund.

Precis som Lennart Rohdin tidigare påpekade har det hela fungerat dygnet runt oklanderligt under den tid de varit i Söderhamn. Följden blir att södra Norrlandskusten får en klart oacceptabel räddningsberedskap om man inte gör något åt detta.

I sin förtvivlan har kommunföreträdare i södra Norrland funderat över om man skall bli tvungen att förlita sig på den finska verksamheten i Åbo. De kanske skulle kunna rycka ut snabbare än man kommer att kunna göra från svensk sida om det blir på det här sättet.

Jag vill gärna veta om försvarsministern ändå inte är beredd att, precis som tidigare talare sagt, medverka till att man får en bra lösning och till att man väntar med förflyttningen tills den lösningen faktiskt är på plats.

Anf. 136 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag kan konstatera att Försvarsmakten och försvarsministern inte lever upp till de riksdagsbeslut som jag tidigare hänvisade till, nämligen att man skall medverka till att samordna civila sjuktransporter och räddningstjänster på ett tillfredsställande sätt. Man bryter mot det beslutet, liksom att beredskapen i norra Sverige skall förbättras, inte försämrats. Det tycker jag är allvarligt.

När det gäller utredningen pågår tydligen överläggningar om vad som skall hända. Man skulle eventuellt placera ut helikoptrar längs Norrlandskusten. Varför kommer allt i den här ordningen? Man borde väl försäkrat sig om sådana här saker innan man kommer till riksdagen och föreslår förändringar och nedläggningar. Man måste väl ha någon uppfattning om hur det skall fungera framöver.

När det gäller varför det inte finns några avtal, anser jag att det är en resursfråga. Vi måste mycket tydligare diskutera hur vi fördelar resurserna mellan civil försvarsverksamhet och militär försvarsverksamhet. Det är en jättelik fråga som jag inte tycker att man tar tag i på rätt sätt.

Jag vill än en gång uppmana: Stoppa flytten. Avvakta riksdagsbeslutet i den här frågan.

Anf. 137 PATRIK NORINDER (m):

Tack herr talman! Jag vill börja med att säga till försvarsministern att jag förstår Lennart Rohdins besvikelse över svaret. När vi riksdagsledamöter ställer frågor här i riksdagen får vi tyvärr sådana intetsägande svar. Jag tycker att det är nonchalant mot riksdagsledamöterna. Jag hoppas att vi i framtiden får ett bättre och fylligare svar.

Det här är en fråga som har engagerat oss i södra Norrland och inte bara oss utan även dem i inlandet. Den slutsats som statsrådet kommer till är ganska häpnadsväckande. Man flyttar en helikoptergrupp från kusten till inlandet, och det skulle förbättra helikopterberedskapen längs Norrlandskusten. Det är en mycket märklig slutsats.

Jag ansluter mig till alla andra i den vädjan som jag tror att försvarsministern har tagit till sig, nämligen att man skall avvakta med förflyttningen.

De argument som försvarsministern tagit fram är mycket vaga. I räddningstjänstlagen säger man att 90 minuter är en vettig tid. Vid en sjöräddning får man svårt att uppfylla de villkoren.

Det kommer bara att fungera dagtid i Östersund. Det kommer att bli långpendling mellan Söderhamn och Östersund under lång tid framöver. Utbildningsförhållandena kommer att kräva att man håller sig till kusttrakten. Man kommer alltså att behöva använda Söderhamn.

Det finns en parallell, och det är Visbyfallet. Där har man uttryckligen sagt att det skall vara helikoptrar i Visby för sjöräddningens skull. Denna parallell borde vara tillämpbar även när det gäller södra Norrlandskusten. Vi kan inte ha en så lång sträcka som vi inte har sjöräddning på. Helikop-

ter 10 är ju den helikopter som är bäst anpassad för sjöräddning, och den sätter man i fjällvärlden. Det hänger inte ihop.

Det finns många detaljer runt detta, och en stor oro framför allt för de närmaste åren, när det gäller hur räddningstjänsten skall kunna klaras av. Försvarsmakten har del i räddningstjänsten enligt räddningstjänstlagen. Det känner försvarsministern väl till. Jag hoppas att vi i de sista replikerna får höra försvarsministern säga att vi skall försöka avvakta med förflyttningen.

Anf. 138 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Patrik Norinder menade att jag visar nonchalans mot riksdagens ledamöter genom att ge ett intetsägande svar. Jag anser att jag inte har gjort det. Jag har redovisat en diskussion som har förts, i närvaro av en regeringsledamot, av de myndigheter som ligger under andra delar av regeringens arbete. Där har Sjöfartsverket, som har ansvar för sjöräddningen, där har Luftfartsverket, som har ansvar för lufträddningen, där har Försvarsmakten och Räddningsverket varit närvarande. Var och en har utifrån sin utgångspunkt gjort inlägg som pekar på att man avser att göra just det som regeringen pekat på i budgetpropositionen, nämligen en basering av en av Försvarsmaktens helikoptrar efter Norrlandskusten. Man har också pekat på att man avser att göra det snart.

Jag har tydligt givit information om en överläggning som ägde rum så sent som i går och visat att detta inte är någon undanflugande byråkratisk skrivning.

Vad vi talar om är räddningshelikoptrar, inte ambulanstransporter. Det är fritt för landstingen att lösa den frågan med avtal. Det har, såvitt jag förstår, skett på sätt som har gjort att man i flertalet fall har använt sig av civila helikoptrar.

Det har också gjorts inlägg under debatten om vad Försvarsmakten och dess helikoptrar skall ha för utgångspunkter för sin verksamhet. Jag har sagt att utgångspunkten bör vara att de har som syfte att tjäna Försvarsmakten i krig och fred vad gäller t.ex. anskaffning av typer, utbildning, tjänstgöringsförhållanden, baseringar m.m. Men självfallet har Försvarsmakten en skyldighet att delta i räddningsverksamhet enligt räddningslagen. Det är inte fråga om något annat än att förbättra denna möjlighet.

Det har av flera av debattörerna sagts att möjligheten kommer att försämras genom att baseringen kommer att vara i Östersund. Det kommer att finnas helikoptrar baserade i Östersund för Försvarsmaktens flottilj, men också, som det är nu, för att kunna utföra räddningsverksamhet knuten till t.ex. fjällvärlden. Såvitt jag kan förstå av diskussionen i Räddningsrådet i går kommer man också att åstadkomma en lösning som i mycket hög grad kommer att påminna om den i Visby. Man kommer att åstadkomma en lösning där de civila myndigheterna konstaterar att de inte längre kan begära att Försvarsmakten själv skall stå för dessa kostnader när t.ex. flottiljen i Söderhamn har lagts ned som en del i den minskade fredsorganisationen, som i sin tur har en förlängning i en delvis minskad krigsorganisation. De civila myndigheterna är beredda att gå in och betala för denna tjänst för att ta ett fullödigt ansvar. Framför allt är detta motiverat av sjöräddningsskäl, menar Sjöfartsverket.

Prot. 1997/98:18
23 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag vågar därför säga att på grundval av vad jag har hört från myndighetsföreträdarna i går, kommer det att ske en förbättring av räddningstillgängligheten med helikopter för Norrlandskusten. Den exakta stationeringen utefter Norrlandskusten är fortfarande någonting som man diskuterar. De som har velat debattera denna fråga med mig i dag kan ju läsa utredningen och se hur myndigheterna resonerar när det gäller frågan om var utefter Norrlandskusten en basering, och därmed en servicemöjlighet som påminner om den som finns i Visby, skall kunna tänkas förläggas.

Anf. 139 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Försvarsministern har helt rätt i att det handlar om räddningshelikoptrar och räddningsverksamhet. Då handlar det oftast om minuter och sekunder. I särskilt hög grad gäller det för de människor som har hamnat i vattnet. Alla vet att temperaturen inte är särskilt hög i Östersjön på de här breddgraderna.

Det var någon som använde uttrycket hembygdens dag i början av debatten och sade att det egentligen är ganska irrelevant i sammanhanget. Det kan vara förklarligt att man känner ett starkt engagemang om man bor i området. Men jag kan försäkra försvarsministern om att om Sävabasen hade utsatts för samma fait-accompli-situation som Söderhamn nu utsatts för, hade jag med flera företrädare för försvarsutskottet stått i denna talarstol i en motsvarande debatt i dag.

I flertalet av de fall där räddningshelikoptrarna skall träda i tjänst – vid Hälsinge-, Gästrike- eller Västernorrlandskusten – handlar det förmodligen om fartyg och kanske även flygplan som inte har någon som helst hemvist i området. Det är alltså ett gemensamt samhällsintresse det handlar om här.

Men om det nu är så att försvarsministern känner till vad som är på gång eller att någonting är på gång men känner sig konstitutionellt förhindrad att ingripa, måste det ju vara möjligt att informera Flygvapnet om vad som är på gång. Det är ju inte så att verksamheten står och faller med Östersund, för där finns sedan gammalt helikopterberedskap som fungerar, både på Frösön och i fjällvärlden. Den kan avvakta några månader. Den kan avvakta riksdagens behandling.

Med tanke på den debatt som fördes här i kammaren tidigare i dag och försvarsministerns diskussion här om avtalslöshet eller ej – vad vi vet är det verkligheten som begränsar räddningsberedskapen när helikoptrarna står i Östersund – hoppas jag att försvarsministern har tänkt på möjligheten att det kan inträffa olyckor i Bottenhavet även den kommande vintern. I så fall kommer vi att stå här i talarstolen igen.

Anf. 140 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Försvarsministern har hört att helikopterverksamheten skall förläggas utefter Norrlandskusten någonstans. Norrlandskusten är ju ett rätt vitt begrepp. Den har inte samma kuststräcka som Gotland, utan det är en lång sträcka. Det är väl runt den södra delen som det är mest verksamhet. Vi känner ett starkt behov av att få den täckt för räddningstjänst. Det handlar om fiske, sjöfart och flygräddning. Det är räddningstjänsten denna diskussion mestadels handlar om.

Jag kritiserade försvarsministern för det svaga svaret, och försvarsmi-
nistern var inte precis svaret skyldig. Men jag vidhåller fortfarande att vi
borde ha fått ett fylligare svar. Jag vet att försvarsministern har mer fakta,
som han gott hade kunnat lägga fram i sitt interpellationssvar.

Jag hoppas att det inte blir några låsningar framöver, utan att för-
svarsministern har tagit till sig denna diskussion och inser allvaret i situ-
ationen om vi går miste om framför allt Helikopter 10, som är speciellt
lämpad för sjöräddning. Till detta skall läggas det fina samarbete som har
bedrivits mellan helikoptergruppen vid F 15 och Söderhamns lasarett.
Här finns redan en väl fungerande organisation, vilket bör tilläggas.

Inför fortsättningen hoppas jag att försvarsministern tar till sig detta
och avvaktar med förflyttningen. Jag skulle gärna vilja höra försvarsmi-
nistern säga något i några positiva ordalag om detta också.

Anf. 141 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag tar naturligtvis gärna till mig det engagemang som
ledamöterna i denna debatt visar för Söderhamn och det engagemang som
finns i Söderhamn för helikopterverksamheten. Under min tid som för-
svarsminister har jag lärt mig vilket engagemang det finns i det svenska
samhället för den trygghet det ger oss alla att helikopterverksamheten
finns tillgänglig för oss.

Jag vill dock göra kommentaren att Söderhamns flygflottilj har lagts
ned i den meningen att Försvarsmakten inte längre bedriver någon annan
verksamhet. Jag tycker ändå att helikopterverksamheten och annan civil
verksamhet som Försvaret bedriver bör baseras på någon sorts principiell
hållning. Var hamnar man annars? Jag menar att det är en riktig princi-
piell hållning att en försvarsmaktsverksamhet i fred, syftande till utbild-
ning och vidare för krigsoperativa ändamål, skall vara utgångspunkten för
besluten om Försvarets pengar i sådana här hänseenden.

I Säve finns just den typ av avtal som ger Försvaret möjligheter att ha
en omfattande tillgänglighet av helikoptrar för räddningsändamål. Jag har
lyssnat på de tjänstemän som här har sina myndigheters uppgift att följa
det som regeringen har sagt är på gång, nämligen att åstadkomma ett
avtal som skapar en service, en tillgänglighet av ett reglerat slag för Norr-
landskusten. Jag är övertygad om att de kommer att leva upp till det som
har varit grunden för regeringens förslag när det gäller helikopterorgani-
sationen, inklusive tillskapandet av en organiserad räddningshelikopter-
service längs Norrlandskusten.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Fel! Okänt
växelargument.*

9 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen meddelade att nedanstående faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Förslag till rådets direktiv angående utvidgning av rådets direktiv av den 3 juni 1996 om ramavtalet om föräldraledighet, undertecknat av UNICEF, CEEP och EFS, till att omfatta Förenade kungariket Storbritannien och Nordirland *KOM (97) 457*

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1997/98:14 till lagutskottet
1997/98:33 skatteutskottet

11 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 23 oktober

1997/98:36 av *Karin Israelsson* (c) till statsrådet Pierre Schori
Barnkonventionen

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 oktober.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 22 oktober

1997/98:77 av *Sten Tolgfors* (m) till justitieministern
Polisen i Örebro län

1997/98:78 av *Lena Klevenås* (s) till finansministern
Miljöjusterade nationalräkenskaper

den 23 oktober

1997/98:79 av *Owe Hellberg* (v) till näringsministern
Länsstyrelseanslag för 1997

1997/98:80 av *Eskil Erlandsson* (c) till kommunikationsministern
Riktnummer och teletaxor

1997/98:81 av *Lisbeth Staaf-Igelström* (s) till arbetsmarknadsministern
Småföretagares rätt till deltidsstämpling

1997/98:82 av *Barbro Hietala Nordlund* (s) till statsrådet Leif Blomberg
Servicen till asylsökande

Prot. 1997/98:18
23 oktober

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 28 oktober.

13 § Kammaren åtskildes kl. 16.40.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanrådets början till ajourneringen kl. 13.46,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 127 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdes slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Aktuell debatt: Tunnelbygget genom Hallandsåsen	1
Anf. 1 GÖTE JONSSON (m).....	1
Anf. 2 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	1
Anf. 3 GÖTE JONSSON (m).....	3
Anf. 4 LENNART DALÉUS (c).....	4
Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp).....	6
Anf. 6 HANNA ZETTERBERG (v).....	7
Anf. 7 BIRGER SCHLAUG (mp).....	8
Anf. 8 DAN ERICSSON (kd).....	10
Anf. 9 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	11
Anf. 10 GÖTE JONSSON (m).....	13
Anf. 11 LENNART DALÉUS (c).....	14
Anf. 12 LARS LEIJONBORG (fp).....	14
Anf. 13 HANNA ZETTERBERG (v).....	15
Anf. 14 BIRGER SCHLAUG (mp).....	15
Anf. 15 DAN ERICSSON (kd).....	16
Anf. 16 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	16
Anf. 17 GÖTE JONSSON (m).....	18
Anf. 18 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	18
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	19
3 § Svar på interpellation 1997/98:15 om taxibranschen	19
Anf. 19 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	19
Anf. 20 STEN ANDERSSON (m).....	19
Anf. 21 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	20
Anf. 22 STEN ANDERSSON (m).....	20
Anf. 23 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	21
Anf. 24 STEN ANDERSSON (m).....	21
Anf. 25 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	22
4 § Svar på interpellation 1997/98:17 om taxi i Stockholm.....	22
Anf. 26 TALMANNEN	22
Anf. 27 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	22
Anf. 28 JUAN FONSECA (s).....	23
Anf. 29 STEN ANDERSSON (m).....	23
Anf. 30 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	24
Anf. 31 JUAN FONSECA (s).....	24
Anf. 32 STEN ANDERSSON (m).....	25
Anf. 33 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	25
Ajournering.....	25
Återupptagna förhandlingar	25
5 § Frågestund	25
Anf. 34 TREDJE VICE TALMANNEN	25
<i>Hallandsåsen.....</i>	<i>26</i>
Anf. 35 LENNART DALÉUS (c).....	26
Anf. 36 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	26
<i>Kongo-Brazzaville.....</i>	<i>26</i>

Anf. 37 ELVER JONSSON (fp).....	26
Anf. 38 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	26
Anf. 39 ELVER JONSSON (fp).....	27
Anf. 40 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	27
<i>Djurtransport</i>	27
Anf. 41 ALF ERIKSSON (s).....	27
Anf. 42 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s).....	27
<i>Länsmusiken</i>	28
Anf. 43 EWA LARSSON (mp).....	28
Anf. 44 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	28
Anf. 45 EWA LARSSON (mp).....	29
Anf. 46 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	29
Anf. 47 INGER LUNDBERG (s).....	29
Anf. 48 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	29
<i>Mänskliga rättigheter i Iran</i>	30
Anf. 49 BENGT HURTIG (v).....	30
Anf. 50 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	30
<i>Den ryska religionslagen</i>	30
Anf. 51 INGRID NÄSLUND (kd).....	30
Anf. 52 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	31
Anf. 53 INGRID NÄSLUND (kd).....	31
Anf. 54 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	31
Anf. 55 INGRID NÄSLUND (kd).....	32
Anf. 56 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	32
<i>Regional fördelning av statligt kulturstöd</i>	32
Anf. 57 MARIANNE ANDERSSON (c).....	32
Anf. 58 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	32
Anf. 59 MARIANNE ANDERSSON (c).....	33
Anf. 60 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	33
<i>Länsstyrelsernas miljöarbete</i>	34
Anf. 61 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	34
Anf. 62 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	34
<i>Barentssamarbetet</i>	34
Anf. 63 SVEN LUNDBERG (s).....	34
Anf. 64 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	35
Anf. 65 SVEN LUNDBERG (s).....	35
Anf. 66 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	35
Anf. 67 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	35
Anf. 68 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	36
Anf. 69 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	36
Anf. 70 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	36
Anf. 71 BENGT HURTIG (v).....	36
Anf. 72 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	37
<i>Ersättning för studier i svenska</i>	37
Anf. 73 INGER DAVIDSON (kd).....	37
Anf. 74 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	37
Anf. 75 INGER DAVIDSON (kd).....	37
Anf. 76 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	37

Anf. 77 INGER DAVIDSON (kd).....	38
Anf. 78 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	38
<i>Mutor</i>	38
Anf. 79 LENA KLEVENÅS (s).....	38
Anf. 80 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	39
Anf. 81 LENA KLEVENÅS (s).....	39
Anf. 82 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	39
<i>Ägarkoncentrationen i massmedierna</i>	40
Anf. 83 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	40
Anf. 84 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	40
Anf. 85 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	40
<i>Samarbetet i Norden och i Östersjöregionen</i>	40
Anf. 86 SINIKKA BOHLIN (s).....	40
Anf. 87 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	41
Anf. 88 SINIKKA BOHLIN (s).....	41
Anf. 89 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	41
<i>Rovdjurspolicy</i>	41
Anf. 90 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s).....	41
Anf. 91 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s).....	41
Anf. 92 TREDJE VICE TALMANNEN.....	42
6 § Information från regeringen om EG-domstolens utlåtande om Systembolaget	42
Anf. 93 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	42
Anf. 94 ELVER JONSSON (fp).....	44
Anf. 95 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	44
Anf. 96 KARIN ISRAELSSON (c).....	45
Anf. 97 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	45
Anf. 98 KARIN ISRAELSSON (c).....	45
Anf. 99 EVA ZETTERBERG (v).....	46
Anf. 100 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	46
Anf. 101 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	46
Anf. 102 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	47
Anf. 103 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	47
Anf. 104 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	48
Anf. 105 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	48
Anf. 106 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	48
Anf. 107 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	49
Anf. 108 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	49
Anf. 109 LEIF CARLSON (m).....	49
Anf. 110 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	50
Anf. 111 FANNY RIZELL (kd).....	50
Anf. 112 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	50
Anf. 113 FANNY RIZELL (kd).....	51
Anf. 114 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	51
Anf. 115 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	51
Anf. 116 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	51
Anf. 117 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	52
Anf. 118 ANNIKA JONSELL (m).....	52

Anf. 119 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	52	Prot. 1997/98:18
7 § Svar på interpellation 1997/98:16 om officers- och total- försvarsutbildningen.....	53	23 oktober
Anf. 120 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	53	
Anf. 121 ULLA LÖFGREN (m)	53	
Anf. 122 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	54	
Anf. 123 ULLA LÖFGREN (m)	55	
Anf. 124 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	56	
Anf. 125 ULLA LÖFGREN (m)	56	
Anf. 126 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	56	
8 § Svar på interpellation 1997/98:23 om helikopterbered- skapen i Söderhamn.....	57	
Anf. 127 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	57	
Anf. 128 LENNART ROHDIN (fp).....	57	
Anf. 129 SINIKKA BOHLIN (s)	59	
Anf. 130 SVEN BERGSTRÖM (c).....	59	
Anf. 131 OWE HELLBERG (v)	60	
Anf. 132 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	61	
Anf. 133 LENNART ROHDIN (fp).....	62	
Anf. 134 SINIKKA BOHLIN (s)	63	
Anf. 135 SVEN BERGSTRÖM (c).....	63	
Anf. 136 OWE HELLBERG (v)	64	
Anf. 137 PATRIK NORINDER (m)	64	
Anf. 138 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	65	
Anf. 139 LENNART ROHDIN (fp).....	66	
Anf. 140 PATRIK NORINDER (m)	66	
Anf. 141 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	67	
9 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	68	
10 § Hänvisning av ärenden till utskott	68	
11 § Anmälan om interpellation	68	
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	68	
13 § Kammaren åtskildes kl. 16.40.....	69	

Prot. 1997/98:18
23 oktober

Gotab, Stockholm 1997